

tv-15 naš TOVARIS

Št. 23
14. junija 1984
Leto XXII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Bratje Jugoslovani, hvala vam!

Spominsko srečanje nekdanjih političnih zapornikov, izgnancev in internirancev na Ljubelju je že dolgoletna tradicija. Tako je bilo tudi minulo soboto pod Karavankami, ko so nekdanji poligon smrti, koncentracijsko taborišče podružnico Mauthausna spet po letu dni obiskali preživeli sotrpini, borci, mladina ter drugi skoraj iz vse Slovenije pa tudi iz zamejstva. Poleg Jugoslovancev so bili tu internirani tudi Francozi, Poljaki, Rusi, Italijani, Norvežani, Belgijci in Čehi, ki so v zelo hudih razmerah pod esesovsko stražo z dresiranimi psi in nečloveškim preganjanjem gradili predor pod Karavankami. Mnogi niso dočakali svobode, saj je želja po njej z njimi vred končala v krematoriju...

»Današnje srečanje je pokazalo, da so starejši in mlajši rodovi odločeni preprečiti, da bi se ponovile strahote vojne. Žal, nekateri krogi, med njimi tudi italijanska vlada, dopuščajo fašizmu, da se krepí in oživlja, kajti drugače ni mogoče imenovati strpnega odnosa do mlade fašistične organizacije, ki je z nedavnim shodom na Bazovici nastopila proti sožitju Italijanov in Slovencev. Fašistična provokacija je bila del načrtovane politike, ki pelje v nove vojne spo-

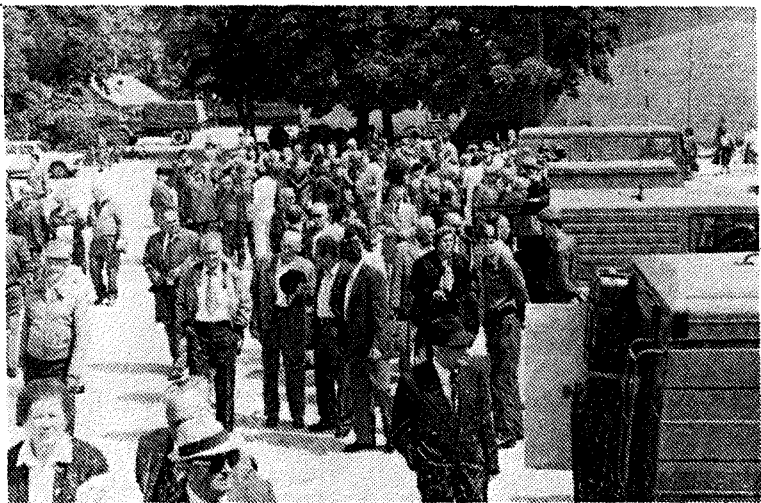
pade. Proti politiki nestrpnosti in sovraštva med narodi in proti uporabi nasilja in orožja pri reševanju mednarodnih vprašanj pa so vedno bolj v ospredju demokratična in miroljubna gibanja, ki se zavzemajo za demokratične odnose in mir v mednarodni politiki,« je med drugim dejal slavnostni govornik predsednik komisije za mednarodne stike z zamejstvom pri ZZB NOV Slovenije Bogo Gorjan.

Sobotno srečanje nekdanjih političnih zapornikov, internirancev in izgnancev na Ljubelju je bilo še posebej pomembno. Ob veličastnem spomeniku, ki sta ga skupno leta 1954 postavila RO ZZB NOV in ZZB NOV trziške občine (delo Borisa Kobeta, ki je sam pretrpel grozote nemških nacističnih taborišč), so odkrili spominski plošči italijanskim in norveškim internirancem, ki so trpeli in umirali za svobodo na slovenskih tleh.

Pred več stoglavo množico sobotnega srečanja na Ljubelju so nastopili številni kulturniki, med njimi mešani pevski zbor in pihalni orkester iz Mengša ter pihalna godba iz Trziča, delegacije pa so položile vence pred spomenik maršala Tita in spominska obeležja žrtvam na Ljubelju.

Jože Čurin

Srečanje vezistov NOV

V vojašnici Ljuba Šerčerja v Ljubljani so se v soboto, 9. junija zbrali na enajstem srečanju vezisti narodnoosvobodilne vojske Slovenije.

Zbrane veziste, bilo jih je tristo, goste, člane pohodne enote in druge je pozdravil starešina Jozo Kukavi-

ca in jim zaželel prijetno bivanje v Ljubljani. Predsednik skupnosti vezistov NOV Slovenije Ivan Pivk je poročal o delu skupnosti v minulih dveh letih. Poudaril je predvsem, da so naredili velik korak naprej pri pisanju monografije o zvezah med vojno, saj je avtor že pripravil delovno zasnovo.

Udeležence srečanja sta pozdravila tudi predstavnika pokrovitelja Združenih PTT organizacij Slovenije in skupščine ter družbenopolitičnih organizacij občine Ljubljana Bežigrad.

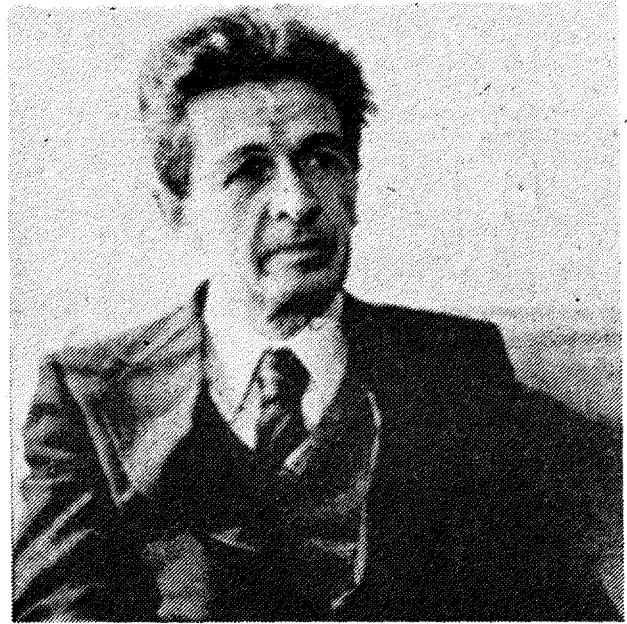
Po kulturnem programu so si nekdanji vezisti ogledali razstavo sredstev za zveze, ki jih uporabljajo enote JLA in TO. Nato so se odpeljali v Mostec na tovariško srečanje. Tam pa so najbolj delovnim članom skupnosti, domicilnim odborom in pohodni enoti podelili priznanja. Na predlog pododbora za Gorenjsko so devetim osnovnim šolam in članom, ki so bili stari šestdeset ali sedemdeset let, prav tako podelili priznanja.

Slovenskega zbora vezistov so se udeležili tudi predstavniki poveljstva Ljubljanskega armadnega območja, republiškega štaba teritorialne obrambe, sozda Iskra, PTT, RTV, republiškega komiteja za promet in zveze ter drugi.

Hkrati pa so v Gubčevi 18 v Ljubljani, kjer je med vojno oddajal radio Kričac, odkrili že deveto spominsko ploščo.

Bojan Kuntarič

Umrli voditelj italijanskih komunistov

Enrico Berlinguer se je rodil 25. maja 1922 v aristokratski družini socialističnega poslanca na Sardiniji. Do konca življenja je ostal pravi Sardinec, skromen, skrajno napet, neupadljiv človek, ki je načrtno preprečeval, da bi se govorilo o njegovem zasebnem življenju.

Z enaindvajsetimi leti je postal član KPI, v začetku 1944 pa je bil zaprt zaradi sodelovanja v protifašističnih demonstracijah. Od leta 1949 pa do 1956 je vodil mladinsko komunistično organizacijo. Nato je opravljal vrsto nalog in leta 1969 so ga izvolili za namestnika generalnega sekretarja KPI. Že tri leta kasneje, to je 1972, pa je postal generalni sekretar italske komunistične partije. To nalogo je uspešno opravljal vse do svoje smrti.

Mladinsko prostovoljno delo na zvezni ravni

V nedeljo se je začelo pet zveznih mladinskih delovnih akcij v Sloveniji, in sicer MDA Kozjansko 84, MDA Posočje 84, MDA Suha krajina 84, MDA Slovenske gorice 84 in MDA Istra 84. Še sedem akcij pa se bo začelo konec junija. Povsod, kjer so bile akcije odprte, je bilo v nedeljskem dopoldnevu slovesno: v Sentvidu pri Planini, v Bovcu, Žužemberku, Dornavi pri Ptuj in v Vanganelu pri Kopru. Kakega pretiranega navdušenja med brigadirji ni bilo opaziti. Res, nekateri so na akcijah prvič, prišli so polni pričakova-

nja, drugi so že stari mački z izkušnjami. Ugotavljajo, da mladinsko prostovoljno delo ni dovolj cenjeno, in da bi lahko akcije prav v teh stabilizacijskih časih dokazale svojo moč. Po drugi strani jih pestijo finančne težave, pa spet ni povsod vse najboljše z organiziranjem akcij in da so v interesnih dejavnostih preveč toge, trdijo nekateri.

Kakorkoli že, akcije so koristna šola, čeprav bi bilo treba glede njihove trenutne vsebine in oblike kaj storiti. Toda to ni dejanje za čez noč, pač pa vprašanje časa, ki bo novosti preizkusil in prinesel nove ideje. Letos bodo v Sloveniji brigadirji v treh izmenah delali na šestih zveznih in šestih republiških mladinskih delovnih akcijah. Med brigadirje je evidentiranih več kot pet tisoč mladih. Popravljali bodo ceste, kopali jarke za vodovode in PTT kabel, čistili pašnike in opravljali druga dela. Kar ena tretjina del je namenjena kmetijstvu. V kolikšni meri bodo brigade prispevale k razvoju manj razvitih območij naše republike in sploh sadovi mladih rok pa so v veliki meri odvisni tudi od tega, kako bodo krajani sprejeli brigadirje.

Živa Drole

Maj v juniju

O prenovi gospodarstva veliko govorimo. Veseli smo nekaterih podatkov iz majske analize Zavoda za družbeno planiranje, ki pa je prišla na mize slovenske vlade šele v juniju. Slovensko gospodarstvo v letošnjem letu bolj izvaža, več naredi, nekoliko več vloga v opremo (kar ni prevelik greh ob nekajletnem zaostanku) težko prenaša 160-odstotno inflacijo zadnjih treh let, občuti nelikvidnost in medsebojno zadolženost, še bolj pa »pričakujoče« izgubanje, ki ponujajo svoje večkrat prežvečene sanacijske programe.

Lani je slovenska gospodarska zbornica odobrila za 118 milijonov dolarjev naložb v posodobitev proizvodnje. Uporabili smo 113,3 milijona dolarjev možnosti, skupaj z letalom Inex Adrie, ki predstavlja pretežen znesek v posodobitvi izvoznega naravnega gospodarstva. Dejanska posodobitev pomeni 12 odstotkov jugoslovanskega uvoza opreme s konvertibilnega trga, delež republike v skupnem jugoslovanskem izvozu na konvertibilne trge pa je dvakraten. Podatek, ki najmanj pomeni, da vso jugoslovansko gospodarstvo še ni izvozno usmerjeno (kljub enakim deklaracijam), ki pomeni, da smo v Sloveniji dosledni, da pa drugod dogovorjeno bolj počasi upoštevajo.

V gospodarstvu, kjer so pričakovali, da bodo s 45,9 odstotka »ostanki« deviznega priliva lahko dokaj samostojno odločali, so zdaj v precepu nekaterih podatkov. V pomanjkanju denarja je stopnja amortizacije zvečine mi-

nimalna (kar pomeni, da stroj, ki dela, prepočasi odpisuje, torej tudi obnavljajo), stroji so ne samo zastareli (saj prenekateri dela naprej tudi, ko je odpisan), ampak tudi izrabljeni, tretjina strojev, ki jih uporablja izvozno naravnana slovenska industrija je starejših od 17 let, dve tretjini pa starih vsaj 11 let. Odpisanost v predelovalni industriji, ki »vleče« izvoz, presega 85 odstotkov. O avtomatizaciji in robotizaciji je komajda kaj sluha: v industriji prometnih sredstev (avtomobilov) 62-odstotkom strojev strežejo ročno, 30 odstotkov je polavtomatov in seveda le 8 odstotkov avtomatov... O robotih ni ne duha ne sluha. V Sloveniji torej industrija dela s stroji, ki jih drugod mečejo na odpad, razrežejo in prodajajo naši jeklarski industriji kot vložek. Tako slovenska industrija nekatere proizvodne linije skriva pred pogledi kupcev, saj jih je sram, pa tudi bojijo se, da bi omajali zaupanje kupcev.

K 3,70 milijardam dinarjev, kolikor so banke namenile prenovi gospodarstva (pa razdelile eno za kmetijstvo, 1,7 za izvozne programe in ostanek za drugo), gre pristihi potrebe posodobitve aluminijске proizvodnje v Kidričevem, jeklarske na Jesenicah, sanacije IMV, Gorenja, tovarne cementa v Anhovem, sladkorja v Ormožu, nafte v Lendavi... Preveč za tako malo denarja. Jeseniška železarna je usodno povezana z načrtovano naložbo v elektrojeklarno, ki je po sedanjih vrednosti ocenjena na 18 milijard din, upoštevaje pa načrtovano inflacijo, tečajne razlike, obrestne mere, carine in vse drugo, kar se bo v naslednjem srednjeročnem planu razvoja gotovo podražilo, pa precej več kot 20 milijard din. Peči na Jesenicah so stare, obrabljene, tehnološko zastarele, tam pokurijo en odstotek jugoslovanske uvožene nafte, če pa postavijo elektro-

jeklarno, naredijo sicer nekaj manj, a veliko boljšega, porabijo pa 50 MW slovenskih elektrarn.

Kako je mogoče, da ob tako starih, odpisanih in obrabljenih strojih slovenska industrija v starih letošnjih mesecih poveča konvertibilni izvoz za 25 in nekaj desetnih odstotkov? Odgovor: z naporom, zaradi dobrega dela vzdrževalnih služb, inovatorjev, ki nimajo družbenega priznanja. Z odpovedovanjem, s prepričanostjo, da drugače ne gre, da mora Micka Kovačeva tudi plačati zapitek. Ob tem ne gre pozabiti, da izvažamo surovino, kar smo že pisali, in da bi za tak izvoz morali izvozniki plačati penale, ne pa dobivati izvozne premije.

Izkaže se torej, da Slovenci nismo več dobri gospodarji. Morda poštenji, kot pravi direktor uspešnega IMP iz Ivančne gorice Valentin Mendižev, ne pa »dobri«. Slovenija, ki ustvarja 16 odstotkov družbenega proizvoda Jugoslavije, žal ne more bistveneje vplivati na snovanje nekaterih ukrepov ekonomske politike, ki zadevajo uvoz strojev in opreme, nove naložbe, upoštevanje ekonomskih zakonitosti, presojo razlike pri klirinškem in konvertibilnem izvozu, ki vrača dolgove. Samo za primer: ko so iskali izvoznika, ki bi prevzel milijarden dolarski posel v izvozu, ga niso našli pri belem dnevu z lučjo. Ko so iskali uvoznika za enako vrednost, se jih je javilo pet. Rekli so, da je pri izvozu preveč »rizika«. Odplačilo dolgov pa ni »riziko«? Ozračje zadolževanja lahkega srca se ne spreminja: po Feniju iz Kavadarcev, ki je šel na boben, tudi v pobratimu Feroniklu iz Glogovca izjavljajo, da bodo konvertibilno opremo »odplačevali« s klirinškim izvozom... Kdo za njih?

Ivan Vidic

Mesto Enrica Berlinguerja v zgodovini

Nenadna smrt uglednega voditelja italijanske komunistične partije je pustila globoko vrzel ne le v vodstvu te največje delavske partije zahodne Evrope, ne le v celotni italijanski politični javnosti in v delavskem razredu te dežele, marveč v celotnem mednarodnem delavskem gibanju, še posebej komunističnem.

Enrico Berlinguer odhaja v zgodovino kot eden izmed velikih novatorjev v zgodovinskem razvoju italijanskega delavskega razreda in njegove partije. Četudi je zavestno hodil po poti, ki sta jo odprla in začrtala v italijanskem delavskem gibanju Gramsci in Togliatti, je Berlinguer, ki je vodstvo partije prevzel dejansko že leta 1969 od Luigija Longa, dal partiji, delavskemu gibanju svoje dežele in še posebej komunističnemu gibanju zahodne Evrope viden in neizbrisni pečat prenove.

Pod njegovim vodstvom je partija dosegla do tedaj najvišji vzpon v italijanski družbi. Pri tem ne gre toliko ali zgolj za volilne dosežke, ko se je partija po moči približala do tedaj osrednji politični sili, krščansko demokratski stranki, pač pa predvsem za politični vpliv in ugled, ki si ga je partija pridobila med italijanskimi množicami in tudi zunaj meja Italije, v zahodni Evropi in tudi širše v svetu.

Enrico Berlinguer je bil partijski voditelj in take vrste marksistični mislec, ki je znal odkrivati nove tokove in procese tako v italijanski družbi kot v svetovnem okviru. Z njegovim imenom sta tesno povezani dve značilni novi smeri, ki zadevata notranji razvoj Italije in mednarodno komunistično gibanje. Enrico Berlinguer je ustvarjalec nove politične strategije italijanske partije, ki je dobila ime zgodovinski kompromis. Nanj so prelomno vplivali znani čilski dogodki, ko so manjšinske sile reakcije v krvi strle Allendejevo usmeritev k socializmu. Berlinguer je v teoretičnem glasilu Rinascita z vrsto člankov dokazal, kako de-

lavskemu razredu v kapitalističnem svetu ni dovolj, če doseže volilno večino pa da bi s tem zagotovil socialistično preobrazbo dežele, za zmago socializma sta potrebni enotna volja in akcija vsega ljudstva. Tako je Berlinguer postal tvorec ideje o zgodovinskem kompromisu, katerega bistvo izraža spoznanje, da je v italijanskih razmerah moč graditi socialistično družbo edinole ob sodelovanju vseh delavskih sil, se pravi komunistov in socialistov, s katoliškimi množicami. Berlinguer nikoli ni pojmoval zgodovinskega kompromisa kot dogovor med strankami za sestavo vladne koalicije, pač pa kot proces, ki naj vodi k preobrazbi družbe ob privolitvi in sodelovanju vseh osnovnih množic, ki spoznavajo, da je taka preobrazba njihov življenjski interes.

Berlinguer je bil v vsem svojem delovanju odločen zagovornik miru kot bistvenega pogoja za odpiranje socialističnih perspektiv na svetu. Sam je zapisal, kako med »italijansko potjo v socializem ter perspektivami miru in miroljubnega sožitja obstaja globoka povezanost, saj izhaja ne samo iz nadrobne analize položaja v deželi, temveč tudi iz analize mednarodnih odnosov in splošnih mednarodnih razmer.«

Enrico Berlinguer sodi – skupaj z voditeljema španske in francoske partije, Carillom in Marchaisom – med pobudnike nove smeri v delovanju, politiki in strategiji komunističnih partij industrijsko razvitih kapitalističnih držav zahodne Evrope, smeri, ki je dobila naziv evrokomunizem. Njegovo bistvo je Enrico Berlinguer neutrudno razlagal kot bistveni pogoj za napredek socializma v svetu, še posebej v njegovem razvitem delu. Po Berlinguerju pa je bistvena črta evrokomunizma v tem, da šteje socializem in demokracijo za neločljiva, sestavna dela nove družbe, ker ne moreta obstajati drug brez drugega. Odtod Berlinguerjevo prizadevanje za lastni model socializma, za italijansko pot v socializem. Odtod tudi njegovo zavzemanje za samostojnost vsake partije in njegovo odločno odklanjanje vodilne partije in države v socializmu.

Italijanska partija je bila pod Berlinguerjevim vodstvom tudi tista delavska partija v zahodnem svetu, ki se je brez-kompromisno spopadla z vsemi odmiki od bistva socializma, ki se kažejo v realnem socializmu, kakršen je postal prevladujoča oblika družbenih odnosov v Sovjetski zvezi in deželah pod njenim vplivom. Italijanska partija je odločno obsodila zlasti vse primere grobe vmešavanja v notranje zadeve drugih držav, kot je bila vojaška intervencija na Češkoslovaškem, v Afganistanu in drugod, ter taka početja označila kot nasprotna bistvu socializma.

Enrico Berlinguer je vidno posegel k odpravljanju zastarelih in neustreznih oblik tako imenovanega proletarskega internacionalizma, ki ni več mogel izražati duha sodobnega časa. Italijanska partija je v svoj program postavila načelo novega internacionalizma, ki daleč presega zgolj okvire odnosov med partijami in se zavzema za enakopravno sodelovanje z vsemi naprednimi silami in gibanji sveta, še posebej z osvobodilnimi gibanji in z vsemi delavskimi strankami. Berlinguerjeva ideološka in praktična politična usmeritev je bila v svojem bistvu odločno protiblokovska in je dejansko izražala temeljna načela politične neuvrčenosti.

Enrico Berlinguer je z vsem svojim delom kakor tudi z osebnim likom sodobnega komunističnega voditelja pustil globoke, neizbrisne sledi, tako v italijanski partiji in delavskem razredu ter ljudstvu svoje dežele kot v celotnem mednarodnem delavskem gibanju. Italijanski komunisti bodo v prihodnje brez živega Berlinguerja delovali na temelju živnega zgleda in nauka, ki jim ga je zapustil Enrico Berlinguer. V razvoju italijanskega delavskega gibanja, zlasti tistega dela, ki ga predstavlja komunistična partija, je dala partija štiri najvidnejše nosilce razvojne smeri tega gibanja: Gramscija, Togliattija, Longa in Berlinguerja.

Drago Košmrlj

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

Voditelji sedmih industrijskih držav so se sešli v Londonu na desetem letnem zasedanju. Nekateri so to zasedanje, ki naj bi imelo namen razpravljati o gospodarskih problemih sedanjega časa, označili kot najbolj pomemben dogodek leta, drugi spet pa so mu pripisali vlogo »gasilske vaje«, ki naj pokaže sposobnosti bogatih za zajezitev svetovne krize. Zasedanje je bilo dokaz prizadevanj, da bi vsaj na zunaj dokazali enotnost stališč bogatega sveta, medtem ko je londonski posvet, po sodbi mnogih, potekel v znamenju občutnih navzkrižij med posameznimi državami. ■ V Normandiji, kjer se je pred 40 leti izkrcala zavezniška vojska, kar je pomenilo uvod v pospešen konec nemškega rajha, so se zbrali najvišji predstavniki dežel, katerih vojske so sodelovale pri izkrcanju. Poleg angleških, ameriških, francoskih in drugih zahodnih voditeljev, so bili na slovesnosti tudi obrambni ministri Poljske, Češkoslovaške in Grčije, ker so se enote teh dežel bojevale na zahodni fronti. Proslave se je udeležilo okoli 30 tisoč veteranov, bivših bojevnikov.

■ Na konferenci za krepitev zaupanja in varnosti ter razorožitev, ki je dalj časa poteka v Stockholmu, so razprave osredotočile na vprašanje, kako doseči skupna izhodišča za dialog in pogajanja o krepitvi evropske varnosti in o pripravah na razorožitev. Po sodbi jugoslovanskega predstavnika utegne konferenca v kratkem postaviti temelje za konkretna pogajanja o omejitvi vojaških dejavnosti v Evropi. Po dogovoru naj bi konference končali 6. julija, njeno delo pa naj bi zaključil generalni sekretar Združenih narodov Perez de Cuellar.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

Ob rob pisanju nekaterih sovjetskih časopisov

Resnica in »resnica«

V zadnjem času smo pričeli hudi in nevarnih napadov na našo narodnoosvobodilno vojno. Toda ti napadi ne prihajajo od tam, od koder bi človek pričakoval, to je od naše skrajne emigracije, ampak od tako imenovanih »prijateljskih držav«. Gre za Sovjetsko zvezo. Ob obletnici zmage v drugi svetovni vojni so nekatera sredstva javnega obveščanja v tej državi spet primerjala našo revolucijo z odporniškimi gibanji v drugih vzhodnoevropskih državah. Hkrati so tudi trdila, da so našo državo osvobodili oni – Rusi.

Vsak človek, ki malo bolj pozna zgodovino, pa ve, da v Jugoslaviji nismo imeli samo odporniškega gibanja, ampak tudi močno narodnoosvobodilno gibanje. To gibanje je imelo jasne cilje. Njegova organizacija je bila takšna, da je segala v vsako mesto, vas in zaselek. To gi-

banje je organiziralo oblast, in to ljudsko oblast na osvobodnem in okupiranem ozemlju, imelo je organizirano vojsko, šolstvo, zdravstvo, kulturo in še kaj. Nihče v okupirani Evropi ni imel kaj takega. Prav gotovo si odporniško gibanje ne bi moglo privoščiti kaj takega, saj gre pri njem za manjše skupine ljudi in ne za široko ljudsko gibanje. Zato naša osvoboditev ni mogla biti nič drugega kot naše delo v okviru združenih protifašističnih sil v svetu.

Jugoslovanski narodi niso bili sami in edini v tem boju, kakor tudi drugi niso bili sami. Prav tako se tudi vsi zavedamo, da je Sovjetska zveza najbolj trpela med vojno. To smo v Jugoslaviji vedno priznavali in še vedno priznavamo. Oprekati temu dejstvu bi pomenilo, da tudi sami ne smemo iskati pravice o našem prispevku k zlo-

mu fašizmu. Dejstvo pa je, da smo bili na jugoslovanskem bojišču sami v boju z nekajkrat močnejšim in bolje opremljenim sovražnikom. Tetpi smo se s tridesetimi, petintridesetimi divizijami, ki bi lahko na drugih frontah odločilno vplivale na drugačen razvoj dogodkov. V vojni smo imeli 376 brigad, desetine divizij in korpusov, armadnih skupin in armad.

Posebno »cvetko« pa si je pred nedavnim dovolilo glasilo sovjetske armade »Krasnaja zvezda«, ki je zapisala, da so bili jugoslovanski partizanski odredi ustanovljeni v Sovjetski zvezi.

Če smo za svojo dolžnost imeli boj proti fašizmu, si nismo mislili, da se bomo morali skoraj štirideset let po dokončnem zloemu fašizmu bojevati za zmago zgodovinskih dejstev. Vsi borci, ki so sodelovali v teh slavnih dogodkih, niso pričakovali, da

bo potrebno dokazovati že dokazano. Teža napak, ki jih delajo tisti, ki namerno nočejo videti teh dejstev, je toliko večja, kolikor so ta dejstva pomembnejša. S tem pa se povečuje tudi moralna odgovornost vseh tistih, ki zaničajo zgodovinska dejstva.

Kakor smo občutljivi za vse sovražno delovanje, nas tudi takšno pisanje ne more pustiti ravnodušne. Ravnodušni pa ne smemo biti zaradi spoštovanja do vseh tistih, ki so padli ali umrli v boju z nacifašistično pošastjo.

Prihodnje leto bomo praznovali štirideseto obletnico skupne zmage v drugi svetovni vojni. Upamo in želimo si, da jo bomo proslavili dostojanstveno. Upamo tudi, da bodo vsi, ki so se bojevali proti fašizmu in v tem boju zmagali, priznavali prava zgodovinska dejstva. Tako bodo tudi drugi narodi, ki so prispevali krvavi davek za zmago, praznovali to obletnico brez prikrojjenih »resnic«. To bo brez dvoma tudi prispevek k boljšemu razumevanju med narodi, kar je pogoj za graditev boljših odnosov v Evropi in po svetu.

Bojan Kuntarič

Reagan v Evropi

Ocenjevalci minule turnee ameriškega predsednika Ronalda Reagana sodijo, da se mu je v celoti posrečilo in da je dosegel vse želene cilje.

Sijajna predvolilna večdeklaracija londonskega vrha, v katerem sedmerica (v bistvu najpomembnejših zahodnih držav) enotno poziva Sovjetsko zvezo, naj se vrne k pogajanju o orožju, ne da bi prej pričakovala kakršne koli koncesije Zahoda. Američani, ki bodo 4. novembra odšli na volišča izbirati med Ronaldom Reaganom in kandidatom, ki bo zastopal sprte demokrate, so se med Reaganovo evropsko turnejo skozi to prizmo lahko prepričali, da zahodna Evropa podpira Reaganovo politiko do nasprotnega bloka in Sovjetske zveze.

Kot spreten volilni taktik se je Reagan poskušal predstaviti tudi kot vnet borec za mir, tako v govoru v irskem parlamentu kakor na obalah Normandije. Najbrž je vse manj tistih Američanov, ki lahko razumejo popolno sovjetsko zavračanje vsega, kar Reagan ponuja.

Toliko manj, ker je mogoče stališča z nedavnega ministrskega sestanka pakta NATO v Washingtonu in politična stališča z londonskega vrha obravnavati kot enotno izhodišče Zahoda do odnosov z Vzhodom, ki ga v Moskvi ne bodo mogli vedno znova zavračati kot ameriške predvolilne manevre, posebej po volitvah ne. Če je bilo zavračanje vse doslej uperjeno na to, da bi povzročilo razdor med zahodno Evropo in ZDA, potem so se v Kremlju očitno usteli, kajti nepustljivost je prej okrepila kot oslabilala zavezništvo v NATO in prej zmanjšala kakor povečala zahodno-evropski odpor proti Reaganovi politiki pospešenega oboroževanja. Kriza v odnosih med super silama in blokom se zato vztrajno nadaljuje in poslabšuje obenem, zlasti z vse večjo strnjeno okrog velike dvojice. Problem se zdi vsaj trenutno zelo preprost – Moskva in Washington se ne moreta nikakor dogovoriti za obnovitev pogajanj, ker bodo v ZDA volili predsednika in ker bi v Sovjetski zvezi radi videli, da ne bi izvolili Ronalda Reagana. Posledice pa ne bodo niti najmanj preproste.

In kaj je z vsemi temi potezami dosegel? Predvsem je bil sam ves čas v središču pozornosti in brez dvoma se mu je posrečilo v očeh ameriške volilne javnosti predstaviti se v vlogi nespornega voditelja tako imenovanega svobodnega (kapitalističnega) sveta. Temu primerno je moral zbistriti odnose z zahodno Evropo, ki jih je skalil sam. Tudi za to je brez dvoma dobil pomemben volilni plus, saj je bil eden poglavitnih očitkov Reaganu, da s svojimi postopki odvraca zahodno Evropo od ZDA in spodbuja protiamerikanizem. Kako bistri so dandane odnose med zahodno Evropo in ZDA, najbolj prepričljivo zrcali politični del

Branko Kastelic

Pozna žetev nacistične setve

Precej časa so v ZR Nemčiji obravnavali desni ekstremizem kot nekakšen obrobni pojav, ki bo kmalu povsem izginil. Nihče ni hotel pomisliti na možnost, da gre za nevaren ostanek nemške zgodovine. Kaj hitro se je izkazalo, da je bilo nebudno stališče nevarno in da je preteklost že prodrla v sedanost.

Na vprašanje, kaj je značilno za neonaciste iz osemdesetih let, najbolj odgovarja 52. številka neonacističnega časopisa »NS – Kampftruf«. Tam je zapisano: »Nacional-socialist je borec. Bojuje se, ker je to njegova dolžnost, zanj pa je dožnost pomembnejša kakor lastno življenje«. Še tole je pripisano: »Za Nemčijo. Za arijsko raso!«

Pod nemškim orlom, ki drži v krempljih kljukasti križ, je napisano tudi poslanstvo tega neonacističnega časopisa. »Borbeno glasilo Nacional-socialistične nemške delavske partije« (Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiterpartei – Auslands – und Aufbauorganisation (NSDAP – AO). Številka 94 v oklepaju za datumom »Poletje 1983« označuje 94. leto starosti leta 1889 rojenega firerja Adolfa Hitlerja. Velika slika nad članom na naslovni strani sugerira, do česa naj bi spet prišlo v Nemčiji: »Stotisoč mož SA in SS na partijskem kongresu. Nürnberg 1933«, pravi naslov nad sliko.

Casopis je bil natisnjen v ZDA, odgovoren zanj pa je 31 letni »propagandist« NSDAP-AO Amerikan nemškega rodu Gary Rex Gerhard Lauck. Svoj »glavni stan« ima v Lincolnu v ameriški zvezni državi Nebraska. Po podatkih zahodnonemških varnostnih organov pošilja ta »propagandist« iz ZDA v ZR Nemčijo, poleg svojega glasila še veliko drugega materiala. V ZR Nemčiji ima njegova organizacija več ducatov »oporišč«.

–Kdo smo mi? se sprašuje Lauck na 7. strani svojega glasila in takoj tudi odgovarja:

– NSDAP-AO je največja nacional-socialistična borbeno skupina v današnji Nemčiji in v Avstriji (Ostmarki). V skladu s sedanjimi političnimi odnosi v ZR Nemčiji se je NSDAP-AO odločila za delo v »celicah«. Ta sistem zagotavlja kar največ varnosti, kajti celice – (dva do tri člani) nimajo med seboj nobenega stika. Če nasprotnik uspe razbiti eno celico, ni naredil organizaciji večje škode, ker ostale celice delajo nemoteno naprej. Celice vodijo direktno iz inozemske centrale. Ta je v ZDA, kjer ji njena legalnost omogoča, da razvija vsestransko propagandno dejavnost. Končni

cilj naših prizadevanj je ustanovitev nacional-socialistične države v svobodne, suverene in ponovno združene nemškem cesarstvu, kakor tudi vpeljava novega reda na rastistični osnovi po vsem arijskem svetu. NSDAP-AO deluje na mednarodnem področju Res je, da ima največ privrženec v ZR Nemčiji, vendar jo podpirajo

neomejenih količinah razpošilja črno-bele nalepke s kljukastim križem. Račun je 1000 nalepk za 25 mark, serijske pa se razlikujejo po napisih: »Kampf den Judenpartei KPD, SPD, CDU, CSU, FDP«, »NS-Verbot aufheben«, »Trotz Verbot nicht tot«, »Wir sind Wieder da«, »Kauf nicht bei den Juden«, »Rotfront verrecke«. Setev

Prepovedana je tudi »Akcijska fronta nacionalnih socialistov (nacionalnih aktivistov) nekdanjega poročnika Bundeswehra Michaela Kühnena. Na sliki ga vidimo stoječega pred nacističnim simbolom na »proslavi« 1. maja 1983. V Bad Bergzabernu so Organizacijo prepovedali decembra istega leta.

nemški izseljenci po vsem svetu»

Program stranke temelji na petih točkah: »nemška samostojnost brez ameriške in sovjetske okupacije, nova ureditev Evrope v okviru arijske skupnosti narodov, čistost rase, izključitev vsakega židovskega vpliva ter odprava kapitalističnega in komunističnega materializma z naukom Adolfa Hitlerja – nacionalsocializmom.

»Firer« Lauck ne ponuja samo časopisa »NS Kampftruf«, temveč še vse kaj drugega od zastave s kljukastim križem (75 mark) do SS značke (10 mark), od esesovskega materinskega križca (trenutno je (razprodan) do SS zaponke za pas (45 mark). V

je bila vsekakor rodovitna, pridelek pa je osupljiv.

Kako gre v klasje nacistična setev, je pokazalo že nekaj primerov. Material NSDAP-AO so na primer našli pri trupu neonacista Helmuta Oxnerja. Ta je 25. junija 1982. ustrelil tri tujce, še dva pa ranil, nato si je sodil sam. Lauckovega »poverjenika« v ZR Nemčiji Paula Otteja so februarja 1981 zaradi napadov z razstrelivom obsodili na pet let zapor. Privrženec NSDAP-AO je bil tudi bivši odvetnik Manfred Roeder (»Deutsche Bürgerinitiativen« in »Deutsche Aktionsgruppen«), leta 1982 zaradi nagovarjanja k umoru in sodelovanja pri napadlih z razstrelivom obsojen na 13 let zapor. Roder velja za pobu-

ga kot »ponosnega kamrada«, katerega dejanja na meji ne ocenjujejo kot uboj, temveč kot dejanje »vojaka na fronti«. Med 111 kršitvami zakona, ki so bile delo desnih ekstremistov v lanskem letu (pisanje neonacističnih gesel in lepljenje simbolov), so uporabljali »propagandni« material NSDAP-AO!

V rubriki: »Poročila« se časopis NS Kampftruf »postavlja s takšnimi podatki primer iz 51. številke):

– Skupina 20 mladih neonacistov je v nekem brzovlaku zahodnonemških državnih železnic (DB), pobila nekoga židovskega aktivista, ker je imel nekaj proti ob njihovem vzklikanju Sieg- heil!«.

fl-

Odločna zavrnitev izzivanj

Bazovica, ki je v zavesti vse demokratične javnosti postala simbol slovenskega odpora proti fašizmu, je bila v petek ponovno (po lanskih hudih neredih) priporočena strupenih fašističnih izzivanj, ki pa so klavrno propadla. Zloglasna fašistična mladinska organizacija Fronte della gioventù je namreč priredila vse državni shod desničarskih prenapetežev pod pretvezo volilne kampanje za evropske volitve. Kljub odločnim protestom vse slovenske in italijanske demokratične javnosti pristojne oblasti niso zaradi javne varnosti prepovedale shoda, so pa resnici na ljubo z izrednimi varnostnimi ukrepi mobilizirale čez sto orožnikov in agentov javne varnosti. Domače organizacije in stranke so se dobro

pripravile na ta ponovni izživ in so po dogovoru izvedle zelo učinkovito potezo: že dobro uro pred napovedanim fašističnim shodom se je namreč življenje na Bazovici navidez povsem ustavilo in priča smo bili pravi »zatemnitvi«. Vse javne lokale, trgovine in domove so zaprli, na ulicah ni bilo žive duše, na strateških in skritih točkah v vasi pa so domačini množično bedeli nad dogajanjem. Tako so povsem izolirali fašistično drhal in prepričali, da bi prišlo do najmanjšega incidenta. Budnost je torej bila na višku in uspešna.

Fašistični pobalini (bilo jih ni niti sto, od teh je skoraj polovica prišla iz drugih italijanskih mest), so ob prepevanju fašističnih hi-

men in gnusnem skandiranju žaljivih protislovenskih, protijugoslovanskih in protikomunističnih gesel začeli svoj »shod«. Štirje govorniki so se z besedami znesli nad Bazovci, češ da jih izrivajo, ker jim oporekajo pravico do volilnih shodov v vasi. Nadalje so samim sebi in zraku (vse naokrog ni bilo, razen do zob oboroženih varnostnih sil, videti žive duše) vztrajno dopovedovali, da je slovensčina nepomemben jezik in da ne bodo dopustili sprejetja globalnega zaščitnega zakona v korist Slovencev, saj bi ti tako pridobili nezaslišane privilegije in bi dejansko postali »večina«. Ko so se bolešno izkašljali in še enkrat pokazali svoj bogat besedni zaklad žaljivk, so se fašisti klavrno razkropili.

Tedaj pa so preplavili ulice domačini, ki so se zbrali ob vaškem spomeniku padlim v narodnoosvobodilnem boju, njim pa se je pridružila še velika množica slovenskih in italijanskih protifašistov. Tako se je več tisoč demokratov zbralo na manifestaciji za mir, sožitje in sodelovanje med narodi, ki so jo v odgovor na fašistični izziv priredile organizacije z Bazovice in so jo podprle vse slovenske organizacije in politične skupine, pa tudi italijanske napredne sile. Bil je to odločen in mogočen dokaz, da se Slovenci bojujejo za miroljubno sožitje in da zavračajo vsako strategijo napetosti in političnih pritiskov. To so v svojih posegih poudarili domačin Boris Grgič in predstavniki vseh, ki sestavljajo enotno slovensko delegacijo.

Boris Simoneta

Ob 40-letnici smrti desetih talcev

Na gmajni ob spomeniku pri Proseku so se tudi letos množično zbrali domačini in protifašisti iz sosednjih krajev, da bi se ob 40-letnici spomnili desetih nedolžnih žrtv nacistične zveri. Kot povračilni ukrep za smrt dveh orožnikov v oboroženem spopadu s partizani so namreč nacifašistični krvniki obesili deset talcev.

Govornika na spominski slovesnosti sta bila predsednik Kraške gorske skupnosti Miloš Budin in podžupan devinsko-nabrežinske občine Vittorino Caldi. Oba sta poleg oživitve spomina na ta tragični dogodek pred štirimi desetletji poudarila, kako so še danes živi ideal narodnoosvobodilnega boja. In ti ideali so kažipot tudi sedaj v boju za demokratično ureditev in za uveljavitev pravic slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Za doseg tega cilja je potrebno miroljubno medsebojno sodelovanje med obema tu živčima narodnima komponentama in v kali je treba zatreti vse organizirane poskuse izzivanja, kakršno je bilo napovedano fašistično zborovanje na Bazovici.

Na spominski slovesnosti, ki so se je udeležili tudi jugoslovanski konzul Nikolič, predstavniki krajevnih in vojaških oblasti ter borčevskih organizacij, so nastopili tudi moški pevski zbor Vasilij Mirk s Proseka-Kontovela, godba na pihala s Proseka in harmonikarski aksambl krajevne podružnice Glasbene matice, poleg mladih recitatorjev. Priložnostni nagovor je imel tudi Mario Briščik, predsednik krajevne sekcije borčevske organizacije VZPI-ANPI.

B. S.

S seje predsedstva RO ZZB NOV Slovenije Aktivno o vseh vprašanjih

Priprava poročila o delu RO ZZB NOV in njegovih organov za letno skupščino slovenskih borcev

Na seji predsedstva RO ZZB NOV Slovenije, ki jo je vodil predsednik Janez Vič, so obravnavali poročilo o delu tega predsedstva in njegovih organov v obdobju od junija 1983. leta pa do letošnjega junija. Ugotavljali so, da je bila bistvena značilnost tega obdobja v bitki za uresničevanje dolgoročnega programa stabilizacije. V svojih prizadevanjih in aktivnostih so se opirali na članstvo in organizacije ZZB NOV, v okviru organiziranih socialističnih sil, pod idejnim vodstvom zveze komunistov. Po svojih močeh so prispevali k premagovanju gospodarskih in drugih težav v našem razvoju, kajti borci se zavedajo, da je uresničevanje sprejetih usmeritev edina pot za premagovanje nakopičenih težav. V poročilu so zapisali tudi to, da bodo potrebni še odločnejši ukrepi za odpravljanje razkoraka med usmeritvami, stališči in sklepi ter vsakdanjo prakso.

Borci so si v obravnavnem obdobju, so ugotavljali na seji, prizadevali za dosledno uresničevanje stabilizacijskih programov, pri čemer je ZZB NOV podpirala prizadevanja za povečanje storilnosti, za racionalno gospodarjenje, povečevanje izvoza, za vsesplošno varčevanje z energijo, surovinami in drugimi dobrinami, pa za nagrajevanje po delu, za socialistični odnos do družbene lastnine, za zmanjšanje vseh vrst porabe ter zaostrovanje osebne in skupne odgovornosti, s tem v zvezi pa seveda da družbenopolitično, idejno in moralno mobilizacijo samoupravnih socialističnih sil. Sem sodijo tudi prizadevanja za uresničevanje ustavnih načel in za uresničevanje političnega sistema socialističnega samoupravljanja nasploh. Zato je ZZB

NOV grajala pojave odstopanja od načrtane politike in druge deformacije ter nastopala proti tistim, ki jim naš samoupravni socialistični sistem ne ugaja. Razkrinkavala je tudi navidezna prizadevanja za demokratizacijo družbe, oziroma za soočanje različnih interesov, katerih ozadje je v bistvu ponujanje meščanskih vzorov. Prav tako je bila ZZB proti tistim, ki so se zavzemali za administrativni in centralistični sistem upravljanja ter odločanja. Zveza borcev je opozarjala še na posplošeno kritiziranje in posploševanje slabosti ter ustvarjanje črnoglednega ozračja. Registrirala je in bila proti poskusom razvrednotenja naše revolucionarne poti ter proti izkrivljanju dejstev, proti uvoženim prizadevanjem po nacionalni spravi z nekdanjimi narodovimi izdajalci in okupatorjevimi sodelavci. Zaradi vsega tega je RO ZZB NOV Slovenije opozoril in pozval članstvo, naj bodo pobudniki akcije v SZDL proti rušiteljem naše družbene ureditve in proti tistim, ki odrekajo idejno-politično vlogo in mesto zveze komunistov, ki jo ta ima v naši družbi.

Veliko tega so se zapisali v poročilu o delu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in njegovih organov med dvema letnima borčevskima skupščinama, vsega storjenega pa vendarle ni bilo mogoče spraviti v ta dokument. Zato so se dogovorili, da bodo o posameznih navedbah in natančnejših obrazložitvah iz posameznih poglavij spregovorili še na razpravi na letni skupščini republiškega odbora 28. junija.

V naslednji točki dnevnega reda pa so obravnavali osnutek zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških invalidih.

Predsednik Republiškega komiteja za borce NOV in vojaške invalide je seznanil člane predsedstva z osnovnimi izhodišči, ki so vodila predlagatelja osnutka zakona k spremembi veljavnega republiškega zakona o vojaških invalidih in o novostih, ki jih uvaja osnutek zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških invalidih. Predlagane spremembe temeljijo na dokumentih zveznih družbenih svetov pod naslovom »Temelji in okviri socialne politike v pogojih gospodarske stabilizacije« in na resoluciji o družbenoekonomskem razvoju SR Slovenije v letu 1984, upoštevajoč tudi dolgoročni program gospodarske stabilizacije iz leta 1983.

Zaradi pomembnosti republiškega zakona o vojaških invalidih so o spremembah tega zakona razpravljala tudi krajevna združenja, občinski odbori ZZB NOV in komisije predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Po podatkih je vseh osebnih invalidskih upravičencev od I. do X. skupine 9.146, družinskih invalidov je 7.704. Invalidski dodatek po veljavnem zakonu o vojaških invalidih prejema 1.968 osebnih invalidov in 3.657 družinskih invalidov.

Pomembnejše pripombe večine krajevnih združenj in občinskih odborov ZZB NOV so bile na prištevanje 50-odstotne osebne invalidnine vojaškega invalida med skupne dohodke upravičenca, ki vplivajo na pridobitev pravice do invalidskega dodatka. Menili so, da ima invalidnina pomen družbenega priznanja za poškodbo, dobljeno v vojnem stanju, zato je ne moremo imeti za socialni dodatek in je tudi ne moremo prištevati med skupne prejemke vojaškega invalida. Nadalje

so nekateri izrazili pomisleke o vštevanju 100 odstotkov katastrskega dohodka glede na to, da se je le-ta v tem letu valoriziral 4,6-krat.

O denarni pomoči za nakup motornega vozila pa se večina zavzema za doseg ustrežnejših kreditnih pogojev, vezanih na namensko varčevanje, ki naj bi jih dosegli z banko. Na prištevanje odstotka dohodkov upravičenca, zakonca in dohodkov vzdrževanih članov ni bilo pripomb, poudarili pa so, da naj se izračun invalidskega dodatka poenostavi.

Občinski odbori poudarjajo, da smo priča izredno zaostreni politični in družbeno-ekonomski situaciji, visoki stopnji inflacije, padanju življenjske ravni, ob tem da je potrebno upoštevati tudi visoko starost borcev in vojaških invalidov, njihovo nadpovprečno obolenost in umrljivost. Zato menijo, da ni primeren trenutek za omenjene spremembe zakona o vojaških invalidih. Še posebej so opozarjali, da bi bili s predlaganimi spremembami prizadeti posebno težki vojaški invalidi, ki so vezani na posteljo oz. invalidski voziček, in so potrebni stalne pomoči druge osebe. Kljub temu da prejema jo še dodatek za nego in tujo pomoč, prejemki takih vojaških invalidov, glede na njihove vsakdanje potrebe, nikakor niso previsoki. Da je varstvo vojaških invalidov potrebno posebne družbene skrb, nas opozarjajo tudi kongresna stališča ZZB NOV o neoženju in neširjenju njihovih pravic in ustavne določbe, ki urejajo njihove pravice postavljajo kot temeljne pravice.

Predsedstvo je v razpravi upoštevalo vse pomembnejše pripombe borčevskih organizacij in pripombe obeh komisij predsedstva. Zato so se člani strinjali z argumenti, s katerimi se predlaga neevštevati invalidnine vojaškega invalida v njegove skupne prejemke in sklenili, da naj se razprava o osnutku zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških invalidih še nadaljuje.

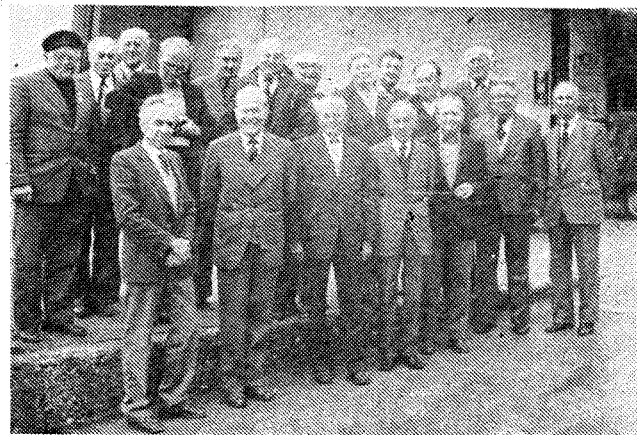
Skupna seja odbora 15. SNOUB Belokranjske in predsedstva vojaškega šolstva

Konstituirali odbor Belokranjske

Sredi maja so se v Semiču sestali: odbor 15. SNOUB Belokranjske brigade in člani predsedstva Skupnosti vojaškega šolstva NOV in PO Slovenije. Odbor Belokranjske brigade se je na tej seji konstituiral in za predsednika izvolil Tineta Molka,

vsem, ki so prispevali k postavitvi spominske plošče v Metliki in dodali svoj delež k takratni proslavi.

Predvsem pa so se na tem sestanku dogovorili o vsebini prihodnjega dela. To bo povezano s srečanjem borcev in aktivistov v Metliki ob

za podpredsednika pa Vinka Kepica. Najprej so spregovorili o lanskim slovesnostim v Metliki ter o odkritjih doprinskih kipov narodnim herojem ter spominske plošče vojaškemu šolstvu NOV in POS. Sredstva za to so bila zbrana z zbiralno akcijo in vsem, ki so kakorkoli prispevali k njenemu uspešnem uresničenju, se bodo javno zahvalili.

Tine Molek je poročal zbranim o delovanju odbora brigade in dodal, da so doslej podelili 470 spominskih značk, nekaj jih pa še imajo na voljo. Predsednik predsedstva skupnosti vojaškega šolstva Polde Štrukelj se je ob tej priložnosti zahvalil

tamkajšnjem občinskem prazniku (ki bo tokrat združeno s štiridesetletnico vojne letalstva, obletnico ustanovitve tujih enot v NOB Jugoslavije – brigade Fontanot, z odkritjem spominske plošče podoficirski šoli v Ambrusu...).

Ob zgodovinske dejavnosti bodo zelo pogrešali profesorja dr. Draga Stepišnika, raziskovalca zgodovine vojaškega šolstva. Dodali pa so, da bo to delo nadaljeval mag. Andrej Vovko.

Na koncu so se še dogovorili o nekaterih podelitvah plaket Petnajste brigade in se fotografirali za spomin.

B. B.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

ureditev grobišča. Finančno sta jim pomagala občinski odbor in blejska krajevna skupnost. Tudi blejske delovne organizacije rade prisostvojo na pomoč in v splošnem je sodelovanje z njimi ter družbenopolitičnimi organizacijami pohvale vredno. Zelo tesno sodelujejo borci s pionirsko organizacijo na šoli, kamor jih vabijo na proslave, razstave in druge prireditve ter jih prosijo, da jim ob različnih priložnostih pripovedujejo o dogodkih med NOB. Bolj slaba je povezava z mladinsko organizacijo. Sicer pa številni borci delujejo v vseh krajevnih organizacijah in društvih.

Tudi v preteklem letu so utrjevali stike s pobratenskimi organizacijami borcev iz Doberdoba in okolice. Delegacija z Bleda se je udeležila njihovega proslavljanja ob obletnici osvoboditve, zamejci pa so prišli na Bled ob blejskem krajevnem prazniku in dnevu vstaje slovenskega naroda. Srečali so se tudi na proslavi v Novi Gorici.

Bilo je še več pomembnih obletnic in prireditev, ki so se jih udeležili člani (v Dražgošah, na Pokljuki, Jelovici). Kot vsako leto so obiskali grob jesiškega junaka Matije Verdika-Tomaža na Koroškem.

V razpravi so borci zavzeto govorili o političnih in gospodarskih razmerah pri nas, o odgovornosti, ki je ponekod sploh ni opaziti, o nepotrebnosti nove himne, o poseganju v naravno okolje, predvsem pa o načrtovani zajezitvi Save. Za sam projekt je bilo porabljenih ogromno sredstev. Ogorčeni so bili nad pisanjem študentov v listu Tribuna. Bili so mnenja, da pri poimenovanju cest in ulic niso dovolj sodelovali krajan in tako so bila izpuščena nekatera pomembna imena. Skoraj pozabljen je ostal naš edini heroj Jaka Bernard. Predstavnik občinskega odbora je opozoril na nujnost zbiranja in ureditve zgodovinskega gradiva z časa NOB, saj je bilo o Bledu še premalo napisano.

Vse sklepe skupščine so dali v delovni program in odbor jih bo skušal uresničiti. Poleg tega bodo borci izvajali tudi vse konkretne naloge, ki se bodo pokazale med letom. Nadaljevali bodo s prenašanjem izročil revolucije na mlade, skrbeli za spominska obeležja in obiskovali starejše ter bolehnne člane.

Na Bledu živečega generalpolkovnika narodnega heroja Rudolfa Hribernika-Svaruna so izvolili za častnega predsednika organizacije. Dali so tudi pobudo, naj bi njegovo delo Opredelitev prevedli v srbohrvaščino. Tako bi bratski narodi spoznali in se natančneje seznanili z junaškim odporom in širino revolucije v Sloveniji.

Skupščina je ugotovila, da je dosednji odbor krajevnih organizacij delal dobro in mu je izrekla zaupnico še za nadaljnje mandatno obdobje.

Marija Stare

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Ljubljana Vič-Rudnik-Bežigrad – Jedrnato o stališčih in sklepih

Organizacija ZB Milan Česnik podpira stališča zveznega in republiškega odbora ZZB NOV, ki zahtevata, naj največjo pozornost posvetimo vprašanju odgovornosti od krajevnih skupnosti do občinskih, republiških in zveznih državnopolitičnih organov.

Strinjamo se tudi, da je treba z vseh položajev odstraniti vse nesposobne in kompromitirane ljudi, mladim, politično zrelem kadrom pa omogočiti prevzemanje najodgovornejših funkcij.

Od socialistične zveze je treba odločno zahtevati, da prepreči vse poizkuse razvrednotenja, blatenja in pačenja pridobitev NOV in socialistične revolucije in da prepreči bohotenje klera. Mi borci smo odločno proti »narodni spravi«, kakršno želijo bivši domobranski veljaki, in smo proti vsem ekscesom, ki zavirajo pot razvoja naše samoupravne, socialistične skupnosti, tako smo tudi proti: nasilništvu, huliganstvu in razbijanju dela mladine. Z najbolj odločnimi ukrepi je treba stopiti na prste takim in z ostrimi ukrepi vsakršne take poizkuse že v kali zatreti.

Strinjamo se s predlogi, naj se v prihodnje spremeni volilni sistem, da se pripravijo demokratične volitve z najmanj dvema kandidatom, od krajevnih do zveznih skupščin, do najvišjega državnega in partijskega vrha, da bi tako preprečili izvolitve manj sposobnih funkcionarjev ter da bi bili izvoljeni res najboljši.

V 1985. letu (ob praznovanju 40-letnice osvoboditve in drugih pomembnih obletnic) bomo realno in stabilizacijsko ocenili organiziranje proslav, ki naj ne bodo okostenele in enolične kot dosedaj; imeti morajo globljo vsebino, prilagojeno našim časom in hotenju mladine.

Posebno pozornost bomo posvečali življenjskim raz-

meram bork in borcev. Skrbeli bomo za osamele in obolele ter obiskovali tiste udeležence NOB, ki živijo v domovih. Zavzemali se bomo za pravično delitev priznavalnin, reševali stanovanjsko problematiko, pomagali pri zdravstvenih uslugah in pošiljanju borcev in aktivistov na sistematske preglede, klimatska zdravljenja, brezplačna letovanja v Banjole in drugo.

Letos bomo organizirali enodnevní izlet Mokronog (s piknikom), kjer bo več časa in možnosti, da se поблиže spoznamo in zblizamo. Zaradi izredno velikih stroškov osrednje proslave dneva mladosti v Beogradu, ki je že več let organizirana po istem kopitu in preživela, smo za cenejše množične proslave mladih v republiških središčih ter regijah, ob širši udeležbi mladine Jugoslavije.

Člani krajevnih organizacij ZB Milan Česnik bomo tudi v prihodnje stali čvrsto na načrtanih smernicah revolucije, v nadaljnji krepitvi našega samoupravnega, socialističnega sistema.

M. R.

Bled – Tudi borci o zajezitvi Save

Aprila je bila na Bledu letna skupščina krajevnih borčevskih organizacij. Organizacija šteje skoraj 400 članov in je po številu najmočnejša v radovljški občini. Skupščine se je udeležilo 150 članov. Odbor je poročal o delu organizacije v preteklem letu in sprejeli so delovni program za tekoče leto.

Med najpomembnejšimi nalogami je bila v preteklem letu obnova ograje okrog pokopališča padlih borcev ter

Ob poročilu o uresničevanju zakona o vojaški obveznosti

Sedanjo zakonodajo moramo dograjevati

Svet za SLO in DS pri predsedstvu RK SZDL je sredi prejšnjega tedna obravnaval uresničevanje zakona o vojaški obveznosti in predlog sprememb in dopolnitev zakona o službi v oboroženih silah. Člani sveta so poudarili, da je obdobje treh ali štirih let prekratko za nadrobnejšo oceno uresničevanja zakona o vojaški obveznosti. Na to prav gotovo vplivajo tudi spremembe, ki jih je doživel zakon v zadnjem času.

Kljub temu je prispeval k izboljšanju razmer na tem področju, prilagajanju novim zahtevam in nalogam obrambnega usposabljanja kot tudi podružbljanja SLO in DS. Svet pa je opozoril, da je sprememba zakona, ki predvideva, da obveznik odsluži vojaški rok naenkrat, lahko le začasna rešitev. Študentje lahko zaradi te spremembe izgubijo leto študija, saj je letos kar dvaindvajset visokošolskih delovnih organizacij zahtevalo preizkus znanja ob vpisu. Od konca junija, ko končajo šole srednjega usmerjenega izobraževanja, pa do začetka avgusta, ko bodo vpoklicani na odsluženje vojaškega roka, je malo časa celo za vpis na eno samo visokošolsko organizacijo. Še večji zapleti pa bodo pri fantih, ki niso pravčasno opravili srednješolskih obveznosti in naj bi predvidoma služili vojaški rok po prvem študijskem letu.

Opozorili so tudi na vojaško obveznost edinih hranilcev v družini in kmetov, saj so sedanje rešitve premalo življenjske. Mislijo, da bi morali znova proučiti usposabljanje študentov in kmetov v rezervnem sestavu. Ob tem pa seveda ne moremo mimo pobud o skrajšanju vojaške obveznosti in bi morali pripraviti vsestransko analizo usposabljanja med vojaškim rokom. Ob tej analizi pa bi lahko bolj argumentirano premišljali in se odločali o takšnih pobudah.

Svet je obravnaval tudi spremembe in dopolnitve zakona o službi v oboroženih silah. Te pomenijo bistven korak naprej v približevanju položaja v oboroženih silah položaju delavca v združenem delu. Bistvene novosti so predvsem pri možnostih dopolnjevanja oboroženih sil s civilnimi osebami in načini napredovanja starešin. Napredovanje naj bi namreč v večji meri kazalo njihovo uspešnost na delovnem mestu. Velika novost je tudi ta, da naj bi v enotah oboroženih sil sedanje plače nadomestil osebni dohodek, ki bo bolj vezan na gibanje osebnega dohodka v gospodarstvu. Člani sveta pa so poudarili, da predlagane spremembe in dopolnila ne smejo vplivati na povečanje proračunskih obveznosti.

Bojan Kuntarič

Nekaj izkušenj iz dela ZRVS v Domžalah Predavanja samo pozimi

Čeprav je v občini Domžale 27 krajevnih skupnosti, pa sestavlja tamkajšnja OK ZRVS samo deset krajevnih konferenc. Po posameznih krajevnih skupnostih je namreč malo rezervnih vojaških starešin in ni možnosti za ustanovitev krajevnih organizacij. Nekatere krajevne konference tako pokrivajo tudi več KS. Posebnost pa je prav gotovo krajevna konferenca ZRVS Črni graben, ki združuje rezervne vojaške starešine iz desetih krajevnih skupnosti.

Kljub takšni prostorski pokritosti pa občinska konferenca ZRVS v Domžalah dela zelo uspešno. Sekretar OK ZRVS Vojislav Savković je povedal, da tudi pri njih sestavijo program dela po navodilih RK ZRVS in ga se-

»V naši občini smo ustanovili enajst aktivov ZRVS. Od tega jih je sedem v krajevnih skupnostih, štirje pa so v delovnih organizacijah. Z delom teh zadnjih nismo zadovoljni, zato bo ena naših prihodnjih nalog tudi aktiviranje sedanjih in ustanovitev novih aktivov v združenem delu,« poudarja Vojislav Savković

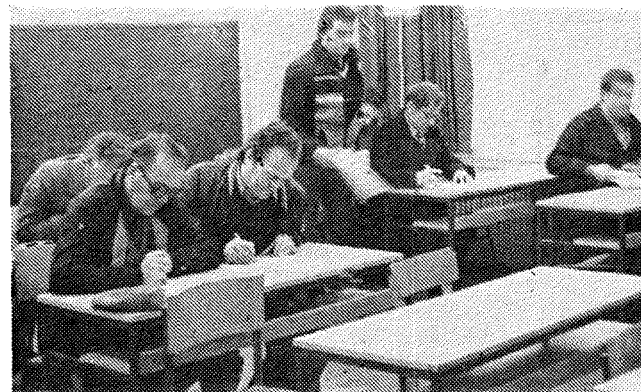
veda prilagodijo svojim potrebam. Na predavanja in druge oblike usposabljanja

in izobraževanja vabijo člane z vabilom. Ta so posebnost, saj je na njih natančno napisano, kje in kdaj bo imela katere krajevna konferenca predavanje. Tako se lahko člani, ki se niso mogli udeležiti predavanja v svoji organizaciji, odidejo na predavanje v drugo. V Domžalah so tudi sklenili, da ne bodo imeli predavanj ob petkih, vse pa skušajo opraviti tudi v zimskem času. Tako so dosegli, da je udeležba na predavanjih in seminarjih le nekoliko manjša od osemdeset odstotkov. Njihove izkušnje tudi kažejo, da je udeležba odvisna tudi od vsebine predavanja. Najbolj so obiskana predavanja s strokovno vsebino.

Sami imajo dokaj dober predavateljski aktiv. V njem so starešine, ki so zaposleni v občinskem štabu teritorialne obrambe in skrbijo za strokovno usposabljanje, ter člani občinskih vodstev ZK in SZDL ter drugih struktur, ki skrbijo za idejno-politično izobraževanje rezervnih vojaških starešin.

»Naša občinska konferenca veliko pričakuje,« je poudaril Vojislav Savković, »od pred nedavnim ustanovljenega medobčinskega sveta ZRVS Ljubljana, ki združuje 13 občin. Predavanja in druge oblike usposabljanja naj bi postale bolj zanimive in pestre, ker si bomo izmenjevali predavatelje.«

Preverjanje znanja opravijo med taktično-orientacijskim pohodom, ki ga vsako leto pripravijo v drugi kra-

Domžalski rezervni starešine med reševanjem testnih vprašanj med rednim letnim preverjanjem znanja

jevni skupnosti. Tako rezervni vojaški starešine spoznavajo svojo občino in ozemlje, kjer bi se bojevali med morebitno vojno. Ponavadi pred pohodom rešujejo teste, v katerih odgovarjajo na strokovna vprašanja in vprašanja, ki se nanašajo na notranje in zunanje politični položaj. Med pohodom streljajo z malokalibrsko puško, rešujejo topografsko nalogo in ob koncu še taktično nalogo. Udeležba pri preverjanju znanja je zelo dobra, in je verjetno tudi med boljšimi v republiki, saj znaša več kot devetdeset odstotkov.

Vsaka krajevna konferenca ZRVS ima še dodaten program usposabljanja. Z njim utrdijo znanje, ki so ga pridobili na predavanjih ali pa na seminarjih.

Domžalski rezervni vojaški starešine so zelo delavni tudi kot mentorji obrambnih krožkov po osnovnih šolah in šolah srednjega usmerje-

nega izobraževanja. Krožki zelo dobro delajo, težava je le ta, da nimajo dovolj sredstev za ureditev kabinetov za njihovo delo. Vodstvo občinske konference ZRVS, predvsem pa njen predsednik Stanislav Česen, se zavzema, da bi v občini uredili en ali dva kabineta, iz katerih bi si šole in drugi izposodili orožje in vojaško opremo. Prvi

pogovori o tem so že štekli, zato upajo, da bo tudi to kmalu urejeno. Tako bi bilo delo mentorjev precej olajšano, največ koristi pa bi imeli otroci in mladina, ki jim je dejavnost krožkov tudi namenjena.

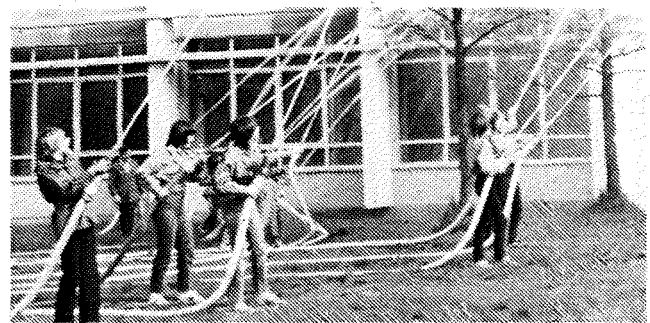
Rezervni starešine zelo skrbijo za obrambno usposabljanje prebivalstva. Približno polovica članov aktivov predavateljev, ki v občini skrbijo za te dejavnosti, je namreč tudi članov ZRVS. Kot pravi Vojislav Savković, pa njihova organizacija zelo dobro sodeluje z borčevsko in mladinsko organizacijo. Tako rekoč ni akcije v občini, v kateri ne bi te tri organizacije sodelovale skupaj. To je povsem jasno, saj so tudi njihovi cilji skupni, in sicer ohranitev naše neodvisnosti, obramba pridobitev naše revolucije in prenašanje izročil narodnoosvobodilnega boja na mlajše rodove.

Bojan Kuntarič

Opravili večji del nalog

Člani organizacije Zveze rezervnih vojaških starešin novogoriške občine so na letni volilni konferenci, zelo kritično ocenili svoje delo v zadnjem obdobju. Ugotovili so, da nekateri člani organizacije niso tako aktivni, kot bi od njih pričakovali. Čeprav so nekateri zelo delovni zunaj organizacije, pa ne pokažejo tega v njej sami. Rešitev takega stanja vidijo predvsem v motiviranju članstva, v iskanju novih oblik dela, več obiskov krajevnih organizacij ZRVS in dajanje pomoči, izobraževanja in nasploh usposabljanja.

Zelo pomembno je, kakšna politična usposobljenost, idejna usmerjenost in vojaško znanje članov ZRVS. Zato mora biti v prihodnje vsa skrb usmerjena v idejnopolitično usposabljanje mlajših članov organizacije, zlasti tistih, ki vanjo šele vstopajo.

Pionirska gasilska desetina se je izkazala med obrambnim dnevom na Osnovni šoli Milojke Štrukelj

Zveza rezervnih vojaških starešin je bila v novogoriški občini zelo tesno povezana z vsemi družbenopolitičnimi dejavniki, prav tako z vojniki in mladino, taborniki ter drugimi organizacijami, ki imajo v sistemu naše splošne ljudske obrambe veliko vloge. Cilj organizacije je, da združuje rezervne vojaške starešine, ker si le tako lahko obnavljajo in dopolnjujejo znanje, pridobljeno med služenjem rednega vojaškega roka v šolah za rezervne vojaške starešine. Uspeh pa je zagotovljen edino z nenehnim izpopolnjevanjem in s sodelovanjem krajevnih skupnosti, šol ter drugih delovnih okolij.

Opravljen je večji del nalog, saj so izvedli 52 predavanj, 26 seminarjev, preverjanje znanja rezervnih vojaških starešin, formiranje predavateljskega aktiv. V celotni oceni usposabljanja ugotavljajo, da udeležba na predavanjih ni zadovoljliva. Na osnovnih šolah so ustanovili le šest obrambnih krožkov, sodelovali so pri izvedbi obrambnih dnevov na osnovnih in srednjih šolah kakor tudi pri izvedbi občinskega in regijskega tekmovanja šolske mladine v znanju in spretnostih s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite ter pri ustanavljanju in aktiviranju ZK in zvrst ZRVS.

Da je skupno delo obrodilo sad, kaže tudi primer obrambnega dneva na Osnovni šoli Milojke Štrukelj v Novi Gorici, ki je že dvajsetič izredno dobro uspel.

Zorn, sekretar OK Zveze komunistov Nova Gorica je posebej poudaril pomen dela aktivov ZK iz vrst ZRVS, pomen strokovne vzgoje RVS, pomen dela aktivov ZRVS na osnovnih in srednjih šolah in ustanavljanje obrambnih krožkov na osnovnih šolah.

Marino Bastijančič, član predsedstva RK ZRVS Slovenije, je spregovoril o delu občinske ZRVS. Zadovoljivo jo je ocenil. Predlagal je pozivitev dela aktivov ZRVS v organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih ter ustanovitev novih krajevnih organizacij ZRVS povsod, kjer so možnosti.

Delegati so sprejeli poročilo o izvršnem programu dela, finančno poročilo in poročilo odbora za nadzor materialno-finančnega poslovanja ter sklepa za nadaljnje delo občinske organizacije.

Mile Gojkovič

Tudi letos uspešno

Letos so krajevne organizacije ZRVS Stadion, Triglav in Koroških partizanov pripravile preverjanje znanja svojih članov na Igu. V začetek so si tam ogledali nove objekte. Člani kinološkega društva Ljubljana so prikazali reševanje ljudi, zasutih v porušnih objektih. Za to svoje delo imajo dobro izurjeno in opremljeno ekipo reševalcev, pa tudi posebej za to delo usposobljene pse. Stiriinožni človekovi prijatelji so delo zelo seveda resno. Hitro so našli zasute tovariše in z glasnim laježem opozorili, da so žrtve odkrite. Prikaz je bil dopolnjen z enoto gradbenega podjetja Bežigrad, ki je prikazala svoje vozilo za tehnično reševanje.

Nato so si udeleženci ogledali strokovni film Zaseda. Razdeljeni v patrulje po 10 članov so odšli reševati naloge. Vse patruljne ekipe so dobro opravile zastavljene naloge in tudi reševale operativno nalogo.

Člani komisij so na koncu ocenili vajo. Skupna ugotovitev je bila, da je premalo streljanja z vojaško pištolo. To se kaže tudi pri rezultatih. Pri taktično-orientacijski vaji so tudi gostje iz pobratenega mesta Reke, in sicer iz krajevne organizacije ZRVS Gornja Vežica. Pohvalili so načrt in izvedbo vaje ter izjavili, da so se pri nas marsičesa naučili. Zeleli bi, da bi tudi naša delegacija prišla na Reko in videla način njihovega dela.

Dušan Miculinič

Mladi za SLO in DS

Na Koroškem so uspešno izvedli šolska tekmovanja mladih s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozščite, prav tako pa so opravili tudi občinska tekmovanja. Po zelo uspešnih regijskih tekmovanjih v treh zaporednih letih, pa tega letos niso izvedli. Med mladimi, ki so računali na merjenje moči in znanja na pokrajinski ravni, je ta odločitev povzročila precej negotovanja in začudenja, ob hkratni zahtevi, da je treba prihodnje leto zopet organizirati in izvesti regijsko tekmovanje.

Kljub temu pa se te dni tekmovalna ekipa na Srednji šoli Edvarda Kardelja v Slovenj Gradcu skrbno pripravlja pod vodstvom mentorja Maroška na zvezno tekmovanje mladine s področja SLO in DS. Za pripravo tekmovalcev skrbijo tudi drugi delavci šole in zunanji sodelavci, med njimi še posebej pripadniki TO. Tekmovalci si želijo čim boljše uvrstitev na tako zahtevni prireditvi. Vsi sodelujoči pri pripravljanju tekmovalcev se zavedajo velike odgovornosti in naloge, ki jim je bila dana. Velika spodbuda jim je že sama odločitev RSLO, ki je predstavnik Koroške izbral v reprezentanco Slovenije predvsem zaradi uspehov, ki jih dosegajo v tej regiji na področju usposabljanja mladine za SLO in DS.

Adolf Ankon

Vedno med boljšimi

Predsednik Albin Krapež je v poročilu za dveletno mandatno obdobje poročal, da šteje šempeterska organizacija ZFVS 204 člane, od tega 137 obveznih in 67 neobveznih, med temi pa 82 članov ZK. V aktivu ZK, ki so ga formalirali pred nedavnim, pogošajo mlade oficirje in mlajše podoficirje. Le-ti se vse premalo vključujejo v organizacijo ZK. V zadnjih dveh letih so organizirali kar osem strokovnih in idejno političnih predavanj, na katerih je bila udeležba od 54 do 93-odstotna. Zelo dobro so sodelovali z DPO, ZB, ZK in drugimi organizacijami v Šempetru, slabše uspehe pa so imeli z aktivni ZRVS po delovnih organizacijah. Na Osnovni šoli Ivana Roba v Šempetru so organizirali usposabljanje vojaških spretnosti ter pomagali pri delu obrambnega krožka. Obe leti je ekipa ZRVS Šempetra nastopala na občinskem tekmovanju in v letu 1982 od 26 organizacij v občini zasedla 4. mesto, leta 1983 pa tretje mesto, v skupni uvrstitvi pa je bila druga v občini. Za večletno uspešno in

aktivno delovanje je prejela zvezno plaketo RVS. Sicer pa je šempeterska organizacija ZRVS že vrsto let pri vrhu lestvice v občinskem merilu. Tudi z vojaško enoto ter karavliami deluje zelo aktivno, predvsem pa ob prazniku granicarjev in dnevu JLA. Uspešni so bili tudi pri zbiranju mladincev za vojaške poklice in šolo RVS. Vojaški starešine, ki niso več obvezni vojaškim službam, so v celoti vključeni v SLO in DS, kjer aktivno in organizirano delujejo.

Na konferenci so se še posebej zavzeli za revijo Narodno obrambo, imenovali so poverjenika ter sklenili opozoriti vse tiste rezervne vojaške starešine, ki na revijo še niso naročeni, da to storijo čim prej. Tako so v zadnjem času zbrali devet novih naročnikov. Ugotovili pa so, da se število naročnikov članov ZRVS manjša število gospodinjstev na narašča. V šempetrski organizaciji imajo 128 naročnikov. Na koncu so sprejeli obširno smernice dela za novega predsednika pa izvolili Lada Batističa.

Leopold Kotar

Česnikovega Toneta boj z naravo Z njim odhaja rod

Ni bilo poležanih bilk ne otrešene rose in med travjem se poti skorajda ni videlo na Otlici, okoli Česnikovega. Planota nad Ajdovščino, čudež narave, se narahlo zaganja k strmini v vencu pečevja. Prastaro znamenje se ozira v prepadno višavje, z mahom poraščeno in visoka, najbrž sočna planinska trava ga ovija. Česnik ne pase črede.

Leži v neometani, vendar častitljivi hiši tik ruševin. Domačijo so upepelili Nemci v oktobru 1944. leta. Tisto leto je umrl tudi stari Česnik, Antonov oče. Sredi marca naslednjega leta je skrivač spraval pod rušo še mater.

Dvaindvajset let že leži Česnik. To ni jokava zgodba o nemočnem partizanu, nezadovoljnejši, ki žuga s palico in grozi. Pokončen človek je, ki ga življenje ni spravilo na tla, ga stisnilo ob zid...

Ko prideš bliže in gaziš travo sredi tihotne samine, se ti zazdi, da v tej veliki hiši najbrž nihče ne bi mogel živeti. Kraj, ustvarjen za spomine. Plošča na steni, levo od vhodnih vrat: »V tej hiši starše rodila brata Česnik Pavel, prvi odbornik OF za naselje Otlica, rojen 10. I. 1899 in umrl 3. IV. 1945, Česnik Jože – partizan, rojen 5. II. 1907 in umrl 24. II. 1945, žrtvi fašističnega nasilja, umrla za svobodo v koncentracijskem taborišču Flossenburg.«

Česnike poznajo vse tja do Sinjega vrha, Gozda, Kolka, Predmeje, vasi pod Čavnom. Več stoletij trmasto dihajo tod, na planoti. Iz Sanabora so menda prišli, tam od Vipave. Kjer so zdaj, vsekakor niso prvci. V sivi davnini je po planoti gospodaril pračlovek: na Česnikovem so našli kamnito sekuro.

Sosedska pomoč

Česnik. Kaj je s Česniki, z Antonom, Pavletom, Alojzom, Matijo, Andrejem, Jožetom, s sestrami?

Ob peči, med oknom in toplo, svetlobo in varnostjo, leži, skrit med odeje, Česnikov Tone. Komajda ga je videti, belina zakriva vse, le velike oči prebadajo sivo samoto, nemirni mir. Siva glava vgreznjena počiva na blazini. Že dvaindvajset let.

Pravi: »Od dvainšestdesetega leta že takole ležim, tu in tam malo vstanem, če je že treba, a kaj prida me noge ne nosijo. Sladkorna vrta po meni, dieto imam, ne pijem ne kadim... Dolgčas? Kakšen dolgčas neki. Pet časopisov imam, radio in televizijo, dobre sosede, ki mi kuhajo in perejo, Poljančevi in Krapeževi, prijatelje, ki me obiskujejo, soborce, ki se kdaj pa kdaj prikažejo, ljudi pri krajevni skupnosti in bor-

Tone Česnik

čevski organizaciji, ki skrbi, da ne utonem v pozabo... tako je to, kaj bi bilo dolgčas in žalostno!«

Tako pravi, podprt z rokami, na pol sede v postelji, sredi diplom in vojnih spominov, slik in odlikovanj, ki jih ni malo. Z nasprotne stene ga gledajo fantje, bratje, večna družba v tihih dneh, ko ni nikogar, da bi bil z njim.

Bilo jih je deset, Česnikovih drobljancev. Trije so umrli, preden so se prav zavedeli.

S sestro sta ostala sama, šest bratov je odšlo po večni poti. Skoraj vsi so sodelovali

v odporu. K partizanom je odšel Lojze, Pavle je bil aktivist, Tone partizan, tudi Jože...

»Veliko res nismo imeli v mladosti, zdaj že sede reče Tone, nič več presenečen, ne neroden in tih smehljaj mu spreletava lice in ne zapusti ga vse do odhoda (sreča zaradi obiska, pozornosti, razbitja monotonomosti, človekove bližine? V prvi svetovni vojni je bilo okoli naše bajte vse živo. Vse mogoče narodnosti ljudi je bilo slišati okoli domovanja. Iz Ajdovščine so za vojaške potrebe napeljali žičnico, peljala je prav blizu hiše.

In tako sem bil gozdar, vozar, tesar, delal sem, kar sem pač dobil in kjer sem dobil. Pasel sem krave, kopal zemljo za Italijane, lopatal za polento, za preživetje. Nič drugega se ni godilo bratom. Nikakršen čudež ni, da smo začeli kmalu sodelovati z odporom.

Rosa se lesketa, tam zunaj. Čaven tišči k tlom viharen oblak. Včasih nežno zaveje po planoti, duh planinskih cvetic ovije domovje Česnikovih. Izčrpane jablane ob gozdu, sredi zloženega kamenja, ki so ga stoletja pobirali Česnikovi, ob lipi mogočnici in češnjah, najbrž ne dajejo veliko. Njihov čas je minil...

V partizane

Do začetka vojne so se Tone in bratje preživljali s priložnostnim delom. Živel iz rok v usta. Čakali. 1941. leta je Tone odšel v italijansko vojsko, a so ga kaj kmalu začasno odpustili. Ostal je doma do februarja 1943, ko je odšel – v gozd. Pavle je bil že terencec, Jože in Matija pa sta bila v prisilnih delovnih enotah, ki so jih ustanovili Italijani za nezanesljive ljudi. Na Sardiniji je malarija pobrala Matijo, Jože se je vrnil iz južne Italije.

»Povezal sem z Greifom, oziroma z bataljonom Simona Gregorčiča in dogovorili

smo se, da nas »prisilno«, navidezno mobilizirajo, da domači ne bi imeli težav. Takrat smo z Otlice odšli štirje, jaz, Vidmarjev Jože, Premov Jože in Angel, s Predmeje pa kakšnih dvajset. Odšli smo v taborišče nad vasjo Vrtovin, kjer smo bili določeni za odhod na Dolenjsko, v brigade. Zapadeal je precejšen sneg in nismo vedeli, kaj bi. Naneslo je tako, da smo se znašli blizu mojega doma, v Trnovskem gozdu smo se udarili z Italijani in čez Dolomite odšli na Kočevsko. Gazili sneg

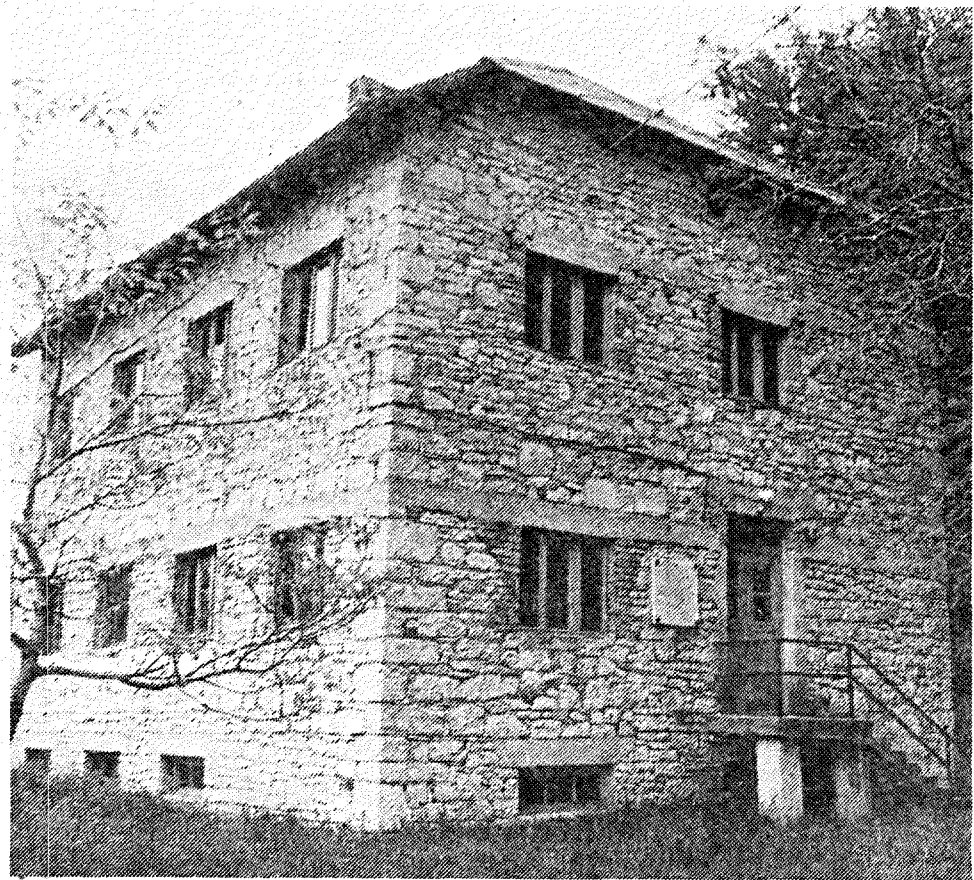
sem ga, sklonjenega na paju, nad papirjem... Bil je začetnik. Vzelo ga je Bosiljevo.

Tone je bil tudi komisar. To mu je ostalo v krvi. Po vojni se je veliko ukvarjal z družbeno političnim delom, nikjer ga ni manjkalo, če je bilo treba – in še to počne – je primaknil tudi kakšen dinar za ceste, vodovod.

»Proti koncu petinštridesetega sem odšel domov. Pozneje sem se zaposlil pri vipavski kmetijski zadrugi in zbolel.«

Red dela s srebrnim vencem. Odličja za hrabrost, za delo. Lovska trofeja. Gamsi, jeleni. Skladovnica knjig. In pred njim bratje, tiha, zvesta četa, neuničljiva zaveza ponosa primorskega človeka. Spomenica: Česnik Pavle in Jože.

Sam je, presam v tej sobani, to vem, a tega ne prizna. Že dolgo je, kar je odstopil lovčev zgornjo sobico. Tam domujejo nagačene živali, jazbec, medved, volk, ptice, ki so nekdaj preletavale planoto, se zgrinjale nad Čaven.

Edini stanovalec mogočnega, samotnega poslopja na robu planote je Tone Česnik, tu in tam pa tudi otliški lovci

se otepali z utrujenostjo in lakoto, dokler se prek Občic nismo prebili do Cankarjeve brigade.

Decembra 1944 je Otličan Česnik zapustil brigado in odšel v Topusko in od tam v Biograd na moru, kjer je postal komandir pomožne enote. Z njimi je odšel proti Trstu in Ljubljani. V svobodo.

»V Cankarjevi sva si bila velika prijatelja s pisateljem Klusovim Jožem-Bogom Flandrom. Bil je veseljak, pevec, človek nemirnega srca. Ni kaj dosti pisal, videl

Vse bolj živahen je postal Tone in nemir se je preselil vanj, prekladal je noge, vlekel odejo in streljal z očmi izpod sive beline.

Zaupali so vanj, njegovi Otličani. Bili so časi, ko je bil Tone član občinskega komiteja ZK in sekretar osnovne organizacije. Skupaj korakamo skozi (ne)prijazno odmaknjenost, skozi čas in bolečine. Slike življenjske sopotnice. Drugi bataljon Cankarjeve brigade. 10. IX. 1943, Stična. Prva četa 2. bataljona Cankarjeve brigade septembra 1943, Sentvid pri Stični.

In tako ga obiskujejo na svojih samotnih, opreznih poteh tudi člani zelene bratovščine. Ob praznikih ga obdarujejo, oni s komiteja kot borci. Ne, pozabljen ni. Bognedaj, da bi to rekel.

Potrkal je, suh, tršat človek se je zrinil v izbo, s težkimi koraki se je nameril k Tonetu, k postelji, gromek smeh je obvil sivo glavo trinsedemdesetletnika. Poljančev Franc je prišel na obisk in travo da bo pokosil mimogrede. Visoka je že, v klas zna iti.

Milenko Strašek

Pogovor z Daro Betriani

»Ne sodite mladine!«

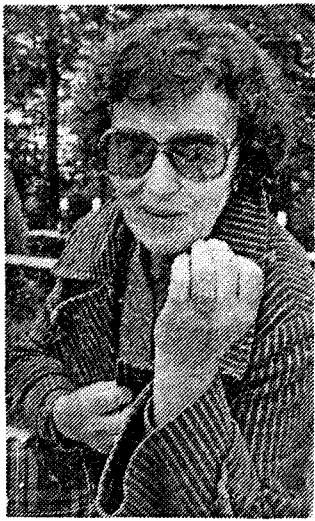
Na Brdcah nad Dobrno, bilo je srečanje bork pohodnic Štirinajste divizije, sva se pod košatimi smrekami, na grobem sedišču in ob prijaznih, nasmejanih ljudeh, domačinih in borcih, zaklepetala z Mariborčanko Daro Betriani, nekdanjo tomsičevko, prosvetno delavko. In kaj je bilo bolj naravno kot to, da sva razpredala o mladih.

»Glejte, fraze! Mladina je naša prihodnost. Na mladih svet stoji. Mladi, naš up. Kako vendar, ko pa jim niti pisniti ne pustimo, ko jih ne pustimo zraven, kadar se odloča, ko je njihova lastna organizacija toga in birokratska in priprava za odskok na primernejše, pripravnejše in predvsem boljše položaje za njene vodilne ljudi. Utapljali

smo se v iluzijah, videli sebe, svoj boj, svoje ideale, svoje težave, svoje napredništvo, na druge pa smo – pozabili. Na mlade! Kdo naj spelje revolucijo, nujne spremembe, če ne mladi. Ali nismo bili mi mladi in smo hoteli spreminjati svet – in ga tudi smo. Danes pa mladini tega ne dovolimo, češ da je premlada. Mar ne lažemo sami sebi? Kar naprej žugamo in kažemo nase. Zaupanje pa vene. Premalo delamo z mladimi ljudmi, zahtevamo veliko. Trmasto se zaletavamo v izpade mladih, ki res niso primerni, toda: zakaj se ne vprašamo, kaj naj bi pomenilo vse to, kar se dogaja na Radiu Student, v Tribuni, na ulicah, v šolah, skupinah, plesih. Kaj pomenijo vsi ti neljubi izpadi, žalitve? Ali se

ne zdi, da nam mladi hočejo na ta, sicer nekoliko neobičajen način, pokazati, da so tukaj, prezrti in večno – odri-vani?«

Tomšičevka Dara Betriani ni zagrenjena, nikakršna sit-

noba, pač trezno misli. Gleda okoli sebe, pozorno opazuje in – kar je najpomembnejše

– dovoljuje, da gredo stvari v svojem najbolj normalnem toku naprej.

»Precej zanimivo bi bilo, recimo, če bi organizirali kakšno okroglo mizo o – socialistični morali. Ta je zaprta v kabinetnih izdelkih, govorih, na cesti pa je bolj malo. Med ljudmi, v delovnih organizacijah, stanovanjskih celotah. Papirnata vojska presenetljivo močno šumi. Saj, vse to vemo, vidimo, občutimo celo, naredimo pa nič, kljub grmenju z najvišjih vrhov. Kdove zakaj le?«

Ogromno smo naredili. Bi morali biti zdaj zadovoljni? Manj kot kdajkoli. In zato tole sploh ni sitnarjenje in kritikastrstvo. Ko bi se le prišlo tistih, ki jim je namenjeno. A že tako, da prava puščica kajkrat zgreši cilj.

Navadili smo se na forumsko delo. Birokratiziranje. Brez večnega tekanja se ne da nič več storiti. Brezdušnost je, na žalost, naš bog. Mahamo z rdečimi knjižicami, a bi bilo dobro, če bi jih

nekaterim pobrali. Premalo delamo z ljudmi, naposled pa se čudimo.

Takšna srečanja, kot je bilo srečanje pohodnic Štirinajste divizije, stabilizacije ne bodo okrnila, misli Dara Betriani. Treba jih je razumeti. Na skromno plat so narajena, pomenijo pa ljudem veliko. Nič ni nabrekli, nikakršnih puhlic ni. Daleč od patosa proslav, ki se jim nikakor nočemo odpovedati.

»Včasih se človeku zdi, da ni zaželeno, če govori tako kot misli. V gozdu smo se tega navadili. Gozd je bil univerza socialistične morale. Univerza prijateljstva, pomoči, vztrajnosti...

Ta gozd je bil osnova in na tej osnovi kaže graditi, nikakor pa ne tako, kot bi to radi ponekod, s hrupom in – neokusnostjo. Resnica je, da je dobro, preprosto, nenarejeno, elementarno.

Kako se tega učijo generacije, pravzaprav kako jih učimo? Vse je več ali manj prepuščeno posameznikom. Za-

kaj smo naučili ljudi, da se posmehujejo delu? Zakaj smo odvrgli mlade od izročila NOB? Nikar ne mislimo, da mladih to ne zanima. Daleč od tega. So pa seveda stvari, ki jih odbijajo. Denimo črno-belo prikazovanje. Po štiridesetih letih sveta vendarle ne moremo obarvati črno-belo.

In tako se je pogovor pod smrekami spremenil v buče predavanje o socialistični morali brez zapiskov, brez kamer in učnega razpravljanja. Na pragu naravne katedre, zadaj za smrekovjem, je stala generacija na prepihu, ki na svojih hrbitiščih prenaša to socialistično moralo, in ki zna kajkrat biti zelo nadelzna s svojimi vprašanji, še bolj pa s svojim ravnanjem. Vojska mlade krvi, ki zahteva prostor pod soncem.

Nikakršen intervju ni bil tole. Bolj poduk. Človek se pač vse življenje uči. Če hoče prislunhati in če se sam sebi ne zdi že – preveč pameten.

M. S.

Ob 40-letnici Frontnega gledališča 7. korpusa

Datum ustanovitve Frontnega gledališča kot odseka 7. korpusa v 15. diviziji je 27. maj 1944. Frontno gledališče je bila pomembna igralska skupina, ki je po začetnih pripravah 4. julija priredila v Jami pod Dvorom pri Žužemberku svojo prvo predstavo.

Vodja in duša skupine je bil Zvone Sintič, režiser in igralec. Rodil se je 27. maja 1912 v Ljubljani. Datum njegovega rojstva je po naključju istoveten z datumom ustanovitve Frontnega gledališča. Zvone Sintič je bil že v stari Jugoslaviji znan gledališki umetnik: igralec, režiser, organizator in dramaturg. Študiral je v Pragi in ker po vrnitvi ni dobil zaposlitve v poklicnih slovenskih gledališčih, je ustanovil in vodil v Ljubljani leta 1939 Gledališče mladih. V tem gledališču je bil glavni režiser in scenograf.

V partizanski vojski je bil od poletja 1943 član kulturniških skupin, 27. maja 1944

pa je sodeloval pri ustanovitvi Frontnega gledališča, ki ga je vodil z izkušnjami že uveljavljenega gledališčnika. Po osvoboditvi se je posvetil zgolj filmski režiji in režiral nekaj prvovrstnih dokumentarnih filmov. Za filme o NOB je prejel nagrado zveze borcev.

Repertoar Frontnega gledališča so sestavljali Sintičeva dramatizacija Cankarjevega Hlapca Jerneja v obliki starogrške igre z zborom, Potrčeva enodejanka Izdajalec, spevoigra, sestavljena iz slovenskih ljudskih napevov in partizanskega zvočnega tednika (kronike vojnih dogodkov).

Največ je nastopalo Frontno gledališče z dramsko reportažo. Tri leta borbe (Pozneje Štiri leta borbe), nazadnje so jo naslovili z Našim pohodom (tekst je bil objavljen v Obzorniku 1951). V to reportažo so bile vpete pesmi partizanskih pesnikov, pesmi solistov in zborovske pesmi. Tej dramski reportaži

je napisal odrsko glasbo Ciril Cvetko. Poročevalec Dnevnika 7. korpusa je zapisal svoje vtise o predvajanju te reportaže: »Kjer koli je bila reportaža predvajana, bodisi pred borci, bodisi pred civilnim prebivalstvom, povsod je rodila veliko zadoščenje, ker je skoraj vsakdo v igri videl potek lastnega življenja v teku dosedanje borbe!«

V okviru Frontnega gledališča so nastali nekateri partizanski skeči Marjana Marince (Kdo trka?) in veseli skeči pisatelja in skladatelja Marjana Kozine »Štirje bratje« (V. Smolej »Slovstvo v letih vojne 1941-1945«).

Čeprav je bilo Frontno gledališče izrazito vojaško gledališče in je tudi bilo ustanovljeno s tem namenom, je vendarle ogromno nastopalo tudi za civilno prebivalstvo od Gorjancev do Brkinov. Za prvo obletnico svojega obstoja in delovanja je nastopilo 6. julija 1945 na slavnostni predstavi v ljubljanski Operi.

Frontno gledališče 7. korpusa je eno izmed štirih slovenskih partizanskih gledališč (ostala tri so bila: AGIT-TEATER 1942, Slovensko narodno gledališče v Črnomlju s pravim celovečernim dramskim repertoarjem in Frontno gledališče 9. korpusa), ki je med narodnoosvobodilno vojno poneslo svobodno revolucionarno umetniško besedo v najbolj oddaljene kote slovenskega medvojnege ozemlja. Sodi med slovenska partizanska gledališča, ki so se razvila v letu 1944, v velikem razcvetu partizanske kulture in pripravljala tla za vznik novega osvobojenega slovenskega gledališča po osvoboditvi.

Prikupno knjigo (ki je bila nagrajena s Kajuhovo nagrado) o Frontnem gledališču 7. korpusa je napisal partizanski igralec Aleksander Valič in v njej natančno opisal delo tega partizanskega gledališča.

D. M.

Uniforma maršala Tita za mariborsko zbirko uniform

Ena od uniform vrhovnega poveljnika JLA in maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita bo imela odslej stalno mesto v mariborski zbirki uniform v Pokrajinskem muzeju v Mariboru. V mariborskem Pokrajinskem muzeju so bili veseli, ko se je Spominski center Josip Broz Tito v Beogradu odločil za ta korak in izročil eno od maršalovih uniform v varstvo Pokrajinskemu muzeju. To je vsekakor obogatitev za mariborsko zbirko, ki je ena največjih v naši državi. Uniforma je sivo modre barve z vrsto miniaturnih odlikovanj, ki jo je predsednik nosil na svojih potovanjih doma in v tujini in zlasti ob vojaških slavnostih. Mariborčani in drugi obiskovalci si bodo uniformo lahko ogledali, ko bodo zbirko preuredili in izdelali za uniformo tudi posebno vitrino. Uniforme iz Titove zapuščine so si doslej ljudje lahko ogledali v Vojnem muzeju na Kalemegdanu v Beogradu. Več uniform in Titovih odlikovanj pa so nedavno predstavili tudi v novem muzeju Spominskega centra na Dedinju.

M. K.

Pokrajinski koledar Slovenije za leto 1985

Na nedavni skupščini štajerskih partizanskih kurirjev v Celju so obravnavali predlog, da bi za leto 1985 ob štirideseti obletnici osvoboditve izdali stenski umetniški koledar Slovenije. V koledarju bodo reprodukcije slike znanega slikarja in grafika Ernesta Krnčiča-Enčija.

Umetnik je upodobil nekatere znane partizanske kraje. To so stara naselja s samotnimi kmetijami, ki avtorja vodijo v preteklost, ko je toplota kmečke krušne peči v najhujših časih narodnoosvobodilne vojne dajala zatočišče mnogim partizanom.

Koledar bo poleg slikovnega dela obsegal tudi kratek opis o avtorju, krajev in dogodkov iz nedavne preteklosti. Glede na to, da bomo prihodnje leto proslavljali štirideseto obletnico osvoboditve, je umetnik na prvem listu koledarja upodobil Ljubljano. Nato se vrstijo motivi pokrajin Gorenjske, Štajerske, Dolenjske in Istre. Naslikana je tudi kmečka domačija iz Suhorja. Od tod je leta 1944 krenila na Štajersko legendarna 14. divizija. Kmečke domačije je avtor v svojih likovnih kompozicijah povezal z njihovim okoljem.

Tako je poudaril gorenjsko vasico Kovor pod Storžičem, kjer so bili ustreljeni talci, Lom pod Storžičem, znani kraj iz narodnoosvobodilne vojne, kjer je delovala kurirska postaja TV G-34, vas Peračiče pod Doberčo, kjer je potekala ena izmed glavnih poti gorenjskih kurirjev, Čedovlje pri Trziču na Gorenjskem, kjer je predvojno ilegalno šel skozi tržiški kanal čez Karavanke Josip Broz Tito, ko je potoval na Dunaj. Slikar je tudi veliko del posvetil upodobitvam starih lesenih kozolcev, ki danes že izumirajo.

Ernest Krnčič-Enči, slikar in grafik, je doslej imel že več samostojnih razstav. Poleg tega je sodeloval na skupinskih razstavah z olji, risbami, akvareli in gvaši. Njegove upodobitve slovenske krajine in vasi so posebna likovna predstavitev lepote, v katerih umetnik prek njih prenaša izročila preteklosti v današnji čas.

Čisti dohodek od koledarjev bodo kurirji namenili za monografijo o TV zvezah NOV Slovenije.

Drago Miklavc

Tugo

Tovariško srečanje Jocove skupine

Prvič po 40 letih, brez vaj in nastopov, le tovariško srečanje preživeli članov, ki so jim rekli »Jocova skupina« in je med vojno skoraj vsak drugi dan razveseljevala borce na položajih in budila narodno zavest 25 let tlačenega prebivalstva na Primorskem. Bilo je to zares prísrečno srečanje, polno nepozabnih spominov. Tokrat je bilo prvič v Portorožu 2. in 3. junija, nekako prav na obletnico, ko je skupina takoj po vojni pripravila tudi tri uspele mitinge v Kopru, Izoli in Piranu.

Vabilu domicilnega odbora so se odzvali skoraj vsi: Miro Vrhovec-Jurček, dr. Lev Svetek-Zorin, Leon Ponikvar in Tugo Klasinc iz Ljubljane, Pavla Kokošar in Ivo Mavsar iz Kopra, Danilo Turk-Joco iz Lovrečice pri

Umagu, Jože Sebenik iz Grčarčevca pri Logatcu pa Jože Kragelj, ki je prišel iz Münchena, Dušan Likar iz avstrijskega Zell am Seeja in Zdravko Kante s Proseka nad Trstom. Domicilni odbor je povabil tudi njihove žene, tako da se nas je v Portorožu zbralo 18 veselih in spominov polnih, zvečina že upokojenih ljudi. Za nekateri niso mogli priti zaradi boleznih ali drugih neodložljivih razlogov.

V soboto, 2. junija, smo imeli sestanek, na katerem so člani domicilnega odbora poročali o dosedanjem delu. Vsi navzoči so potrdili Danila Turka za predsednika odbora, saj je doslej le nadomestil umrlega predsednika Poldeta Dežmana. Na sestanku smo se z enominutnim molkom spomnili 12 to-

varišev, skoraj polovico članov skupine, ki jih ni več med živimi.

Joco, ki je določil datum srečanja, je tudi tokrat »imel nos«: med dolgotrajnim in deževnim vremenom sta bila le 2. in 3. junij lepa, topla in sončna dneva. Zato je bilo tudi razpoloženje na srečanju enkratno. Po nedeljskem kosilu pri Ribiču v Sečovljah sta skupino obiskala tudi Albert Jakopič-Kajtimir in Franc Rustja-Čanči. Obujanja spominov tako ni bilo konec. Misli so se vračale na Kladje nad Cerknem, kjer je bila 7. januarja 1944 ustanovljena skupina, tedaj le z osmimi člani, pa dalje prek neštetihih mitingov za borce in prebivalstvo, do prav zgodovinskega gostovanja skupine po Beniciji in Režiji in vse do februarja 1945, ko je skupina v novo zgrajeni dvo-

rani v Cerknem pripravila »Teden slovenske kulture«, na katerem je skupina nastopila z glasbenimi in dramskimi večeri: s Finžgarjevo »Razvalino življenja« in celo z Vodopivčevim spevoigro »Kovačev študent«. Samo teh pet dni je nastope igral-ske skupine spremljalo prek 12 tisoč gledalcev, borcev, aktivistov in domačinov. Spomin tudi ni mogel mimo zadnje velike sovražne ofenzive, ki je skupino zajela na Poreznu, pa nepozabnega pohoda v Gorico in Trst, kjer je skupina 9. junija 1945 imela svojo zadnjo predstavo. Skupina, ki je bila med borci in prebivalstvom izredno priljubljena po vsej Primorski, se je tja vračala tudi vsa leta po vojni. V celoti ali pa vsaj njeni posamezni člani so nastopali na vseh večjih prireditvah in proslavah.

Srečanje članov nekdanje igralske skupine 9. korpusa v Portorožu je bilo tako tudi zaključek 40 let dolge, izredno bogate in uspešne dejavnosti te skupine.

Razstava partizanskega slikarja Marina Ivasovića

Mariborski Meblo daje že vrsto let gostoljubno streho slikarjem samorastnikom, ki razstavljajo svoja likovna dela v njegovih prodajnih prostorih.

Konec maja so odprli razstavo likovnih del (oljnatih platen) dalmatinskega rojaka Marina Ivasovića, majorja JLA v pokoju, ki biva in ustvarja v Mariboru že več kot tri desetletja. Rodil se je v Sinju pred trinšestdesetimi leti, kjer je preživelja svojo mladost, kasneje pa se je preselil v Kaštel Stari. V družini Ivasovića je stanoval slikar Baković, ki mu je Marinov oče dajal brezplačno sobo, hrano in prostor za slikanje. Mali Marin je z zanimanjem opazoval Bakovića pri slikanju in tedaj se je v njem prebudila želja po slikanju.

V narodnoosvobodilno vojno je stopil leta 1943 v Splitu, sprva je bil v 4. splitski, pozneje pa v 3. prekomorski brigadi. Ob osvobodjanju Mostarja je bil ranjen, osvoboditev pa je dočkal na Hvaru, kjer je kot ranjenec rekonvalescent slikal kulise za odrske scene.

Po vojni je ostal v službi v JLA in povečini služboval v

Sloveniji. V Mariboru se je prvič srečal s pravim likovnim življenjem in navezal stike z mariborskimi slikarji. Takoj se je vključil v tečaje za slikanje, ki so jih vodili Ante Trstenjak, Ivan Kos, Oton Polak in drugi akademski slikarji. Njegov glavni umetniški mentor je bil slikar Ante Trstenjak, ki je močno vplival nanj s svojo strastno navezanostjo na domačo zemljo. Njegovo mentorstvo je bilo dvojno: pomagal in svetoval mu je kot človek in umetnik.

Z leti je Ivasović zorel kot slikar in začel je tudi javno razstavljati. Najpogosteje je razstavjal po domovih JLA (Beograd, Ljubljana, Maribor, Celje, Škofja Loka). Stalno je sodeloval na vsearmijskih razstavah v galeriji doma JLA v Beogradu, na razstavah kulturnoprosvetnih društev Slovenije in na razstavah vojnih invalidov v Beogradu.

Po odhodu v pokoj se je lahko bolj poglobljeno in intenzivno posvetil slikanju v naravi in v svojem ateljeju na Ruški cesti, odkoder ima čudovit razgled na stari Ma-

ribor z Dravo in Lentom.

Sedanja razstava v mariborskem Meblu ga kaže kot zrelega in umirjenega oblikovalca mariborskih vedut, skritih ktičkov starega Maribora, obdravskih motivov, slovenjegoriških in haloških pejzažev, kot slikarja interierov (imenitna notranjščina podstrešnega ateljeja) in slikarja tihožitij ter marin.

Naravnost ganljivo je, kako se je Ivasović spojil z Mariborom, kako je postal oblikovalec in zaključil oblikovalec njegovih neštetihih motivov, kako je zrasel z njim, kot da bi mu bil rodno mesto. S trdim delom in z vztrajno voljo (oboje se je naučil v partizanih), z izrazitim naravnim darom za barvitost, se je dokopal do lastnega likovnega izraza in do umetniške ravni, ko že lahko zanesljivo trdimo, da je presegel ljubiteljsko raven in se enakovredno vključil v krog zrelih in priznanih likovnih ustvarjalcev.

Razstava Marina Ivasovića, ki je ob otvoritvi privabila lepo število ljubiteljev likovne umetnosti, bo odprta še do srede junija.

Dušan Mevlja

Novi knjigi Partizanske knjige

Obogatena zbirka Znameniti Slovenci

V dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani so prejšnji četrtek predstavili novi knjigi Partizanske knjige v zbirki Znameniti Slovenci, in sicer Jacobus Gallus, ki jo je pripravil dr. Dragotin Cvetko, ter Lili Novy Jožeta Javorška. To sta že devetnajsta in dvajseta knjiga omenjene zbirke, ki je med bralci naletela na velik odmev, saj je pet knjig, ki so doslej izšle, že povsem razprodanih. Vse to narekuje zbirko nadaljevati v začetni smeri, so menili pisci knjig o znamenitih slovincih, ki so se zbrali ob tej priložnosti. Pregledali so, koliko je do sedaj opravljenega, koga bi se lahko uvrstili med znamenite Slovence in opozorili tudi na težave, ki se pojavljajo pri zbiranju ter študiranju gradiva, iz katerega je treba izluščiti prepričevalno podobo človeka in njegovih stvaritev. Urednik zbirke Josip Vidmar je omenil težave v zvezi s pomanjkanjem avtorjev, ki bi se lotili obdelave tega ali onega naših velikih slovenskih mož.

Dr. Dragotin Cvetko: Jacobus Gallus

Gallus ni le slovensko, pač pa tudi evropsko ime. S svojim glasbenim stavkom je bil vedno na višini. Odlikujejo ga spevna metodika, bogata harmonija in fine renesančne glasbe. Težko bi ga štel h kakšni skupini in prav s to samosvojestjo si je ustvaril skozi stoletja nesmrten spomenik. Avtor knjige o njem, dr. Dragotin Cvetko, je imel dokaj naporno nalo-

go, saj je gradivo o Gallusovem življenju skromno in fragmentarno. Črpal je iz arhivskega gradiva na Češkem in iz uvodov, ki jih je Gallus sam pisal za svoje maše, motete in madigale. »Druga težava,« pravi dr. Dragotin Cvetko »je bila spregovoriti o osebnosti Gallusa. Pri tem sem si pomagal z rokopisnimi viri, v katerih skladatelj sam govori o sebi, in s teksti, ki so mu služili za glasbeno upodabljanje. Se teže je bilo orisati njegov skladateljski opus v stilu renesanse, stilu 16. stoletja, približati širšemu občinstvu terminologijo, ki je daleč od današnje.«

Jože Javoršek: Lili Novy

Knjiga na 180 straneh predstavlja bralcu Lili Novy kot človeka in kot ustvarjalko. Avtorja je zanimala predvsem kot človek, kot ženska, ki je izšla iz popolnoma drugačnega družbenega okolja. Bila je grofica, meščanka in gospa. »Poznal sem turjaške grofe in jih zaničeval,« pravi tovariš Javoršek, »v Lili pa sem videl drugačen poganjek, pokončno figuro, osebnost.« Avtorja zanima Lili Novy tudi kot eden redkih primerov zmage slovenstva nad nemško kulturo, slovenstva, ki je bilo tako močno, da je potegnilo vase pesnico, ki je najprej pisala v nemščini. Kot pesnici ji sicer ne pripisuje velike vrednosti in kvalitete, čeprav na njeno delo gleda s spoštovanjem in jo uvršča med evropsko moderno poezijo klasicizma.

Živa Drole

Okupatorjev zločin v gozdu pri Črešnjevcih

Prebivalci Slovenskih goric se neradi spominjajo zločina, ki so ga 20. februarja 1945. storili podivjani vlasovci, ko so v gozdu Krčevine pri Črešnjevcih, nedaleč od Gornje Radgone na zverinski način ubili komaj 22-letno Marijo Rožman, sekretarko ZSM iz Polic.

Narodnoosvobodilno gibanje na radgonskem območju je že leta 1941 doseglo precejšen organizacijski razvoj. K temu so pripomogli bivši učenci profesorja Jožeta Kerenciča ter nekateri mladi skojevci, ki so se pred vojno vohro vrnili domov in postali idejni nosilci upora. K širjenju upora na območju Slovenskih goric je mnogo prispeval tudi PK KPS za Štajersko, saj so nekateri njegovi člani prihajali na to območje in vodili več ustanovnih sestankov OF. Mladinci radgonskega območja so že maja 1941 skopali bunker pri Francu Pintariču na Spodnji Ščavnici. V njem so shranjevali orožje in drug material, ki ga je ob begu pustila jugoslovanska vojska. To je bil prvi bunker v Pomurju. Veliko je pomagala pri razvoju narodnoosvobodilnega gibanja na desni strani Mure tudi prekmurska partijska organizacija, ki je že avgusta 1941 poslala Štefana Kuharja-Bojana. Jeseni 1941 je bilo tako na radgonskem območju ustanovljenih že več odborov OF. Osrednja postojanka je bila v prostorih Murske regulacije, znana pod imenom Bojan javka. Oktobra 1941 je okupator zaradi izdaj prodrl tudi med organizatorje upora na radgonskem območju. Franc Pintarič-Svaba in Jakob Vreča-Tomiks sta odšla v partizane in se tako umaknila aretacijam. Ob koncu leta 1941 je okupator zajel skoraj večino organizatorjev OF tudi na radgonskem območju.

Leta 1942 je okupator zelo povečal nasilje. Mnogo ljudi je bilo v zaporih ali taboriščih. Ponoven vzpon je doseglo narodnoosvobodilno gibanje na območju Slovenskih goric in tako tudi na radgonskem območju leta 1943, še posebej pa leta 1944. Partizani so tega leta v Slovenskih goricah izvedli več sabotažnih akcij, napadali so sovražnikove objekte in celo orožniško postajo v Apačah, v gnezdu kulturbundovcev, kjer so to Nemci najmanj pričakovali. Večkrat so zrušili železniško progo Gornja Radgona-Ljutomer, zaradi česar je

okupator zelo besnel. Poleti 1944 so ustanovili ciklostilno tehniko, ki je zalagala Slovenske gorice s propagandnim gradivom. Po reorganizaciji okrožnega odbora OF Ljutomer-Gornja Radgona so ustanovili dva okrajna odbora OF in tako je oktobra 1944 poleg okrajnega odbora OF za ljutomersko območje deloval še okrajni odbor OF za radgonsko območje. Hkrati z delom OF se je povečalo tudi delo v ZSM, AFŽ in SKOJ. Jeseni 1944 je vodil okrajni odbor ZSM za radgonsko območje Milko Domanjko-Mijo in prav v tem času se je povečala dejavnost mladine. Aktivisti so si vneto prizadevali, da bi po vseh ustanovili čim več odborov ZSM in tako pritegnili k sabotažnim akcijam čim več mladih. Okupator jeseni 1944 ni bil v celoti kos partizanom v Slovenskih goricah, zato je poklical na pomoč zloglasne vlasovce. Prihod teh pomeni močan udarec narodnoosvobodilnemu gibanju. Delo je postalo izredno težko.

Vlasovci so imeli svojo postojanko tudi v Kunejevem gradu in pri Sv. Juriju, sedaj Videm ob Ščavnici. Ze kmalu po prihodu so vsak dan načrtno hajkali za partizani. Požgali so številne domačije in strahovali ljudi.

Ze decembra 1943 so partizani osnovali tudi partizansko postojanko pri Ivanu Rožmanu v Policah, štev. 92. Tja je prvi začel zahajati Jože Kavčič-Slavko. Rožmanova družina je bila narodno zelo zavedna. Skromna domačija je dajala partizanom toplo zavetje – vedno so bili gostoljubno sprejeti. Na postojanki so se večkrat oglašali kurirji. V začetku 1944 je član okrajnega odbora ZSM za radgonsko območje Franc Mulec-Laci ob navzočnosti Franca Kurbusa-Vojka in Jožeta Kavčiča-Slavka tudi na Policah ustanovil vaški odbor ZSM za Police. Za sekretarko je postavil Marijo Rožman-Slavko, ki se je odtlej še bolj vneto vključila v delo. Vodila je po vseh več sestankov ZSM. Mladinci so trosili letake,

opravljali obveščevalne naloge in sodelovali pri raznih sabotažnih akcijah.

Čimbolj se je bližal konec vojne, tembolj so postajali vlasovci surovi. Mnogo ljudi so napadli kar na cestah, pa če so bili povezani s partizani ali ne. Februarja 1945 so izvedli skoraj vsak dan hajke za partizani. Sistematično so pregledovali vasi.

Po izdaji so vlasovci 20. februarja 1945 iznenada obkolili domačijo Ivana Rožmana v Policah. Na srečo tega dne na domačiji ni bilo kurirjev. Prebrskali so prostore in aretirali hčerko Marijo. Ze na domačiji so jo pretepali in mučili. Nič ni

hotela izdati. Nekaj vlasovcev je po preiskavi odšlo, drugi pa so zastražili domačijo. Po vasi so preiskovali tudi druge sumljive domačije. Dva vlasovca sta gnala Marijo proti Gornji Radgoni. Najbrž sta jo nameravala peljati v Kunejev grad, kjer so imeli vlasovci svoj sedež. Ko sta jo odtrgala od matere, je materi v slovo povedala: »Mama ne bodi žalostna, saj se bom kmalu vrnila«. Suroveža sta jo med potjo suvala, brcala in pretepala. Ko so prišli do ceste, ki pelje iz Črešnjevca proti Gornji Radgoni, niso šli proti Gornji Radgoni, temveč sta jo prisilila, da so šli proti gozdu Krčevine. Zdaj je najbrž že slutila, kaj sta nameravala

storiti. Na robu gozda sta jo kot zverini napadla. Marija se je branila, toda dosti močnejša in še povrh pijana vlasovca sta jo zlorabila. Ko sta opravila svoje gnusno dejanje, sta jo na koncu še razmesarila in prebodla z bajoneti.

Očividci, ki so prišli na kraj zločina po opravljenem dejanju, vedo povedati, da je bil prostor na kraju zločina ves krvav, zemlja pa razrita, saj se je najbrž upirala nasilnežema. V ustih je imela cunj, da ni mogla kričati. Bila je vsa prebodena z bajoneti.

Vlasovci so ostale člane družine priprli. Po vasi so aretirali več domačinov in jih zaprli v majhno Rožmanovo domačijo. Proti večeru so tako aretirali že okrog 20 domačinov iz Polic. Iz Rožmanove domačije so jih nato odvedli v zapore v Rad-

gersburg, kjer so jih strašno pretepali, nato pa večino odpeljali v Maribor. Rožmanovo gospodinjo Marijo in hčerko Ivano so odpeljali v mariborske zapore. Gospodarja Ivana so odpeljali v taborišče Dachau, kjer je 21. 5. 1945 umrl. Mati in hčerka Ivana pa sta se po vojni vrnili na svoj izpraznjen in izropan dom.

Truplo Marije Rožman so domačini pokopali na pokopališču v Gornji Radgoni. Zločin je močno odmeval po vseh Slovenskih goricah. Mlada sekretarka ZSM, ki je bila rojena 11. 11. 1923, je tako umrla junaške smrti. Po poklicu je bila delavka v opekarni v Gornji Radgoni. Na kraju zločina stoji spomenik, ki bo večno opozarjal mimoidoče na krvavi madež zloglasnih vlasovcev.

Drago Novak

Obveščevalec Smrekar

Bližal se je konec vojne. Padale so zadnje žrtve borcev, aktivistov in drugih domoljubov. Vsa domovina je vzkipe. Moči so se nam podvojile. Enote NOV so se iz dneva v dan krepile z novimi borci. Prihajala so poročila o uspehah zavezniških sil. Zavezniška letala so še zadnjič v jatah preletavala naše ozemlje. Kakšna neizmerna radost, kajti videli smo, da sovražnik preživlja zadnje ure življenja! Povsod so odmevali streli.

V domobrskih vrstah je bila organizirana črna roka. To so bile manjše skupine, ki so imele naloge likvidirati aktiviste, kurirje, obveščevalce in funkcionarje NOB. Preoblečeni so bili v partizanske uniforme in so se izdajali za partizane. Tako so odprli prenekatera vrata hiše – in jutraj smo zvedeli za novo žrtve. Te žrtve so mučili na razne načine: rezali so jim ušesa in nosove, jim vrezovali zvezde na čelu, jim rezali dojke ipd. Taka grozodejstva so nas opozarjala, da moramo biti previdni. Ponoči nismo odpirali vrat nepoznanim, čeprav so na vse načine dokazovali, da so naši.

Obveščevalci smo morali zbirati podatke o gibanju sovražnih enot in o drugih dogodkih v sovražnih vrstah. Ker so beli odkrili, da organizirano delujem v vrstah NOB, sem postal še bolj previden. Če sem spal doma, sem imel pod zgledjem italijansko puško. Bilo je nekega večera v marcu. Mati se je odpravila v posteljo. Jaz sem še nekaj časa stal na leseni

ploščadi pred kuhinjo in gledal v noč. Daleč od dolejške strani sem zaslišal streljanje. Tudi od Krima sem ga slišal. Strelja sovražnik ali naši? Sum mi je zmešal misli in povečal napetost. Začeli so lajati psi. Nato je spet vse utihnilo. Nekaj časa sem še premišljal, nato pa sem se odpravil spat. Materi sem povedal, da naj me takoj zbudi, če bo kaj slišala. Dolgo nisem mogel zaspiti. Oglasil se je spet pasji lajež. Prijel sem puško pod zgledjem. Zaslišal sem korake. Nenadoma so se ustavili pred hišo. Materi sem šepnil: Prišli so! Potiho sem skočil iz postelje in pripravljen čakal. Tudi mati je vstala. Luči nisva prižgala. Nato je nekdo potrkal na vrata in s šepetajočim glasom vprašal, če je kdo doma. Nisva se hotela oglašati. Potrkal je še močneje in rekel: »Odprite, vaš sem, partizan sem!« Midva še vedno nič. Nato je šel neznanec k zadnjim vratom, ki so bila tudi zaprta. Začel je močneje pritiskati na kljuko in govoril, da je resnično par-

tizan in da pozna mojo sestro, ki je na rajonskem odboru. Nato je mati rekla, da ponoči ne odpiramo ne partizanom ne drugim. Ker je uvidel, da se ne damo, je izjavil, da bo nasilno odprl. Začel je na široko pojasnjavati, kdo je, tako da naju je omeščal.

Pred menoj je stal človek, ki ga še nikoli nisem srečal. Bil je v angleški uniformi s titovko na glavi, oborožen pa z angleško brzostrelko. »Moje partizansko ime je Smrekar,« se je predstavil. Ni mogel prikriti notranjske govornice. Začel je nadrobneje razlagati svojo nalogo. Ko mi je povedal še, kakšne so moje naloge, mi je vliil ponos in zardeval sem zaradi zaupanja. Rekel je, da ve vse o meni, in da sta s sestro Micko, ki je imela partizansko ime Metka, o meni veliko govorila. Predvsem, da se je seznanil z mojim delom v obveščevalnem centru Notranjskega odreda. Pozneje sem zvedel, da je bil Smrekar obveščevalni oficir. Pisal se je Slavko Srnel, doma je bil iz Begunj na Notranjskem. Nato je nadaljeval: »Ostal bom tu kakšnih štirinajst dni. Tvoja naloga je, da mi poiščeš primeren skrit kraj, kjer bom lahko bival čez dan, kajti delal bom ponoči. V bunker mi boš prinašal hrano in me obveščal o gibanju sovražnika.«

Nekaj dni sem ga imel skritega v bunkerju našega senika. Za geslo sva izbrala besedo »grablje«. Ta kraj se mi ni zdel preveč varen. Domobranci in Nemci so ga že večkrat premetavali. Tudi sam sem nisem počutil doma na varnem, zato sem govoril o tem z bratrancom Tonetom in sklenila sva, da obveščevalca premestiva na bolj varno mesto ob gozdu. Smrekar nama je zaupal. Naloge so se vrstile, obvestila pa so potovala prek kurirjev v štabe enot.

Prvič sem Smrekarja srečal spet 1954. leta v Kočevju v gostilni »Pri Kafježu«. Zdel se mi je znan, zato sem ga opazoval. Sinilo mi je v glavo, da je to Smrekar, ki smo mu pozneje rekli »grabljak«. Stopil sem k njemu in ga vprašal, če je on Smrekar. »Da, Smrekar je bilo moje partizansko ime. Ampak, čakaj no, od kod pa ti mene poznaš?« Odgovoril sem mu: »Ali se morda še kaj spomniš na grablje?« Nato me je objel in me začel nositi po gostilni. Ti si tisti fantič France, ki si bil tako suh, pa vendar pogumen. Veliko si tvegala za našo stvar in tudi jaz sem ti hvaležen,« je govoril. Prosil me je, naj napišem ta dogodek za TV-15 ali za radijsko oddajo »Še pomnite, tovariši«. Potem je nadaljeval: »Veš, jaz sem bolan. Mislim, da bo prišla smrt prej, kot te bom še videl.« In res je pred leti umrl, ne da bi se od tedaj še kdaj videla. France Zajc

FRANJO HOVNIK-STAŠKO

1

Štirikrat je ušel smrti

O revoluciji in revolucionarnem delu ljudi ob slovensko-avstrijski meji v našem časniku bolj malo pišemo. Zato sem obiskal Ožbi-ja Proseno, rojenega na Lešah nad Prevaljami, ki sicer sedaj živi pri hčerki v Kamnici pri Mariboru. Pripovedoval mi je o sebi in tudi o znanih predvojnih puntarjih na rudarskih Lešah in sploh v Mežiški dolini.

»Rodil sem se 1913. leta. Oče je bil doma iz Globasnice na slovenskem Koroškem, mati pa izpod Uršlje gore. V zakonu se nas je rodilo kar enajst otrok. Oče je bil rudar v premogovniku Leše. Takratno delo rudarjev je bilo zelo naporno in nevarno. Številne rudarske družine so stradale. Otroci smo hodili bosi, tudi brez spodnjega perila. Kar tri moje sestre so umrle že v prvem letu starosti, umrl je tudi brat Štefan. Sam sem prve korake naredil, ko mi je bilo štiri leta. Kruh sem okusil šele pri šestih letih. Da smo lahko preživel, je brez dvoma zaslug brata Luke in sestre Lojzke, ki sta hodila beračit h kmetom vse do Pliberka, Globasnice, Borovlj in Zelezne Kaple. Kruh, ki sta ga prinesla, je mati skrbno shranila za očeta, ki je garal v rudniku.

Protestni pohodi in štrajki

Naši očetje so bili vsi organizirani. Upirali so se grofu Thurnu. Odhajali so protestirat pred upravo premogovnika. Štrajki so bili, zlasti po prvi svetovni vojni vse pogostejši. Moj oče je bil delavski zaupnik v rudarskem sindikatu in jaz sem raznašal po rudarskih domovih napredna časopisa Naprej in Zarja.

Največji praznik za leške rudarje je bil prvi maj. Organizirali so pohod proti Guštanju (danes Ravne na Koroškem) in tu potem skupaj zborovali s plavžarji. Govorniki so tedaj prihajali celo iz Trbovelj.

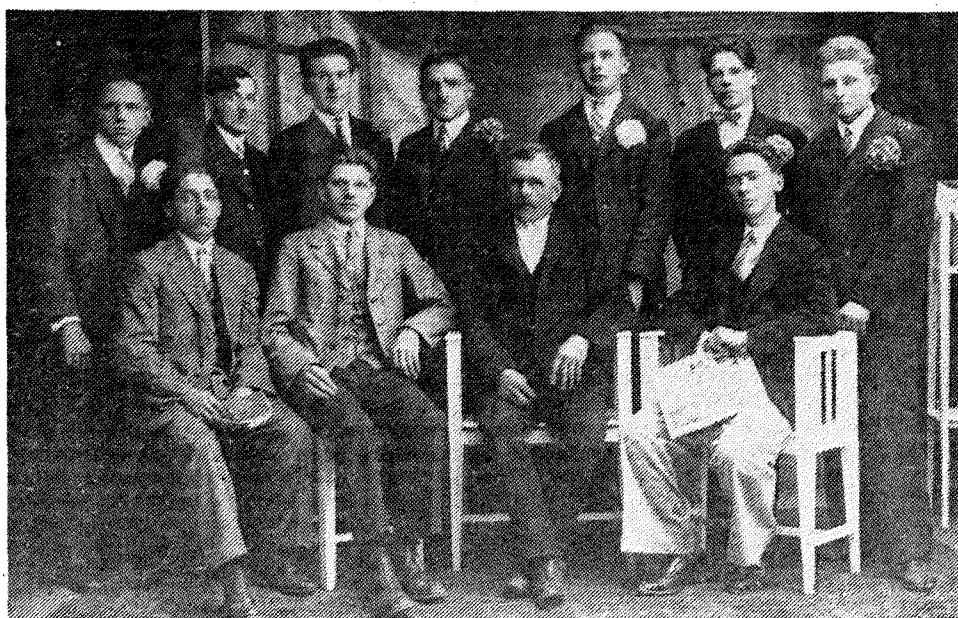
Rudarji in njihovi otroci smo delovali v društvu Svoboda. Imeli smo telovadno enoto, dramsko sekcijo in tamburaški krožek. Mežiška Svoboda je bila močna in zelo delavna. Proti nam so bili najbolj »črni« orli. Orli so bili sinovi premožnih kmetov in obrtnikov, večino prebivalstva pa smo imeli mi.

Naša Svoboda pa je navduševala z igrami. Igrali smo Cankarjevega Hlapca Jerneja, Zalo in druge igre. Brez dvoma je bil za vse prebivalce mežiške doline velik uspeh, ko nam je s pomočjo socialno-demokratske stranke in Zveze rudarjev uspelo leta 1926 odpreti v Mežici meščansko šolo. Idejni vodnik je bil Vinko Mödendorfer. V pomoč so mu bili Robert Lampret, Leopold Ozimic, Franc Blatnik, Ivan Komar in drugi napredni domoljubi.

Leta 1935 je mnogo rudarjev odšlo tudi na izlet Svobode v Celju. Govoril je Franc Leskošek in rudarji in sploh svobodaši so vzklikali: »Živela komunistična partija.« Potem je banska uprava prepovedala delovanje Svobod.

Hitlerizem na pohodu

Po prihodu Hitlerja na oblast v Nemčiji in leta 1938, ko je nacistična vojska okupirala sosednjo Avstrijo, so petokolonaši vneto širili vesti z obljubami za zaposlitev, za večji kos kruha. Mnogi sicer zavedni domoljubi so naselili tem obljubam.

Člani Svobode z Lešja nad Prevaljami 1931. leta

Težko je opisati, kako smo se zavedni Slovenci počutili, ko je Hitler napadel Jugoslavijo, kajti mi ob avstrijski meji smo bili prvi na tarči. Velika žalost je tedaj zavladala med nami še posebej, ker smo videli, koliko ljudi je z veseljem pričakalo okupatorja. Mnogi so potem kmalu spoznali svojo zmoto. Mi smo obupali. Zbrali smo se in se pripravljali na odpor.

Ob okupatorjevem vdoru na naše ozemlje se spominjam, kako je Franc Tomanič, namestnik komandirja orožniške postaje v Mežici, s puškinim kopitom povsem onesposobil telefonske aparature na pošti. Dne 8. aprila sem kljub prepovedi gibanja v vasi odšel na pot. Na stopnišču orožniške postaje sem zagledal Franca Tomaniča, Antona Repoluska in Fran-

ca Goričana, ki so s puškomitraljezem streljali prek Bernekerjeve hiše v smeri, kjer so opazili sovražnikovo vojsko. Tedaj sem prijel za mitraljez ter izstrelil nekaj rafalov proti vojakom. Vojaki so se umaknili v bližnji gozd.

Naslednji trenutek sem že zagledal na cesti Marijo Kos, znano petokolonašico, ki se je sicer hitro umaknila za Kariclovo trafiko in opazovala, kako smo streljali s stopnišča žandarmerije v smer, od koder so se Mežici približevali okupatorjevi vojaki. Nemci so vkorakali v Mežico šele naslednji dan.

Tedaj sem bil v občinski službi v Mežici in ob vdoru okupatorja sem imel vse ključke občinskih prostorov, ki pa mi jih je takoj vzel znani hitlerjanec Simon Peruzzi. Izročil jih je

Utrinki ob prazničnih dneh

Izteka se že četrto desetletje po hudih vojnih letih. Vsi, ki smo jih doživeli, pa jih ne moremo kar tako pahniti v pozabo. Ob vsakem prazniku se utrne kak doživljaj, kak utrinek iz tega časa.

Tako se spominjam dne, ko sem stala pred mogočnim spomenikom. Dan je bil prijazen, vsa okolica je dihal sproščeno in blagodejna tišina mi je tako zelo dobro dela. Od mogočne kamnite piramide se nisem mogla odtrgati. Moj pogled je neprestano begal med imeni padlih borcev in žrtvami vojne.

»Da, da,« sem pritrjevala sama sebi, »vojna je strašna, pretrgala je toliko življenj, uničila toliko upov in želja, izmutila toliko človeških duš. Ali ji bo mogoče v prihodnje uteči, se ji izogniti, jo preprečiti?« V tem valovanju težkih misli, ob tej skrbi za prihodnost se je nenadoma pred menoj – kot živa predstava izluščil dan, ki smo ga doživljali v aprilu pred 43. leti – prvi dan vojne v naši domovini.

Pomlad je bila sveže zelena in bleščeče svetla. Polno mladostnih hotenj in želja je bilo v nas. Veselili smo se življenja, se še igrali, razposajeno smejali, brezskrbno hodili v šolo. Nenadoma je to razkošje mladosti presekala beseda vojna. Odmevi te besede so kot strupene puščice prežali v zraku. In ob vsakem koraku in ob vsakem našem gibu so nam udarjale na uho njihove ostre konice: vojna, sovražnik, smrt, vojna, sovražnik, smrt.

Obrazi sošolk, s katerimi smo bile tistega dne skupaj, so bili resni, nekateri zmedeni, vsi pa preplašeni. Utehe nismo našle nikjer. Odtrgale smo se druga od druge in pohitele proti domu. Pot do doma sem sopeče pretekla. Ves čas sem v svoji otroški naivnosti upala, da me bo strah minil, ko bom prestopila domači prag. Toda oče in mama sta še bolj nemo strmelala predse. V dolgem molku, ki je bil ves napolnjen z eno samo skrbjo, smo prisluhnili radijski napovedovalki. Prav počasi nam je govorila: »Vojna ni vedno dokončno zlo. Vojna je tudi obramba, je iskanje pravice, je obračun s

sovražnikom. Vojna je tudi največja preizkušnja naroda.«

Sprejeli smo te napovedovalke besede, sprejeli težko resnico v svojo zavest in srkali slovensko besedo, ki se je v tistih dneh zadnjikrat oglašala po svoji volji in preudarku, zadnjikrat še brez okupatorjevega ukaza, zadnjikrat nas je tolažila in hrabrila hkrati. Po tej izrečni misli, ki je kot plat zvona udarjala v globino naše notranosti, je iz radia zadonela slovenska narodna pesem. Še nikoli do takrat nisem našli domači pesmi prisluhnili s tako ljubeznijo in s tako zavzetostjo. Njen napev me je božal, njene besede so mi sušile solze, njeni zvoki so me objemali in me spajali z mojo drago deželo, kjer sem se rodila in odrasčala. In v tej uri mučne tesnobe in nepopisne žalosti mi je ta naša pesem, kakor da se poslavlja v dolgem težkem izdihu, šepetaje naročala: »Ne pozabi me, nosi me v srcu skozi najtršo temo in ostani mi zvesta!« In takrat sem si sama prav potihlo, toda odločno in samozavestno prisegla, da se bom bojevala za ljubljeno domačo zemljo in da ne bom nikoli zatajila slovenske besede. Prav tisti trenutek je v moji strašni temi zablestela prva iskra upora. In od tistega hipa dalje nisem vojne več sprejela samó z bolečino, ampak tudi z mislijo, da se sovražniku lahko upreš. Ta tiha prisega ob najtežji uri je bila hkrati zaobljuba poti, na katero sem stopila z jasnim in odločnim korakom nekaj tednov po okupaciji. Ta pot je bila pot Osvobodilne fronte, pot brez dvomov in oklevanj, pot pravice.

Resnica je, da svoje notranjosti toliko časa, dokler živim v istem okolju, nikoli ne moreš dodobra spoznati. Nikoli tudi ne moreš vnaprej trditi, kako boš ravnal v okoliščinah, ki jih še nisi doživljal, nikoli natančno predvideti, kaj v sebi skrivaš lepega in dobrega ali slabega in zlega in kaj te bo tako vznemirilo in presunilo, da ne boš mogel biti več ravnodušen. Šele najtežja obdobja življenja človeka razgalijo do dna in srkajo iz njegove glo-

bine – ali najzlahtnejše soko-ve plemenitosti in dobrote in trdnosti ali pa naletijo v njem na strupeno strd, ki se zatajeno potuhne do ogabne priložnosti, ko se obrne proti pravici človeštva. Samo dve sta glavni in veliki poti. Nista si blizu, nista vzporednici, vedno bolj in bolj se oddaljujeta in vedno bolj vodita vsaka sebi in vedno bolj sta si sovražni po svoji odločitvi, po svojem preudarku in po svoji vesti.

Cesta OF je bila močno poudarjena in rdeče zarisana na zemljevidu naših src. Pričelo se je sistematično organizirano delo v njenih vrstah. Res, da je bilo potrebno mnogo poguma, premagovanja in jasnega prepričanja, res je, da si bil vsako uro in vsak hip v veliki nevarnosti, toda neverjeten optimizem v nas je vse te ovire izničil in sproti razdiral.

Praznični dnevi so se v teh letih prostosti močno začrtali v naše življenje. Toda večkrat se zgodi, da smo brezbržni do njihovega izvora in namena. V majskih dneh pa mnogim borcem uidejo misli v preteklost, v predvojni in vojne dni, ko ni bilo mogoče tako odkrito in javno praznovati. Če iz vseh teh spominov utrnem samo tistega – 1. maja 1943. leta – ko je aktivistična Ljubljana tako neverjetno hrabro in do nadrobnosti organizirano praznovala in dobesedno zasula naše mesto z vsemi simboli upora, je povedano vse. Vse tistim, ki so to doživeli, in vse tistim, ki bi to morali doživeti, da bi znali spoštovati naše praznike in visoko ceniti našo prostost. Če pa priključimo še takratno nasilje, ko si za vsak tak simbol, napis, klic, letak ali borbeno pesem plačal s svojo glavo, je mnogo lažje razumeti, kako je takrat telo in gorelo v nas in kako smo kljubovali vsemu nasilju, krivici in celo smrti.

Še zelo dolgo sem stala ob robu visokega kamna. Moj pogled se je zazrl na tla, kjer so se prve cvetke nasada ozirale za soncem. Vse nežne squ rahlo trepetale v prvi pomladni sapi. Niso se še bohotile v vsem svojem bujnem cve-

tenju in se še ne bahavo razkazovale v pisnem sijaju barv. Prvi dnevi vesne so jih komaj prebujali, prvi žarki sonca so jim vlivali začetne moči življenja. Nehote sem to cvetje primerjala z nešteti otroki in prebujajočimi mladimi ljudmi, ki so jim odvzeli prvo pomladno prebujenje. Ko sem se vsa prevzeta od težkih misli s počasnimi korakom oddaljevala od tega kraja, me je spremljala želja: »Naj tudi cvetje ob spomeniku zaživi v vsem svojem krasu in naj ga ne zaduši srašno neurje v svoji

neusmiljeni sili. Dovolj je že bilo uničenja in smrti, dovolj gorja in trpljenja, saj je toliko ljudi moralo nasilno umirati in med njimi so pokosili premnoge, ki niso dočakali svojega prvega najlepšega cvetenja.

Uničeno cvetje neizživete mladosti je razsuto po gomilah povsod, po vsej naši domovini. Te gomile nas še danes vznemirjajo, kjerkoli stopamo. In dozdeva se nam, da iz vsakega spominskega kamna, ki se mu približamo, veje bolečina, da vsak brona-

sti kip izdaja težko preteklost in da nam sivo jeklo do neba vpije: »Ozrite se in spoznajte vse grozote vojne! Trudite se, da se ne ponovi čas strahot, ki pači človekovo duševnost in podivja ljudi!«

Prav zato si ob vseh teh naših praznikih trdno obljubimo: »Če je bila med vojno naša prva naloga boj za osvoboditev, naj bo v teh grozilih napovedih nemirnega časa naš prvi ukaz: Strmimo se v boj za mir in prijateljstvo med vsemi narodi sveta!«

Jožica Zoroja

Mineva dvainštirideset let od uspešnega napada skupine borcev prve in tretje čete Belokranjskega bataljona na italijanski posadki pri železniškem predoru na progi Rožni dol–Semič

Orožje je – pri sovražniku

Prva belokranjska četa je bila ustanovljena 30. oktobra 1941 na Smuku nad Semičem in njeno življenje je trajalo le tri dni. Iz drugega na tretji november je bila po izdaji uničenja na Zgornjih Lazah na Dolenskem. To je bilo za Belokranjce hud udarec. Vendar so se kljub temu že spomladi dvainštiridesetega začeli spet zbirati novi borci in so nad vasjo Popoviči ponovno ustanovili Prvo belokranjsko četo. V njej so bili le trije preživeli iz jesenske čete. In zdaj so prihajali fantje in dekleta od belokranjske, pa šentjernejske strani... Nabralo se jih je ne le za eno, ampak kar takoj za še eno četo.

Prva četa je ostala na Brezovi rebri druga pa je krenila prek Smuka čez železniški predor na Rožni vrh. Tam so se borci takoj povezali s terenom, in spet se jim je pridružil precej domačinov, tako da so ustanovili še tretjo četo. Vse tri so sestavljale Belokranjski bataljon in že poleti (26. junija 1942) je bil ustanovljen Belokranjski odred.

Veliko število novih borcev je bilo razveseljivo, manj vesel pa je bilo dejstvo, da so bili vsi skupaj pravi slabo oboroženi. Nekaj starih vojaških pušk in sem ter tja kakšna lovska »flinta« ali pa pištola – to je bilo vse. Avtomatskega orožja v tej beri ni bilo. Ko so se sprahlo trepetale v prvi pomladni sapi. Niso se še bohotile v vsem svojem bujnem cve-

sen – orožje je pri sovražniku. Torej je bilo treba načrtovati takšne napade na italijansko vojsko, iz katerih bi lahko zanesljivo iztržili dodatno oborožitev.

Ena prvih takih akcij je bil napad na dve italijanski stražni posadki (prva ob železniškem predoru, druga pri Bajerju), na predelu med Semičem in Rožnim dolom. To je bila pravzaprav oskrbovalna akcija, saj so se morali borci nujno boljše oborožiti, če so želeli izpeljati povelje, ki je zahtevalo rušenje železniške proge.

Komandir tretje (kleške) čete in borci so več dni opazovali Italijane in ugotovili, da je njihova budnost še najmanjša okrog poldneva, v času kosila. Zato so po tehtnem premisleku za tisto uro načrtovali tudi napad.

Tistega dne, med deseto in enajsto, ko so se borci že spuščali potihlo proti progi, sta se na progi nenadoma znašla dva Italijana in se odpravila po tihrih v izvidnico. Borci so čakali v popolni tiho v bregu. Na eni strani predora je bil Alojz Grčar-Mitja s skupino borcev prve čete, na drugi strani pri železniški vodni črpalki pa Ivan Pezdirc-Slavo s svojo skupino borcev tretje čete.

Ko je italijanska patrolja opravila obhod, so prav tiho stopali borci proti cilju svojega napada. Ze so bili čisto blizu, že so zagledali nekega Laha, ki se je bril, ko sta se od nekd

(na oni strani, kjer so bili borci tretje čete) znašli dve srni. Vsi so okamnili. Kajti, če bi srni nenadoma planili v beg, bi lahko sovražnika opozorili, da »je še nekdo zadaj«.

Nato pa se je vse zgodilo v dveh minutah, ali pa vsaj v zelo kratkem času. Z ene strani, kjer je stala v zasedi prva četa, je počilo in potem je začelo pokati vseprek, borci so planili med Italijane – štirje so bili mrtvi, eden ranjen, nekaj (menda jih je bilo pet) ujetih, nekaterim je uspelo pobegniti.

Borci so zajeli zraven še vlakovnega kurjača in strojevodjo, ki sta bila naša človeka in sta potem ostala pri partizanih. Od borcev ni nihče odnesel nič praske, zato pa sta obe skupini nabrali lep kupček orožja: dva puškomitraljeza, petnajst pušk, veliko streliva in več zabojev bomb.

Sveže oboroženi in srečni, da je napad uspel (ter dal borcem novega poleta, ki je bil prej ves čas v senci tragične usode prve belokranjske čete), so krenili skozi vas Sela. Tam pa so jih domačini pričakali tako razposajeno, kot je bilo včasih v navadi na nogometnih tekmah. Borci so metali v zrak in vrisali. Na dan so priromale bele pogace, slanina in vino.

Letos bodo pri vodni črpalki ob progi Rožni dol–Semič, pod predorom, v spomin na opisani dogodek v letu 1942 odkrili spominsko ploščo.

B. Ž. J.

nemški osvajalcem. Še istega dne sta k meni prišla mlada gestapovca, me brez pojasnil aretirala in odpeljala na orožniško postajo, ki so jo že zasedli nemški orožniki. Ko sta me porinila skozi vrata, sta dejala: »To je Prosen!« K meni je pristopil prvi orjak, me pograbil za vrat ter glasno dejal: »Ta mora biti še danes ustreljen.« Še ko me je držal za vrat, je z mojo glavo udarjal ob steno. V trenutku sem bil ves krvav, izbil pa mi je tudi tri zobe.

Medtem so prišli na postajo Franc Pratnekar, Rudolf Stopar, ki je bil določen za župana, ter njegov brat Mirko pa Anton Ober-tavc in Jurij Vrhovnik. Ko so me zagledali, je Pratnekar zahteval, da me morajo obsoditi na smrt z ustrelitvijo. Pridružil se mu je Ober-tavc. Rudolf Stopar pa je nato mirno dejal, da bi ta obsodba močno odjeknila med prebivalstvom, ker so me skoraj vsi poznali. Govoril je, da je treba ljudi prevzgojiti po novem družbenem redu ter dejal, da se bo on pogovoril z menoj in mi pojasnil cilje in namene zasedbenih oblasti ter da me bodo tako vključili v sodelovanje z njimi. Pozneje sem se moral umiti in že sem se tudi znašel na cesti in svoboden.

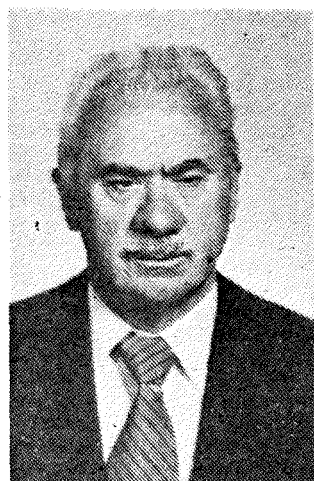
Vsi ti dogodki so name močno vplivali. Skril sem se v sobo in čakal. Hrano mi je nosila zaročenka, sedanja žena. Bil pa sem pripravljen na vse. Priskrbel sem si tudi nahrbtnik, vanj spravil nekaj najpotrebnejših osebnih stvari ter vse skupaj skril za sod s peskom ob občinski zgradbi, kjer sem sicer stanoval. Če bi zasluhlil nevarnost ponovne aretacije, bi pobegnil.

V zgradbi so stanovali še Andrina Kovačič, sedaj žena Pavla Žavcerja-Matjaža, Marija Zidar in Drago Domnik, ki so me tolažili in tudi obveščali o dogodkih tistih dni. K sreči me potem novi oblastniki niso več iskali.

V prvi trojki

Po nekaj dneh skrivanja sem se že povezal z Avgustom Jankovičem, predvojnimi komuni-

stom, sicer doma iz Našic v Slavoniji, pozneje pa tudi z Rudijem Janhubo, odposlancem KPS, ki se je mudil v Mežiški dolini. Ob nekem sestanku so povabili tudi mene. Nadrobneje sem se že seznanil o tem, da je bila ustanovljena Osvobodilna fronta Slovenije. Tedaj sem že tudi bil določen v prvo trojko aktivi-

Ožbe Prosen-Oskar

stov, ki smo jo sestavljali: Jankovič, Satler, Pavlič in jaz.

Iz nemškega ujetništva se je tedaj vrnil tudi moj brat Marko, ki se je prav tako povezal s člani KP na Prevaljah, ki jih je vodil Dušan Kveder, tedaj pod ilegalnim imenom Lojze. Nekoga dne mi je brat prinesel večji zavitek letakov, ki so zavedne domoljube pozivali k upor. Te letake smo potem raztrosili po Mežici. Takšnih akcij smo imeli še več. Okupator je besnel, ljudi je moral ustrahovati. Že so padli prvi talci: Ernest Stern, Henrik Zagernik, Anton Jerič, Jurij Messner s Prevalj in Matija Močilnik iz Mežice.

Vrstile so se aretacije. Aretiran je bil tudi brat Marko, ki je bil v Begunjah obsojen na

smrt z ustrelitvijo. Moral si je že izkopati grob. Toda vse na smrt obsojene so odpeljali v koncentracijsko taborišče Auschwitz. Aretirali so tudi brata Jakoba ter ga skupaj z družino pregnali v Srbijo, kjer pa je brat že septembra 1941 umrl. Zato sem vsak trenutek pričakoval, da bom na vrsti za aretacijo. K sreči se to vsaj tedaj še ni zgodilo.

Nekako decembra 1942. leta sem pri opravljanju službe v kraju Plat nad Mežico v bližini kmetije Kranjc že srečal dva partizana terenca ter z njima navezal stike. Precej zaupnih, predvsem pa za razvoj partizanstva pomembnih informacij sem dobival celo od dveh žandarjev Franca Čebulca in Ivana Kučiča. Marjeta Gerdelj pa nas je povežala s partizanskimi obveščevalci.

Iz Mežice in od drugod je okupator pošiljal vedno več naših ljudi v koncentracijska taborišča. Tako sem sodeloval pri organiziranju pomoči predvsem v hrani za ljudi, ki so bili v taboriščih in zaporih. To pomoč so dobivali Mirko Vastl, Jože Prosenec, družini Tomažin in Osojnik in še nekateri, katerih imen se več ne spominjam. Mnogim je prav ta pomoč, in sicer v obliki paketov, ki smo jim jih pošiljali, rešila življenje. Z živili je mnogo pomagal Avgust Jankovič, zaposlen v trgovini.

V skupini 30 aretiranih

Nemci so organizirali polvojaške enote in pripadnikom so dodelili posebne uniforme, ki so jih seveda morali obleči ob vajah in hajkah. Vsi pa seveda nismo želeli nositi sovražnikove uniforme. Župan občine Rudolf Stopar, ki je bil sicer tudi moj delodajalec, mi je celo zagrozil z aretacijo in odpustom z delovnega mesta. Šele po dogovoru z ožjimi sodelavci, pripadniki OF, sva z Jankovičem prevzela uniformi, zaedajoč se, da bova tako imela oba še boljši pregled nad okupatorjevim delom. Nisva pa se udeleževala hajk proti borcem za svobodo, in zato me je žandarmerijski vodja v Mežici celo

napadel. Skliceval sem se na oteklo nogo, kar je potrdil tudi zdravniški pregled.

Pomlad leta 1943. Koroški borci za svobodo so pod poveljstvom Franca Pasterka, doma iz Železne Kaple, v večernih urah 3. aprila napadli Mežico. Napad je povsem uspel. Borci so tedaj v Narodnem domu med drugim obračunali tudi z nekaterimi izdajalci, in sicer so svoje sodelovanje z okupatorjem plačali z življenjem Franc Zupanc, Edi Sirec, Janko Pajer in Topler. Žal pa je bil ob tem napadu Koroške čete smrtno ranjen Pasterk, komandir, ki je umrl pri kmetu Enciju.

Ta napad partizanov na Mežico je imel velik politični kot tudi vojaški odmev med prebivalstvom. Mnogi so se odločili za odhod v partizane. Okupator je tedaj že tudi mobiliziral vojne obveznike. Pravočasno smo poskrbeli, da so bili fantje o mobilizaciji pravočasno obveščeni in so mnogi odšli v partizane.

Tretjega novembra 1943. leta sem se nepričakovano že drugič znašel v krempljih gestapa. V skupini kakih 30 domačinov so me odpeljali v zloglasno zaporo v Celovec in od tam v Dachau. Po sprejemni naktičjuju so me z večjo skupino domačinov spet poslali v Celovec in od tam na prisilno delo v Velikovec, kjer sem bil pod strogim gestapovskim nadzorstvom.

Največ zaslug, da se je večina nas, ki smo bili v skupini poslani v Dachau, izognila počasnemu umiranju in krematoriju, ima glavni direktor rudnika v Mežici dr. inž. Emil Černigg, ki je bil menda Avstrijec, vendar zelo dober z ljudmi, zlasti rudarji.

Iz Velikovec sem dobil zvezo z ženo, ki mi je priskrbela izmišljeno izjavo, da je hudo bolna in da je v bolnišnici v Celju. Tako mi je uspelo na gestapu dobiti dvodnevno dovoljenje za obisk žene v bolnišnici. V Szentjuru sem izstopil z vlaka ter se po najkrajši poti napotil čez hribe proti Dobju, kjer sem obiskal ženo Vero in sinka Oskarja. Bil sem torej svoboden.

Se nadaljuje

Vlado Miklavc

Kako so ubili očeta

Stvari so izmerljive. Vsak jih meri s svojim vatlom. In zaradi tega obstajata in nastopata dve vrsti zgodovine: tista, ki jo je človek kot sedanost nekoč doživljal sam, in tista, ki ji ni prišel s čustvi niti za pet blizu.

neta imel še tri otroke: Bojana, ki je delal pri celjskem industrialcu Westnu, najstarejšo Marijo, ki se je poročila v Rogatec in Danico, ki je ostala doma. Menil je, da naj bi Vlado, ki je končal meščansko in trgovsko šolo, prevzel domačijo in obrt. Dal ga je še v kmetijsko šolo v Sentjur.

Vsi Miklavci so bili navdušeni sokoli.

Ljudje, ki jim nikoli nobena stvar ne uide, so si zelo natančno zapomnili, kdo v Mozirju ni navdušen nad Nemci. Nastal je poseben seznam, ne edini te vrste na Slovenskem!, ki ga je pozneje dobil v roke gestapo. Na njem so se znašli tudi Miklavci. Vsi po vrsti.

»Ko smo ustanovljali Društvo prijateljev Sovjetske zveze, sva z očetom pobirala podpise.« Ob izbruhu vojne se je Vlado skupaj z domačimi fanti napotil reševat domovino, toda Nemci so že zaminirali letuški most in prišli v Mozirje. Knjige iz vsega Mozirja so romale v Sokolski dom. Tam naj bi za vedno v plamenih izgini slovenska beseda iz zgornjesavinskih domov.

»Taktar smo se Dušan Pohar, Iva Cilenšek, Hebarjeva Vera in jaz odločili, da jih rešimo vsaj del. Da bi bilo vse skupaj videti kar se da nedolžno, je Vera igrala na klavir, Iva telovadila, midva z Dušanom pa sva vlačila knjige na plano.«

Kmalu je prišel v Mozirje Dušan Pahor, bratranec s Ptujja. Pregarjal ga je gestapo. Začela sva z akcijami, najprej s knjigami.

Pred Dušanovim prihodom se je zgodilo marsikaj. Po seznamu, ki ga je imel gestapo, sta se stari Miklavc in Vlado znašla 28. aprila 1941 v Starem piskru v Celju in pozneje še v Breštanici ter v krških sodnih zaporih, kjer sta bila zaprta skupaj s krškimi žrtvami Ivanko Uranjekovo, Preškarjevim, Kaplanovimi fanti. Njuna odisejda po okupatorskih zaporih je trajala skoraj štiri mesece.

Med njimi Vlado in Tone. Slednji se je izučil za mornariškega strojnika. Že kot študent se je povezal za napredno mislečimi tovariši, v Celju na primer z Alfonzom Dolharjem-Fonzo, ki je postal vezni člen med komunistično organizacijo v Celju in Zgornji Savinjski dolini.

»Bratu Tonetu je prinašal literaturo. Štirinajst dni pred svobodo so ga ubili ustaši. Bila sva zelo navezana.«

Miklavc, sodavičar, lju-

bezen in radost mozirskih

otrok, je razen Vlada in To-

»Z Dušanom sva si urenila majhno tiskarno v senu na našem gospodarskem posloju. Vse potrebno nama je dal Viktor Krč iz Nazarij. Pri mehaniku Juliju Pepelu sem poslušal radijska poročila in jih stenografil. Tako sem pobral najpomembnejše iz programa radia Moskva in London. Besedila sem prilagodil. V telegrafskem stilu sva jih z Dušanom spravila na lističe. Denimo takole: Nemška armada se utaplja v ruskih močvirjih! Sam sem te lističe v Mozirju trosil le enkrat. Okoli cerkve. Pač pa sem jih kar redno trosil, ko sem razvažal brezalkoholne pijače na relaciji Braslovče, Gomilsko, Vransko, Ločica in Motnik. Na Vranskem sem počakal temo, da je bilo manj zapletov.«

Organizacija je začela rasti. Med prvimi so se Vlado in Dušanu pridružili Stan-ko Umek in Krč pa Goričarjeva Marija, zdravnikova hči, Paher, mali kmet in splavar iz Mozirja.

»Devetnajstega oktobra 1941 smo se zbrali v Marikini sobi v Mozirju. Pogovarjali smo se o vsem mogočem, predvsem o zbiranju materiala za vojsko, domenili pa smo se tudi, da naj bo to prvi odbor OF za Mozirje in okolico. Bil je seveda tudi prvi odbor OF v vsej Zgornji Savinjski dolini.

Ta odbor je dejansko začel živeti že štiri dni prej. Takrat je bil pri nas na obisku partizan Božo Mravljak iz Šoštanja. Z njim je bil tudi Rado Zakonjšek-Cankar, oba borca 1. štajerskega bataljona.

Dogovarjala sta se za akcijo pri Besarabcu, v Pavlinovi hiši. Odnegli naj bi precejšnjo količino čevljev. Še isti dan je Bitenčev Ivan prinesel 2000 mark za partizane.«

Decembra 1941 sta se Vlado in Dušan odpravljala k partizanom.

Dne 12. januarja 1942 so aretirali Bojana v Celju. Naslednji dan je Vlado z materjo odšel v Celje, da poižve, kako je z bratom. Neka sorodnica mu je povedala, da mu sledi gestapo. Že naslednji dan se je znašel v Starem piskru.

»Bila je najhujša življenjska preizkušnja, ki je čestokrat presegla človeške moči. Mnogi so v agoniji izdali

več, kot so sploh vedeli. Tajil sem, vedel sem, da moram vztrajati. Obešali so me, tepli po podplatih, Lazič, petokolonaš, me je tepel do krvi...«

Dne 4. februarja so zaprli še očeta in bratranca Dušana. Očeta niso tepli. Potem so vse štiri Mozirčane stlačili v tovornjak. Vlado in Dušan sta bila skupaj uklejnena. Naključje. Vseh dvajset so v Mariboru zrinili v eno samo majhno cello.

»Odpeljali so me na Borl. Klofute, zaničevanje, lakota in podobno, a preživeti se je dalo. Drugi so ostali v Mariboru. Dne 24. marca so naju z bratom znova odpeljali v Maribor. Na streljanje. Tistokrat sva ušla smrti: ujeli so neke partizane, določeno število je bilo izpolnjeno... Obsedela sva v celici št. 105, skupaj z Mirkom Lorgermem.

Dne 11. aprila 1942 sem doživel že tretje streljanje. Pripeljali so trideset talcev. Z Bojanom sva skozi okno razločno videla očeta. Zadržtel sem, zvrtilo se mi je, groza mi je spreletela telo... ničesar več se ne spominim... Bojan je videl. Zgodilo se je najhujše, kar je bilo mogoče. Tri dni pozneje sem napisal poslovilno pismo materi. Nekaj besed o očetu. Dovolili so ji, da me je obiskala. To je bil najsvetlejši trenutek v vsej okupaciji.«

Borl. Ptujski zapor. Vlak, noč in mora. Mauthausen. Vse do maja 1943. Zbiti zobje, stolčeno telo. Bojana so že nekaj mesecev prej odpeljali v Dachau. Strt je dočkal svobodo.

»Šel sem k sestri v Rogatec. Bolan, ves propadel. Avgusta 1944 sem odšel na Boč, ker je grozila nevarnost, da me bodo Nemci poslali na prisilno delo v Nemčijo. Enkrat sem že bil... Zdelo se mi je, da sem najsrečnejši partizan v teh gozdovih. Gospodar svojega lastnega telesa. Misli. Dejanj. Končno. O, oče, da bi vedel!

Bil sem aktivist okrajnega odbora OF Rogatec. Oktobra 1944 so me sprejeli v partijo. Koliko je to pomenilo?! Sprejeta sva bila skupaj z Brankom Butom. Postal sem član komiteja. Kmetijski referent. Propagandist.«

Povojni vrtinec je brez milosti zagrabil tudi Vlada. Upravno politični tečaj in šola v Celju in Ljubljani. Leta 1946 izvoljen za predsednika OLO Mozirje. Potem so ga izdali živci. Vlado je odšel na zemljo. Ustanovil je prvo ekonomijo, pozneje prvo kmetijsko obdelovalno ali delovno zadružno. Za živci se je kot potuhnjena žival privlekel tufus. Ko se ga je rešil, je študiral na srednji kmetijski šoli in se spet zaposlil na občini, tokrat kot kmetijski inšpektor in referent za kmetijstvo.

»Zbiram zgodovino. Čas in predmeti niso pomembni. Vse, kar je nastalo pred dawnimi časi in je treba rešiti prahu pozabe. Mogoče se bomo iz tega še kaj naučili?!

Da pa se vendarle ne bi kaj pozabilo v Mozirju, izginilo v sivi vsakdanjosti, piše Vlado kroniko. Tako vestno kot le kaj.

Milenko Strašek

Kolesarska četa 1. bataljona Ljuba Šercerja

Letos mineva že dvainširideset let od začetka velike italijanske ofenzive, ki se je začela na Notranjskem. Kolesarska četa 1. bataljona Ljuba Šercerja Notranjskega odreda se je spopadla z Italijani že 15. julija 1942.

Zgodovinski zapisi omenjajo, da je bil začetek 16. julija 1942, vendar to ne drži za vse kraje na Notranjskem. Večje število starih partizanov in domačinov ve, da so Italijani začeli z bombardiranjem in napadi njihove pehote že 15. julija. To še posebej dobro pomnimo borci kolesarske čete omenjenega bataljona, ki je takrat taborila na območju Žilc za vasema Korošče in Koščaki.

Najprej je bila kolesarska četa samostojen kolesarski vod, od srede junija do drugega dne ofenzive, to je 16. julija 1942, ko se je morala na Lukov poziv umakniti in se je priključila medtem nastalemu 4. bataljonu Krimskega odreda.

Ob ustanovitvi je imela kolesarska četa nalogo, da si njeni borci vsi preskrbijo kolesa, s pomočjo katerih se bodo patrulje lahko hitro premikale po dokaj obširnem območju takratnih občin: Sv. Vid nad Cerknico, del bloše in vso begunjsko pa še del cerkniške občine. Borci so imeli stalen nadzor nad italijanskimi premiki in tudi nad občasnimi sumljivimi osebam, ki so vohljale za partizani. Bili pa so obenem v tesnem stiku s tamkajšnjimi prebivalci, dobrimi obveščevalci. Po vaseh je bila organizirana narodna zaščita, ki je skupaj z borci opravljala razne naloge, med drugim izsekavanje cest proti Begunjam in proti Blokam, kar bi sovražniku onemogočalo premike.

V času pred ofenzivo Italijani niso ravno preveč tiščali v te hribovske vasi, kjer se je premikala naša enota. Njihove večje patrulje so le nekajkrat prišle do bližnjih bloških vasi, iz smeri Cerknice pa le do Begunj. Zatišje smo borci kolesarske čete seveda koristno izrabili za politično delo, tako v četi kot med vasčani.

Približal se je 15. julij. Okrog devetih dopoldne smo v taborišču izvedeli od naše kolesarske patrulje (komandir čete Franc Korošec-Miha in politični komisar Vasilij), da se iz smeri Velikih Blok vali proti Trojici več Italijanov. Komandir je kar najhitreje zbral borce, ki so potem krenili do vasi Korošče, da bi ugotovili smer italijanskega premika. Tedaj smo zaslišali nad glavami motorje kakih petih letal. Nekoliko dlje od vasi so se usule lažne bombe. Letala so se usmerila nad Sv. Vid, spuščala bombe, se nato vrnila nad Rakitno in Krim, še tam bombardirala in isto ponovila nad Sv. Vidom. Po štirih ali petih poskusih so se izgubila nad Krimom.

Opazovali smo Italijane, kako se spuščajo iz smeri cerkvice sv. Jakoba proti sv. Vidu. Ocenili smo, da jih je od 150 do 200. Vrnili smo se na primerne višinske položaje in čakali. Približno 700 metrov od nas, pri vasi Jeršič, so se Italijani zaustavili. Šele popoldne okoli petnajste ure so se začeli pomikati v strelski vrsti navzdol skozi žitno polje proti Sv. Vidu. Uzgali smo po njih. Naša kolesarska četa je v tistih dneh štela le od 25 do 28 borcev, imeli pa smo tudi eno borko. Četa je bila v začetku ofenzive oborožena s puškami in

puškomitraljezom, s katerim je znal ravnati Alojz Tekavec-Tomaž, pa še ena tromblonska puška je bila naša last.

Naš bojni položaj nikakor ni bil zavidanja vreden. Komandir Miha je poslal v tabor nekaj borcev, da pozovejo vse, ki so se vrnili iz patrulj. Drugi smo do poslednjih zmogljivosti streljali na Italijane, da bi jih zaustavili. Med nami je bila le ozka globoka dolina. Pridružili so se nam še drugi naši borci. Medsebojno obstreljevanje je trajalo vse do mraka. Italijani so se začeli vračati proti vasi Jeršiče, kjer so ostali do naslednjega jutra. Naša kolesarska četa je ponoči ostala budna. Bali smo se namreč kakšnega nočnega presenečenja. Komandir Miha je že ponoči poslal kurirja v bataljon k Luki s poročilom o situaciji in zahteval pomoč. Te pa seveda ni bilo zaradi splošne hude situacije, za katero smo izvedeli 16. julija popoldne, da namreč Italijani prodirajo iz smeri Borovnice, Vrhnike, Ljubljane, Logatca, Cerknice in seveda z Blok. Nanje smo naleteli prav mi. To je bil bataljon Macerata.

Čudno se nam je zdelo, da Italijani, ki so prenočili v Jeršičih, tudi zjutraj še niso nadaljevali s prodiranjem. Verjetno so pričakovali še ostale skupine njihovega vojaštva z Blok. Okoli šestnajste ure smo opazili več Italijanov še z vzhodne smeri. Sovražnik se je pomnožil na 350 do 400 vojakov. Vendar se kljub premoči nismo nameravali takoj umakniti. Počakali smo, da se nam približajo. Mitraljezec Tomaž je s pomočjo Antona Bolhe in še enim borcem pri kapelici pod vasjo Čohovo pritiskal na Italijane. Grozilo nam je, da nas bodo obkolili. S puškami in tromblonom nismo mogli pričakovati uspeha proti premočnemu sovražniku. Zato smo poslušali ukaz komandirja Miha, ki ga je na položaje poslal po kurirju, in se nemudoma umaknili.

Koliko Italijanov je takrat padlo, tudi pozneje nismo izvedeli. Najhrajše je bil naš mitraljezec, ki je s pomočnikom do konca ostal na položaju. Med nami po teh dveh dneh in eni noči ni bilo žrtev. Za nekaj časa smo morali zapustiti te predele Notranjske. Sovražnik se je v naslednjih dneh kruto znašal nad našimi marljivimi ljudmi, ki so tako verovali v pravičnejše življenje.

Franc Sernelj-Dušan

Obletnica prve ljudske oblasti v slovenski Istri

Od junija do oktobra 1944 so bile v Slovenski Istri volitve krajevnih narodnoosvobodilnih odborov in volitve delegatov za okrajne NOO. Prvi so izvedli volitve na območju loparskega okraja. Obiskal sem udeležencev tedanjih dogodkov, terensko aktivistko Otilijo Dobrinjo. V svoji skromni sobici mi je pokazala kup orumenelih papirjev, saj si je vse, kar se je dogajalo v letu 1944, skrbno zapisovala:

»Pri nas v Loparju smo imeli odbor OF že leta 1943 in prav aktivisti OF so nosili vso težo priprave prve volitve ljudske oblasti. Ljudje so se z navdušenjem udeleževali predvolilnih priprav in mitingov, na katerih smo jim govorili o vlogi ljudske oblasti, o agrarni reformi, o gradnji socialistične družbe in o aktualnih domačih in mednarodnih dogodkih.

Sedmega junija smo v slavnostnem razpoloženju izvedli volitve krajevnega NOO Lapor. O pomenu dogodka je govoril Boro Segulin, nato pa smo izvolili enajstčlanski odbor in si razdelili delo. Največja obveznost je bila seveda zbiranje hrane, obleke in zdravil za partizane in obveščanje. Me ne so izvolili za predsednika krajevnega NOO in za delegata za okrajno skupščino. Naš, prvi NOO v Slovenski Istri je deloval do konca vojne.«

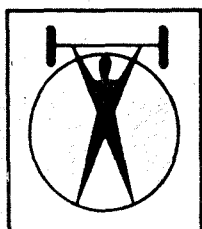
Obiskal sem še enega izmed udeležencev tedanjih dogodkov, Viljema Turka iz Pridvora. Povalbil me je v »kazeto«, tik nad vasico Kavalič:

»V tem prostoru s štirimi stenami iz istrskega

kamna je, bila 6. oktobra 1944 narodnoosvobodilna skupščina loparskega okraja, ki se je ob osvoboditvi preimenoval v koprski okraj. Za predsednika smo izvolili Vincenca Kocjančiča, podpredsednica je bila Otilija Dobrinja, tajnik Mirko Lovrečič in še deset članov. Jaz sem bil referent za gospodarstvo, pozneje, ko je v boju s fašisti padel Vincenc Kocjančič, pa sem prevzel njegovo mesto. Še danes imam vse živo pred očmi, kar se je dogajalo pred štiridesetimi leti. To hišico smo izbrali zaradi ugodnega položaja, saj bi ob napadu, lahko pobegnili na vse strani, v gozdove ali v grape. Spominjam se, da so prišli prav vsi delegati in tudi natančno ob dogovorjeni uri. Tudi Koper je imel svojega delegata, italijansko manjšino pa je zastopal Alberto Lonzar. To se nam je zdelo zelo pomembno, saj je bilo mnogo Italijanov na naši strani, zlasti od veleposestnikov izkoriščanih kolonov, ki so poznali naš program in vedeli, da bodo z agrarno reformo dobili svojo zemljo.

Hišico smo okrasili, izobesili zastavo in prižgali majhno lučko. Ker je bil prostor pretresen, so nekateri delegati tudi stali. Ko smo zapeli himno in nam je Alfonz Germek v kratkem govoru povedal, da se danes uresničujejo stoletja stare želje, so nam stopile solze v oči. Bilo je tudi nekaj težav zaradi jezika. Preprosti ljudje iz vasi niso razumeli posameznih izrazov iz gradiva. Razlagali so tisti, ki so pred vojno pobegnili pred fašističnim nasiljem v staro Jugoslavijo in so slovenščino dobro obvladali.

L. O.

Sava Kranj

INDUSTRIJA GUMIJEVIH IN KEMIČNIH IZDELKOV, n. o. sol. o.

64000 KRANJ,
ŠKOFJELOŠKA C. 6,
JUGOSLAVIJA

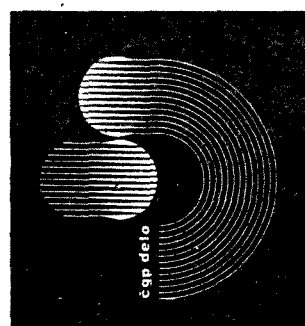
TELEFON: (064) 25-461, 24-241
TELEX: 34-547

TEKSTILNA TOVARNA PREBOLD

TELEFON: 722010 ● TELEX: 33540 ● TELEGRAM: TEKSTILNA PREBOLD ● ŽIRO
RAČUN: 50750-607-250-25092 ● GEN. DIR: IVAN ŽAGAR

TOZD TKANINE N. SOL. O.
TOZD PLETENINE N. SOL. O.
OOUR PREDIONICA BIOGRAD N/M
N. SOL. O
DS SKUPNE SLUŽBE

- MEDVLOGE: ETACOL ZA LAHKO KONFEKCIJO
- ETADRESS ZA TEŽKO KONFEKCIJO
- ETASHOE ZA ČEVLJARSKO INDUSTRIJO IN TRAKOVI
- VRHUNSKO OPLEMENITENE MODNE TISKANE IN ENOBARVNE TKANINE IZ ČISTEGA BOMBAŽA IN MEŠANICE
- ORIGINAL INDIGO JEANA
- PLASTIFICIRANE IN MATALIZIRANE TKANINE ZA ŠPORT, PROSTI ČAS IN RAZVEDRILO
- KONFEKCIONIRANI IZDELKI ZA GOSPODINJSTVO: MI-MI, MIRA, PRELEDA, MAGNETIC, BRISALKE, PRTI, PREDPASNIKI, HALJE, ROKAVICE I. T. D.
- LAHKA ŽENSKA KONFEKCIJA
- FINE ŽENSKA HLAČNE NOGAVICE
- ZAŠČITNA OBLAČILA: NEPLAM, PREFLAM

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35
p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD
– stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
– roto-ofset časopisni in revijalni tisk
– ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
– grafična dodelava (knjigoveznica)

NOVA GORICA

Spomin na heroja
Mašero

Letos mineva 43 let, kar sta mlada heroja Sergej Mašera in Milan Spasić zažgala in potopila rušilec Zagreb, da ga ne bi dobil okupator. Po narodnem heroju Sergeju Mašeri si je nadela ima krajevna organizacija ZRVS v krajevni skupnosti Rastislav Delpin v Novi Gorici. Sergej Mašera in Milan Spasić sta preveč ljubila svoje morje, svojo ladjo in svojo domovino, da bi prepustila rušilec okupatorju. Zaradi tega sta, 17. aprila 1941. leta, zažgala in potopila ladjo in z njo sebe. V spomin in počastitev njune herojske smrti so člani ZRVS s Sergejevim imenom organizirali v Erjavčevi ulici v Novi Gorici zborovanje za svoje člane in člane pionirskih odredov s šole Milojke Štrukelj in Deveti korpus NOVJ iz Nove Gorice ter položili vence pred spomenikom Sergeja Mašere. Spominskega zborovanja se je udeležilo več kot tisoč članov rezervnih vojaških starešin in članov pionirskih odredov ter družbenopolitičnih delavcev krajevne skupnosti Rastislav Delpin in novogoriške občine. Rafael Malfreda je udeleženecem zborovanja orisal junaško dejanje rojaka Sergeja Mašere in tovariša Milana Spasića. V kulturnem sporedu sta sodelovala pevski zbor s šole Milojke Štrukelj in recitatorji s šole IX. korpusa

MILE GOJKOVIČ

VOJSKO

Proslava v septembru

Na Vojskem so se sestali predstavniki 4. brigade VDV kurirjev in idrijskega muzeja, da so se domenili za praznovanje 40-letnice partizanske tiskarne Slovenija na Vojskem. Poseben poudarek bodo dali 40-letnici relejne kurirske postaje P 8, ki je bila na domačiji v Humu, na robu Vojskarske planote in v neposredni bližini tiskarne Slovenija. Sicer je bila ta kurirska postaja sestavni del tiskarne. Kurirji so vsak dan odnašali svežnje Partizanskega dnevnika in drugega gradiva ter ga dostavljali drugim kurirskim postajam.

Ob proslavi teh dveh partizanskih ustanov, ki bo letos v septembru, bodo na domačiji na Humu odkrili spominsko ploščo relejni kurirski postaji P 8. Ta dan bodo zopet pogladi tiskarski stroj, ki bo tiskal Partizanski dnevnik. Ob tej priložnosti bo na Vojskem tudi filatelistična razstava z ovojniciami na temo NOB, ki jo bo pripravil Filatelistični klub iz Kopra. Na tem povetu so se nadrobneje domenili za program proslave.

JANEZ JERAM

KANOMLJA

Poimenovanje
podružnične šole

V Kanomljah pri Idriji so 22. aprila 84 praznovali krajevni praznik in na slovesnosti poimenovali podružnično šolo v Srednji Kanomlji po 2. trnovski četi. Številni krajani in gosti, med njimi tudi nekateri pripadniki 2. trnovske čete in učitelji, ki so poučevali v Kanomlji med NOB in v povojnem obdobju, so se zbrali ob podružnični šoli. Tu je zbranim spregovoril Jaka Velikajne, nekdanji pripadnik 2. trnovske čete, ki je med prvimi odšel v partizane. V govoru je orisal nastanek partizanstva v Kanomlji in odhod prvih fantov v taborišče v Žirovkovi planini.

Govornik je opozoril pionirje, ki obiskujejo to šolo, naj jim bodo za zgled pionirji, ki so obiskovali to šolo med NOB, ko jim je vedno grozila nevarnost, da jih preseneti sovraženik. Toda domačini so bili dobri obveščevalci, tako da presečenj ni bilo. Na slovesnosti so nastopili oktet iz Spodnje Idrije in domača mladina.

PODGRAD

Praznik krajevne
skupnosti

Krajani krajevne skupnosti Podgrad so v Osnovni šoli Rudolf Mahnič slavnostno proslavili krajevni praznik in s tem tudi osvežili spomin na dogodke pred štiridesetimi leti. Takrat je okupator ubijal domačine in požgal njihove domove. O razvoju krajevne skupnosti je spregovoril Ivan Živornik, tajnik krajevne konference SZDL, najzaslužnejši članom skupnosti pa so podelili priznanja OF. Priznanja so prejeli vaški odbor Podbeže, Sabonje in Drago Stunf, delavec iz Plame. Na dan slavlja je začelo delovati tudi novo balnišče, ki so ga zgradili s prostovoljnimi delom krajani Podgrada.

Delegacija Podgrada je položila vence pred spomenika padlih v Podbežah in Podgradu.

P. NIKOLIČ

HVAR

Proslava dneva
mladosti

Petdeset nekdanjih borcev 2. prekomorske brigade iz Tolmina, Sežane, Postojne, obalnih občin, Ljubljane, Reke in Trsta se je udeležilo proslave v Starem Gradu na otoku Hvaru, organizirane v počastitev dneva mladosti.

V Starem Gradu je bila osrednja proslava 25. maja 1984 zvečer, ko so v središču mesteca na stari osnovni šoli (zdaj je tam otroški vrtec) odkrili spominsko ploščo v spomin na 1150 borcev 2. prekomorske brigade, ki so od 25. novembra do 31. decembra 1943 sodelovali v obrambi pristanišča Hvar, Stari Grad, Vrbovske in Jelse, ki so bili na poti iz partizanskega tabora Gravi-na (južna Italija) v Drvar, sedež vrhovnega štaba NOV Jugoslavije. Na otok Hvar so se zadnje dni decembra 1943 izkrcali tudi borci 1. prekomorske brigade, ki so se morali umakniti z otoka Korčule.

Slovesna govornika sta bila Nikola Bojanić, predsednik občinskega odbora ZZB NOV Hvar, in narodni heroj Jugoslavije Stane Bobnar, ki je bil takrat politični komisar 2. prekomorske brigade. Poleg nekdanjih borcev iz Slovenije, mestne godbe na pihala, predstavnikov DPO in SO Hvar ter krajevne skupnosti Stari Grad so se slovesnosti udeležili tudi številni občani in turisti, ki so bili ta čas na počitnicah na Hvaru. Pred začetkom slovesnosti so prišli pozdravit nekdanje borce prekomorice Veljko Visković, predsednik skupščine, tovaris Prosper Barišić, sekretar občinskega komiteja ZK, Perko Ružević, predsednik občinskega sindikalnega sveta, tovaris Matija Primi, sekretarka občinskega odbora ZZB NOV in skupina nekdanjih borcev, ki so med NOB sodelovali v bojih skupaj z borci prekomorskih brigad v sklopu 8. korpusa.

Kulturni spored so izvajali učenci tamkajšnje osnovne in glasbene šole. Ob tej priložnosti so trideset pionirjev sprejeli v vrsto mladinske organizacije. Med vračanju so nekdanji borci 2. prekomorske brigade obiskali še letalsko enoto JLA v Divuljah, ki nadaljuje izročila NOB 1. lovske eskadrilje, ki je bila oblikovana 22. aprila 1944 na letališču Benina pri Bengaziju v severni Afriki in je te dni proslavljala 40-letnico.

Celotno organizacijo obiskov krajev na otoku Hvaru, kjer so med NOB okrepile obrambo tudi enote 2. prekomorske brigade, je zelo uspešno izvedlo Turistično prevozno podjetje »Slavnik« iz Kopra.

Nekdanji borci 2. prekomorske brigade so se vrnili na svoje domove zelo zadovoljni, saj so bili na otoku Hvaru tako tople in tovariško sprejeti kot pred 41 leti, ko jih je tamkajšnje prebivalstvo sprejelo nad vse prisrčno. Ves čas bivanja na otoku Hvaru jih je spremljala skupina borcev-domačinov, med njimi Živko Novaković, ki je pojasnjeval zgodovinske in kulturne znamenitosti posameznih krajev in spomenikov.

ALBERT KLUN

GRAD PRI CERKLJAH

V slogi je moč

Krajevna skupnost Grad pri Cerkljah je ena tistih, katere zaselki, združeni v njej, so precej oddaljeni drug od drugega. Na ravnem sta samo naselji Grad in Dvorje, ostale vasi pa so v hribovitem predelu, in sicer Stiška vas, Štefanja gora in Ambrož pod Krvavcem, ki leži na nadmorski višini okrog 1000 metrov. V tej krajevni skupnosti živi okrog 800 prebivalcev, od teh se jih okrog 300 vsak dan vozi na delo. Predsednik te zelo delovne krajevne skupnosti je Ciril Hudobivnik, ki to zahtevno nalogo opravlja že tri leta. Veliko so naredili v zadnjih nekaj letih. Lani so popravili cesto Ambrož-Krvavec, uredili strugo potoka Reka, uredili so več komunalnih zagat, dokončali so tudi javno razsvetljavo v Dvorjah. Pred tem so asfaltirali ceste v vasi, in še pred tem uredili Dom krajevne skupnosti.

Izredno obsežen program dela jih čaka v letošnjem letu. Obnoviti nameravajo razsvetljavo v vasi Grad, dograditi otroško igrišče v Dvorjah in asfaltirati ceste v Dvorjah, na Štefanji gori pa nameravajo širiti cestnišče. Prva sta na vrsti asfaltiranje in telefon. Javno telefonsko govorilnico bi namestili ob Domu krajevne skupnosti, ki bi bila namenjena krajanom pod Krvavcem v primeru nesreč ali nujnih klicev.

Trenutno v krajevni skupnosti Grad zbirajo podpise za samoprispevek, ki je pogoj, da bodo lahko kandidirali na natečaju za posebna sredstva pri skupščini občine Kranj.

Dobre volje in delovne vneme jim ne manjka. Tudi tiste probleme, ki so trenutno najbolj pereči, bodo prav gotovo rešili, saj so že velikokrat dokazali svojo pripravljenost in voljo, ki omogočata nove delovne uspehe.

JANEZ KUJAR

ŽALEC

Vzorno urejeno
zdravstveno varstvo

Že nekaj časa deluje v Žalcu, središču Savinjske doline, dispanzer za borce in kot pravijo v mestu, na pregled oziroma kakršnekoli storitve ni treba dolgo čakati. Poleg ambulantnega zdravljenja je dispanzer opravljal tudi redno sistematske preglede: pregledanih je bilo dvesto borcev.

Tudi lani je občinska zdravstvena skupnost zagotovila denar za zdravljenje borcev v naravnih zdraviliščih. Na zdravljenje je odšlo osemdeset borcev, dvanajst prosilcev pa ni izpolnjevalo pogojev. Zdravili so se v zdraviliščih Dobrna, Radenci, Čateške Toplice, Strunjan, Podčetrtek, Rogaska Slatina, bili so v Topolšici, v Moravcih in na Velikem Lošnju.

Pravico do zdravljenja v naravnih zdraviliščih in okrevanja v počitniških domovih je lani izrabilo štiriinšestdeset upravičencev, šestdeset v počitniškem domu v Banjolah pri Pulju, štirinajst v različnih naravnih zdraviliščih Slovenije.

Razumljivo je, da so zaradi starosti zdravstveni problemi borcev še posebej aktualni in terjajo, pravijo v žalski občini, posebno pozornost družbe. Zaradi tega, poudarjajo, bodo morali posvetiti še posebno pozornost različnim oblikam preventivnega zdravljenja. Borci naj v kar največjem številu odhajajo na rekreativno zdravljenje, predvsem v domove zdraviliških organizacij, ki so bili v Sloveniji namensko zgrajeni za borce in vojaške invalide, menijo v Žalcu.

MST

SLOVENSKE KONJICE

Prijeten izlet

Odbor ZB NOV Slovenske Konjice je 26. maja pripravil lep izlet za svoje članice v zameno za praznovanje dneva žena. V lepem sončnem jutru smo se odpeljale v Gornjo Savinjsko dolino.

Najprej smo si ogledale prekrasen Savinjski gaj v Mozirju in na pokopališču položile venec na grob znanemu pohorskem partizanu Vinku Janku-Harkovu. V Nazarjih smo si ogledale znamenito cerkev in dragoceno samostansko knjižnico, ki ima več kot petsto let stare knjige.

V Gornjem gradu so nam pri Jošku pripravili zelo dobro kosilo. Ogledale smo si krajevne znamenitosti, Stefan Kolar iz Konjic, ki je bil v letu 1944 v takrat osvobojenem Gornjem gradu, pa nam je pred spomenikom borcem NOV pripovedoval o tej osvoboditvi.

Grede proti domu smo obiskale še znamenite Radmirje, kjer hranijo v tamkajšni cerkvi dragocene mašne plošče, darove raznih kronanih glav preteklih stoletij. Koliko prizadevnega ženskega dela je bilo potrebno za vse to delo.

Nazadnje smo obiskale še znamenito kraško jamo Pekel pri Šempetru. Bile smo prevzete nad lepoto in silovitostjo tega naravnega pojava. S seboj smo seveda imele tudi nekaj tovarišev in harmonikarja, ki nas je spremljal, ko smo neutrudno prepevale partizanske in narodne pesmi. Vse smo se strinjale s tem, da je bil ta izlet enkratno doživetje.

JULKA TAJNIKAR

ILIRSKA BISTRICA

Občinsko prvenstvo
ekip prve pomoči

Občinska organizacija Rdečega križa Ilirske bistrice je skupaj s štabom Civilne zaštite organizirala 11. občinsko prvenstvo ekip prve pomoči. Tega tradicionalnega in množičnega tekmovanja se je udeležilo devetdeset tekmovalcev, razporejenih v enajst ekip iz organizacij združenega dela, civilne zaštite, osnovnih šol, mladih članov RK in pa ekipa partizanskega odreda tabornikov iz Podgore. Največ znanja je pokazala ekipa Transporta, ki je osvojila prehodni pokal OO RK, s tem pa tudi vstopnico za nastop na republiškem prvenstvu, ki bo sredi junija v Novem mestu.

P. NIKOLIČ

Obvestila

Odbor skupnosti borcev Belokranjskega odreda obvešča borce odreda, da se s prebivalci Bele krajine in Dolenjske snidejo in skupaj obudimo spomine na dan, ko sta dve slabo oboroženi skupini partizanov iz 1. in 3. čete Belokranjskega bataljona dne 20. 6. 1942 brez izgub premagali italijanska stražna oddelka, enega v zgradbi vodne črpalke in enega v bližnji čuvajnici pred vodom v železniški predor Rožni dol-Semč. Odkritje spominskega obeležja bo 17. 6. 1984 ob 10. uri pri zgradbi vedno črpalke (bajer) pri Rožnem dolu s kulturnim programom.

Odbor skupnosti borcev Belokranjskega odreda

Odbor skupnosti borcev 4. SNOUB Matija Gubec obvešča borce, da bodo zaradi pomankanja medalj spominske medalje 40 let Gubčeve brigade dobili samo še tisti borci, ki so bili najmanj eno leto v brigadi, in to predvsem tisti od 4. 9. 1942 – 9. 9. 1943 in dalje in ki so opravljali vodilne dolžnosti. Spominske medalje 40 let borbe v Jelenovem žlebu pa bodo dobili samo še borci, ki so bili neposredno udeleženci tega boja, tj. borci 2. bataljona in 3. čete 1. bataljona.

Kadrovska komisija poziva samo borce brigade od jesen: 1942 do 9. 9. 1943 in dalje in borce 2. bataljona in 3. čete 1. bataljona, ki še niso dobili medalje, naj pridejo 19. 6. 1984 od 9. do 13. ure po medalje v male sejno sobo RO ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Vrtača 11.

Borcem, ki so pisмено zaprosili za medalje sporočamo, da ne bomo odgovarjali, oz. poslali medalje, če ne izpolnjujejo gornjih pogojev.

Borce, ki so dobili vprašalnike oziroma jih še bodo dobili, prosimo, da jih čimprej vrnejo, ker jih potrebujemo zaradi izpolnitve kartotek in izdaje novega seznama borcev Gubčeve brigade.

Vse borce prosimo, da pošljejo vojne ali civilne fotografije za album fotografij na naslov: Vrtača 11, Ljubljana. Na zadnji strani fotografije napišite priimek in ime, leto rojstva in naslov.

Odbor skupnosti borcev Levstikove brigade obvešča vse borce brigade, da bo 23. junija 1984 ob krajevnem prazniku KS Škofljica poimenovana osnovna šola po naši brigadi.

Otvoritev šole s odkritjem plošče Levstikove brigade bo 23. junija ob 16. uri v Škofljici.

Vabimo vse borce, da se poimenovanja šole in proslave krajevnega praznika udeležijo v čim večjem številu.

ODBOR SKUPNOSTI BORCEV
8. SNOUB »Frana Levstika«

Vabilo

V nedeljo, 17. junija, bomo na Šentviški gori (dostop s Slapa ob Idriji) praznovali 40-letnico ustanovitve 2. brigade VDV NO in praznik krajevne skupnosti. Vabimo borce brigade VDV, druge borce, aktiviste OF, krajanje in vse druge občane na slovesnost, ki se bo začela ob 11. uri. Na slovesnosti bomo odkrili spominsko obeležje na rojstni hiši španskega borca Stefana Rijavca, poimenovali osnovno šolo po 2. brigadi VDV ter izročili domicilna prapora 1. in 3. bataljona brigade. Slavnostni govornik bo generalpolkovnik Branko Jerkič. Slovesnosti in kulturnemu sporedu bo sledilo družabno srečanje.

Istega dne ob 9. uri bo v dvorani kulturnega doma programsko – **volilni zbor skupnosti borcev 2. brigade VDV** in 1. premičnega bataljona. Pričakujemo zanesljivo in točno udeležbo borcev 2. brigade VDV!

Udeležencem proslave, ki imajo namen potovati z vlakom, priporočamo odhod iz Nove Gorice ob 7.02 ter z Jesenic ob 6.20. Na relaciji Most na Soči – Šentviška gora bo organiziran prevoz s avtobusi. Vrnitev z Mosta na Soči bo proti Novi Gorici ob 15.26 ali 19.32 in proti Jesenicam ob 16.13 ali 20.18.

Odbor 2. brigade VDV in pripravljali odbor

Poizvedba

Dne 24. oktobra 1941 je skupina na novo prispelih partizanov, ki so bili namenjeni v tedanjo Ribniško četo na Travnji gori, trčila nad Sodražico na italijansko zasedo. Vrnili so se čez Sodražico v Ljubljano. Kdorkoli o tem kaj ve, kdo je bil v tej skupini itd., naj se oglasi na naslov: Matija Maležič, Valvazorjeva 7, Ljubljana, telefon (061) 214-502.

Popravek

V prejšnji številki TV 15 Naš tovariš je bilo v dopisu iz Tolmina A. P. – Ogareva napačno zapisano, da bodo podružnično šolo v Gorenji Trebuši poimenovali po 2. brigadi VDV. Po 2. bataljonu VDV bodo namreč poimenovali šolo na Šentviški gori, in sicer v nedeljo, 17. junija, ob štiridesetletnici ustanovitve 2. brigade VDV.

NAROČILNICA

Naročamo TV 15 na naslov:

Ulica, hišna številka

Kraj

Pošta

Ignac Drame

Ignac Drame se je rodil 1908. leta v Loki pri Zusmu. Organizirano je delal kot aktivist OF, zbiral je sanitetni material, pomagal z živili in skrbel za varno gibanje partizanov.

Marina Pustoslemšek

Novembra lani smo se poslovili od Bukovnikove mame iz Solčave. Rodila se je 1915. leta v Koprivni. Leta 1942 so se pri Bukovniku oglasili prvi partizani in od takrat naprej je bila Bukovnikova domačija prava partizanska domačija. Poznali so jo borci iz Savinjske doline in Koroške. Jeseni 1944. leta ob veliki nemški ofenzivi je bila domačija požgana.

Branko Škrinjar

V Ajdovščini smo se aprila poslovili od Branka Škrinjara, rojenega 1920. leta v Sežani, družbenopolitičnega delavca, člana ZK, udeleženca NOB od 1943. leta. S pridobljenimi izkušnjami, kot namestnik štaba MDB, je veliko prispeval pri gradnji primorskega središča. Dolga leta so bila posvečena organizacijskemu oblikovanju in krepitvi borbene organizacije, njegovo delo je bilo posvečeno tovariškim in medsebojnim odnosom. Za zasluge med NOB in za opravljanje raznih povojnih nalog je prejel več odlikovanj.

Alojz Paulin

Na ljubljanskih Zalah smo se februarja poslovili od 72-letnega Alojza Paulina. Med NOB je bil aktivist na terenu Rožna dolina. Pri njem so prenočevali ilegalci. V njegovi hiši je nekaj časa deloval radio Kričac. Leta 1943 je bil aretiran in zaprt. Po kapitulaciji Italije se je vrnil iz zapore in nadaljeval delo. Bil je odlikovan z redom za slug za narod s srebrnim vencem ter plaketo Kričaca.

Alojz Podjavoršek

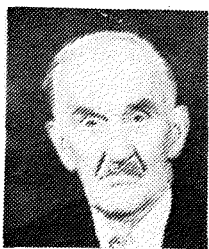
Februarja smo se na Doliču pri Mislinji poslovili od borca 14. divizije Alojza Podjavorške, rojenega 1911. leta na Paškem Kozjaku. V NOB je vstopil 1944. leta in bil odlikovan.

Anton Čebin

Pred enim letom je umrl Tone Čebin - Ogrinov oče iz Ravenske vasi nad Zagorjem. Rodil se je pred 88 leti. Okusil je strahote prve svetovne vojne. Delal je pri železnici, kjer je aktivno sodeloval v sindikatu in godbi. Ogrinov ata in sinovi so začeli zbirati orožje že 1941. leta. Bil je predsednik NOO in delal je v gospodarski komisiji. Vrata njegove domačije so bila vedno odprta. Prejel je več priznanj in odlikovanj.

Angela Rojc

V Žužemberku smo se marca poslovili od Angele Rojc, rojene 1905. leta. V njeni hiši so našli zavetje mnogi borci, njen mlin pa je mel žito za naše enote.

Matija Manfreda

Na Mostu na Soči smo se marca poslovili od Matije Manfreda, rojenega 1985. leta. V prvi svetovni vojni je bil na ruski fronti. Spomladi 1942. leta se je opredelil za NOB. Na njegovo kmetijo so prihajali borci in aktivisti. Zaprt je bil v tržaških zaporih skupaj z dvema hčerka. Po razpadu Italije se je vrnil domov in nadaljeval delo kot terencec, obveščevalec in vodnik. Dobil je odlikovanje.

Andrej Komac

Januarja je umrl Andrej Komac iz Zeljn pri Kočevju. Rodil se je 1920. leta v Soči pri Bovcu. Leta 1940 je bil mobiliziran v italijansko vojsko. 1943. leta je bil ujet in odpeljan v ujetništvo. Naslednje leto je odšel na šolanje v Bari za tankista. Po šoli se je priključil enotam JLA, kjer je bil komandir tanka. Bil je dvakrat odlikovan. Leta 1947 je bil demobiliziran kot poročnik.

Maks Čebin

Februarja je umrl Maks Čebin, rojen 1924. leta. Skupaj z očetom sta zbirala vojaški material in orožje. Pod okupatorjevim pritiskom se je znašel na vzhodni fronti in jeseni 1943. je pobegnil k Rdeči armadi. Leta 1944 se je vključil v 1. jugoslovansko brigado, ustanovljeno v ZSSR, s katero je prišel v Jugoslavijo in se bojeval na sremski fronti. Za hrabrost je bil odlikovan, prejel pa je tudi posebno priznanje Rdeče armade.

Jože Smole

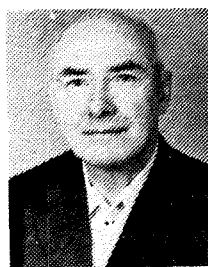
Februarja smo se poslovili od Jožeta Smoleta, rojenega 1892. leta, mesarja in gostilničarja iz Žužemberka. Med vojno je bil zvest OF.

Jože Klopčič

Aprila je umrl Jože Klopčič s Prhovca, rodil pa se je 1910. leta v Ržišah. V NOV je vstopil avgusta 1944 in bil borec Kamniško-zasavskega odreda. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.

Ančka Jesenšek

Novembra lani je umrla Ančka Jesenšek iz Izlake. Rodila se je leta 1900. Od 1943. leta je aktivno in organizirano delala za NOG.

Srčan Gruntar

Januarja smo se v Ajdovščini poslovili od Srčana Gruntarja, majorja JLA v pokoj. Rodil se je 1921. leta v Šmarju na Vipavskem. Leta 1939 je v Ljubljani maturiral. Kot italijanski državljani je bil poklican v italijansko vojsko v Firence. Kmalu so ga poslali na rusko fronto, odkoder so ga zaradi hudih ozeblin vrnili v Italijo. Po kapitulaciji Italije je vstopil v vrste NOV. V Kosovelovi brigadi je bil komisar bataljona, nato pomočnik komisarja brigade. Bil je ranjen in se je zdravil v bolnišnici Franja. Po vrnitvi iz bolnišnice je prevzel dolžnost komisarja ruskega oziroma mešanega bataljona v Bazoviški brigadi. Konec 1944. leta je bil premeščen v obveščevalni center 9. korpusa. Po vojni je delal v generalnem štabu NOVJ kot oficir za zveze, dokler ni bil zaradi invalidnosti upokojen. Prejel je več priznanj in odlikovanj.

Rezka Kopitar

Na Bledu smo se februarja poslovili od Rezke Kopitar, rojene pred 67 leti v Beli krajini. Že prvo leto vojne se je povezala z aktivisti in borci na terenu Suhor. Kasneje se je pridružila borcev in bila v enoti VDV. Po vojni je delala v vili Bled na Bledu.

Elio Cavalleri

Marca smo se na Kneži poslovili od Elia Cavalleria, rojenega 1924. leta v Mužacu v Italiji. Po kapitulaciji Italije je vstopil v novoustanovljeno brigado Matteotti in januarja v brigado Garibaldi. Za delo med NOB in po vojni je bil dvakrat odlikovan.

Valentin Kos

Na Izlake smo se poslovili od Valentina Kosa, rojenega 1916. leta v Zabrezniku. V NOV je vstopil julija 1944 v 5. SNOUB. Bil je odlikovan.

Angela Pintar

Septembra lani smo se na Bitnjah poslovili od aktivistke Angele Pintar iz Nomenja pri Bohinjski Bistrici. Leta 1941 je odšel mož v partizane, sama pa je začela aktivno sodelovati z NOG. Leta 1943 je bila izseljena z vsemi štirimi otroki v Nemčijo. Prejela je odlikovanje in priznanje.

Med dvema letnima skupščinama ZB NOV Senčur smo izgubili naše članke: Marijo Svetelj, izseljenko in vojno vdovo, Antona Verbiča, aktivista NOB, Leopolda Panjana, borca za severno mejo in borca NOV, Ivano Zupan, aktivistko NOB.

Katarina Movrin

Januarja smo se v Starem trgu ob Kolpi poslovili od Katarine Movrin, rojene Majerle 1910. leta v Jelenji vasi pri Pregradu. V NOG se je vključila spomladi 1942. leta, za kar so ji požgali domačijo.

Antonija Vatovec

Umrila je 87-letna Antonija Vatovec, ki se je rodila na Janeževem brdu. Za NOG je s svojim delom na območju Pivke prispevala svoj delež k osvoboditvi in priključitvi Primorske k matični domovini. Od nje smo se poslovili februarja v Izoli.

Marija Vatovec

V Izoli smo se februarja poslovili od Marije Vatovec, rojene 1911. leta v Medoši nad Izolo. Med NOB je bila aktivna terenska delavka.

Jože Podboj

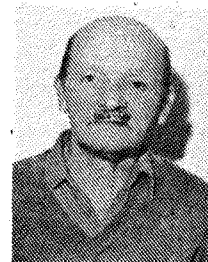
Januarja je v Žužemberku umrl Jože Podboj, upokojeni poslovodja, rojen 1910. leta. Leta 1942 je bil izvoljen v gospodarsko komisijo.

Janez Mihelčič

V Šentjurju smo se decembra lani poslovili od Janeza Mihelčiča, rojenega 1915. leta v Gorici. Leta 1944 je vstopil v NOV in bil kurir. Svojo nevarno nalogo je vestno izpolnjeval vse do konca vojne. Bil je tudi ranjen in ostal je invalid.

Andrej Glogušek

Januarja smo se v Dobovi poslovili od Andreja Gloguške, rojenega 1910. leta v Mihaelovcih pri Dobovi. Med NOV je bil zaradi suma sodelovanja z OF zaprt v mariborskih zaporih. Ker ni bilo dokazov, so ga izpustili. Leta 1944 se je pridružil borcev NOV.

Slavko Drolc

Slavko Drolc se je rodil v Savinjski dolini. Med NOB je bil kurir gospodarske čete na Vrheh nad Trbovljami, kjer je bil ujet in poslan v taborišče. Od njega smo se poslovili februarja v Zagorju.

Rudi Lečnik

Januarja smo se na Prevaljah poslovili od Rudija Lečnika, rojenega 1914. leta. Že 1942. leta je bil aretiran in odpeljan v Dachau. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.

Minka Omladič

Februarja smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od 87-letne Minke Omladič. Bila je aktivistka na terenu Rožne doline. V njenem stanovanju so bili sestanki OF in zbirališče obleke za partizane. Leta 1944 je bila aretirana in zaprta v belgijski kasarni in v taborišču pri Leipzigu.

Julij Velikonja

Februarja smo se na izolskem pokopališču poslovili od Julija Velikonje, rojenega 1926. leta na Predmeji pri Ajdovščini. Od 1943. leta je bil udeleženec NOV, bil je terenski aktivist, nekaj časa je bil pri VOS in jeseni 1944. leta je bil razporejen v operativne enote 9. korpusa.

Pepca Novosel

Rodila se je leta 1900 v Selah pri Dobovi. Bila je aktivistka OF. V njeni hiši so se sestajali kurirji, ki so prihajali s Kozjanskega. Tu je bilo zbirališče vojaškega materiala in hrane za borce. Bila je odlikovana z medaljo zaslug za naorad. Od nje smo se poslovili v Brežicah.

Dr. Jule Saje-Hakim

Marca smo se v Novem mestu poslovili od dr. Saje. Rodil se je 1906. leta v Smihelu. Pred vojno je delal v ljubljanski in mariborski bolnišnici, Kostanjevici in Velenju, kjer ga je gestapo aretiral in bil je zaprt. Potem ga je pregnal v Srbijo, odkoder mu je uspelo pobegniti domov v Novo mesto. Novembra 1941. leta se je vključil v OF in 1943. odšel v Levstikov udarni bataljon. Ob ustanovitvi Levstikove udarne brigade je postal njen prvi sanitetni referent. Iz te brigade je odšel 1944. leta v kirurško ekipo 18. divizije in od tam na Stajersko v štab 4. operativne cone za sanitetnega referenta vseh partizanskih bolnišnic na Stajerskem in Koroškem. Po vojni je ostal nekaj let v JLA in postal rezervni major. Služboval je v Beogradu, Ljubljani, Šmarjeti, Sentjerneju in nazadnje v svojem Novem mestu. Prejel je vrsto odlikovanj.

Jože Boštjančič

Na Dobovi smo se januarja poslovili od Jožeta Boštjančiča rojenega 1904. leta pri Ilirski Bistrici. Že no sta prišla v Zagreb, kjer se je zaposlil v opekarni in pozneje pri železnici. Med drugo svetovno vojno se je z železničarji povezal z OF in postal aktivist. Pomagal je pri zbiranju vojaškega materiala in hrane za NOV.

Jože Vidic

6

GESTAPOVEC DRUSCHKE, PRIČE IN PRIČEVANJA

Odlomki iz rokopisa za knjigo Krik v Dragi

Na kraju usmeritve, ob levi strani ceste, sem pri nadaljevanju vožnje opazil tudi nekaj civilistov, katere sem imel za gestapovce. Prostor, na katerem se je izvršila usmrtitev, je bil strogo zastražen. Ob cesti je stalo nekaj tovornih avtomobilov.

Izpoved priče Jožeta Berganta s Hrušice se glasi:

«Ob enajsti uri dopoldne so me napotili iz občine k Stanovnikovi hiši v kateri je bil jeseniški gestapo. Tam so meni in še šestim drugim delavcem ukazali, naj se zbrašimo na tovarne avtomobile. Odpeljali smo se proti Hrušici in se ustavili na kraju usmrtitve, ki ga imenujemo Belo polje. Tam smo morali sestopiti in smo se usedli. Na cesti in v jarku so že ležali postreljenci, ki smo jih pokrili s smrekovimi vejami, katere smo morali nasekati. Nato smo zopet pol ure čakali in dobili ukaz, da jih moramo razvezati. Po dva in dva sta bila zvezana v nadlakti ter roki prekrizani in zvezani na hrbtu.

Ko smo jih razvezovali, sem nekatere spoznal s Hrušice, med njimi Valentina Klemenca, s katerim sva skupaj delala. Nato smo zopet čakali, da sta se pripeljala še dva tovornjaka z nekaj ljudmi, ki so nametali žaganje po podih avtomobila. Postreljene smo naložili na ta dva in sicer tako, da smo nekateri pospravljali ostanke razbitih teles, (možgane, kri), drugi pa odnašali mrtvece. Ko je bilo delo opravljeno, smo se odpeljali z avtomobilom do Hrušice, kjer smo nekateri stanovali, tovornjaka z mrličmi in avtomobili s policijo pa naprej.

Na kraju usmrtitve smo prišli uro kasneje, če se dobro spominjam, okrog enih popoldne. Na kraju zločina je Drago Višnar, obrtnik z Jesenic, predložil šest fotografij ustrelecev z Belega polja in izjavil (vsi ti stavki so citirani iz zapisnika, opomba J. V.):

«V moji delavnici sem se seznanil s Francem Prantnerjem z Dunaja, ki je bil pribočnik nemškega kapetana Wehrmachta, katerega ime se bo morda še dalo ugotoviti. Prantner mi je ponovno izrazil svoje globoko zgražanje nad nasiljem nemške oblasti nad Slovenci. Prav po justifikaciji mi je omenil, da ima shranjene fotografije od dogodka, za katere sem ga takoj prosil. Obljubil mi je, da mi jih bo poslal.

Leta 1943 mi je resnično neka neznana oseba prinesla z Dunaja zaprto kuverto, v kateri je bilo šest fotografij, brez spremnega pisma. Ugotovil sem, da so na slikah talci s Hrušice in da je pošiljka od tistega Prantnerja. Slike sem varno skril in jih ohranil do danes. Prosim komisijo, da mi jih vrne.»

Komisija na kraju zločina ni našla nobenih sledi zločina.

Smrt fašizmu – Svoboda narodu!

Za komisijo za ugotovitev zločinov okupatorja in njegovih pomagačev:

Za podružnico Kranj: Niko Žumer-Kovač, Lojze Mazi

Za okrajni odbor OF, referent za ugotavljanje zločinov okupatorja in njihovih pomagačev: Stanko Papler.

Za mestni odbor OF Jesenice: Alojzij Furlan, Rudolf Zupan, Jožef Bergant, Drago Višnar.

In kaj bodo zdaj rekli neverni Tomaži?

Koritnik je videl postreljene talce na Belem polju, le dima iz cevi Druschkejeve pištole ni bilo. To pa ne pomeni, da ni streljal po tistih, ki so se dajali znamenja življenja. Na ohranjenih fotografijah vidimo Druschkeja z brzostrelko, obešeno čez prsi, ki jo je nosil v takih primerih in na hajkah za partizani, zato ni dvoma, da ga je tako oboroženega Koritnik res videl na morišču. Sicer pa bi bilo sploh čudno, če bi bil gestapovec v taki zločinski akciji brez orožja.

Drago Višnar je bil obrtnik umetne obrti (galanterija in rezbarstvo) na Jesenicah, sodelavec obveščevalne službe OF. Njegov sin Marjan je bil pri partizanih.

Franca Prantnerja z Dunaja so za kazen poslali na rusko fronto, ker so mu dokazali, da je bil povezan s sodelavci partizanov. Bil je pri posadki oklepnega voza, ki je bil priklopljen k vlaku pred lokomotivo ali pa je samostojno patroliral po progi. Take oklepne železniške vozove so Nemci uporabljali na progah, ki so jih večkrat minirali partizani v zasadenih pokrajinah. Oklepni voz je bil oborožen kot tank, včasih celo bolje, vedno pa je imel številnejšo posadko.

Na Jesenicah so bili nastanjeni v gostilni Tancar. Z njimi je bila povezana pred nekaj leti umrla obveščevalka VOS Tina Komic-Zdenka. Eden od vojakov te enote, po narodnosti Poljak, je te zveze izdal in zato je bila celotna enota kazensko premeščena na rusko fronto.

Prav zaradi takih in podobnih izdajstev se Prantner v pismu, v katerem je Višnaru poslal slike, ni niti podpisal. Kajti pismo bi lahko prišlo v napačne roke. Po vojni sta ga Drago Višnar in njegov sin obiskala na Dunaju.

Druschke in črna roka

Gorenjski črnorokec in plavogardistični obveščevalni oficir Janko Soklič je na zaslišanju v ljubljanskih sodnih zaporih 1947. leta povedal, da mu je komandant varnostne policije in varnostne službe na Bledu Persterer osebno naročil, naj plava garda na Gorenjskem vse zveze s centralo gestapa na Bledu ureja prek Druschkeja. Kadarkoli bo on (Soklič) imel kaj pomembnega sporočiti, naj to uredi preko Druschkeja, ta pa bo potem obvestil njega. Če bo potrebno, ga bo potem poklical na pogovor. Drugi gestapovci o tem ne smejo biti seznanjeni.

Iz te izjave vidimo, da je bil Druschke miljenec svojega šefa na Bledu. Vnaprej je bil obveščen o vseh umorih črne roke ne samo na Jesenicah, temveč po vsej Gorenjski (v Ljubljani, na Notranjskem in Dolenjskem so črnorokci morili brez dogovora z gestapom).

O Druschkejevem značaju

Maja 1944. leta so gestapovci v bližini Bleda aretirali deset mladink in eno od teh je izbral za služkinjo (tedaj staro 17 let). Le-ta je med drugim izjavila preiskovalnim organom:

«Zasliševal me je Maurer, ki do mene ni bil grob. Po približno treh tednih me je prišel v zapor iskat raztrganec Regotnik in me peljal v pisarno k Druschkeju. Druschke je hotel vedeti, zakaj sem v zaporu. Povedala sem mu, da zaradi stika s partizani. Imela sem dva brata v NOB, polbrat Ivan pa je 8. 9. 1943 padel v NOV kot borec Gubčeve brigade v Mirni peči na Dolenjskem. Druschke mi je takrat postavil pogoj, naj se odločim, da grem za služkinjo k njemu ali pa me pošlje v taborišče; odločila sem se, da bom delala pri njem. Varovala sem mu tri otroke in opravljala vsa hišna dela brezplačno in brez zdravstvenega zavarovanja...»

Konkretna dejavnost Druschkeja in Linckaja do zapornikov mi ni poznana. Slišala pa sem večkrat vpitje in ječanje zapornikov, ki so jih pretepali med zasliševanjem v službenih prostorih gestapa.

Spominjam se, da mi je takrat povedala Roza Endlicher z Dovjega ali Mojstrane, kako so jo pretepali, sem pa isti dan tudi sama slišala vpitje v pisarni. Na svoje oči sem videla le Regotnika, kako je po stopnicah iz zaporov v prostore gestapa med spremljanjem pretepal in brcal nekega zapornika. Ko sem pozvonila na vratih pisarne, da bi obvestila Druschkeja za kosilo, pa sem videla le Linckaja, ki je imel v roki bikovko, vendar ne vem, koga je takrat zasliševal...

Zaradi same preiskave se mi ne zdi prav, da pišejo o Druschkeju razne nepreverjene stvari. Tako npr. mi je znano, da Druschke ni nikoli jedel sladkih jedil niti belega kruha, medtem ko v tisku objavljajo Koritnikove izjave, da sta Druschke in Lincke med pretepanjem jedla torto...

Jaz nisem nikoli videla Druschkeja, da bi bil krvav, da bi imel okrvavljene škornje ali obleko. V času, ko sem bila jaz pri njem, torej v letih 1944 do 1945 so bile razmere bistveno drugačne od razmer v letu 1941/42. Znano je, da so predvsem v teh letih streljali talce in mučili ljudi. Verjamem, da je Druschke vse to počel, vendar kaj konkretnega za čas, ko sem bila pri njem in za prej, ne vem.

Konec

Opomba: Najhuješe Druschkejeve zločine sem natančno opisal v knjigah Beg z morišča in Semen v Bistrici. Prav o teh zločinih pa so od leta 1977, ko sta nekdanji vojskovodja Franc Koritnik in Simon Wiesenthal odkrila, kje živi Druschke, časopisi največ pisali. Zato sem iz rokopisa za knjigo Krik v Dragi izbral doslej povsem ali manj znane podatke. Vesel bom vsakega dopolnila k tem podatkom.

Začetek mladinske delovne akcije Posočje 84

Od urejanja smučišč do arheologov

V Bovcu smo, v kasarni Jožeta Kuka-Branka. Nedelja, 10. junija, malo pred enajsto uro dopoldne. Tu in tam na dvorišču sedijo skupine brigadirjev v svojih uniformah. Slišati je mrmrajočo pesem in uglaševanje kitar. Drugi so v kolonah, s prapori na čelu. Vsi se pripravljajo na slovesen začetek akcije Posočje 84. V prvo izmeno je prišlo pet brigad, ki skupaj združujejo približno dvesto brigadirjev. Iz Pirana so, Maribora, Subotice, Priboja in Šipovega pri Sokolcu. Med njimi so komandant akcije Bojan Goljevšček, traser Klavdij Bergine, največ tekanja in opravkov v teh zadnjih trenutkih pred odprtjem akcije pa je videti, da ima Silvo Jaš, ki je zadolžen za interesne dejavnosti.

Himna je izzvenela, zastava je dvignjena, kulturni program se izteka, pesmi Oj Triglav moj dom in Krasna si bistra hči planin ostajata vpeti med domačine in brigadirje.

Ponedeljek pa je že delovni dan. Brigade so se razpršile na različna delovišča. Dve

gre, da bi mladinske delovne akcije to zavirale. Mladinci so to sprejeli z razumevanjem. Iskali so nove prostore zase in sprejeli najboljšo ponudbo, ki jim jo je dala vojska. V kasarni Jože Kuka-Branko imajo veliko prostora, več kot prejšnja leta v Kobaridu, kjer so bili utesnjeni. Zagotavljajo, da imajo vse možnosti tudi za aktivnosti na najrazličnejših področjih športa in kulture. Kaj, tega zadaj še niso dokončno začrtali, ker iz vodstva akcije ne bi radi brigadirjem ničesar vsiljevali. Naj se sami odločijo, kaj jih zanima. Morda je posebnost, ki je na drugih akcijah ni, ta, da imajo možnost za smučarski tečaj na Kaninu. Pravijo, da jim bo Alpski turistični center, za katerega tudi opravljajo nekaj del, to rad omogočil na čim cenejši način. Tudi družbenopolitično izobraževanje bo tako kot doslej imelo na akciji svoje mesto. Potekala bo politična šola Edvard Kardelj, za vsebino programa pa je zadolžena delavska univerza iz Nove Gorice.

Nedavni sestanek s predstavniki krajevne skupnosti je že s številno udeležbo letih dal brigadirjem občutek, sta zadolženi za urejanje smučišča v Čezsoči. Gre za čiščenje grmov in kamenja, s čimer bodo obenem pridobili nove travnate površine. To delo bo brigadirje zaposlovalo približno štirinajst dni, potem pa bodo šli naprej v Gozdec, kjer imajo v načrtu čiščenje koritnice in planiranja ceste. Hlevišče na Trnovem. Tu bodo urejali pašnike. Naslednje delovišče je Most na Soči, kjer so brigadirji začeli z izkopom približno šest kilometrov dolgega jarka za PTT kabel. In še nekaj je na Mostu – arheologi; to je skupina približno desetih brigadirjev, ki se bodo ukvarjali, kakor že njihovi predhodniki prejšnja leta, s starimi grobovi z arheološke plati.

Komandant akcije Bojan Goljevšček

Doslej je bilo brigadirsko naselje akcije Posočje v Kobaridu, in lahko rečemo, že kar lepo urejeno. Letos so ga preselili v bovško kasarno. S tem so se povečale razdalje do delovišč, z njimi pa tudi stroški prevoza. Na vprašanje zakaj ta selitev, smo v štabu akcije izvedeli, da namerava delovna organizacija Kuk v Kobaridu razširiti svoje obrate in nikakor ne

gre, da bi mladinske delovne akcije to zavirale. Mladinci so to sprejeli z razumevanjem. Iskali so nove prostore zase in sprejeli najboljšo ponudbo, ki jim jo je dala vojska. V kasarni Jože Kuka-Branko imajo veliko prostora, več kot prejšnja leta v Kobaridu, kjer so bili utesnjeni. Zagotavljajo, da imajo vse možnosti tudi za aktivnosti na najrazličnejših področjih športa in kulture. Kaj, tega zadaj še niso dokončno začrtali, ker iz vodstva akcije ne bi radi brigadirjem ničesar vsiljevali. Naj se sami odločijo, kaj jih zanima. Morda je posebnost, ki je na drugih akcijah ni, ta, da imajo možnost za smučarski tečaj na Kaninu. Pravijo, da jim bo Alpski turistični center, za katerega tudi opravljajo nekaj del, to rad omogočil na čim cenejši način. Tudi družbenopolitično izobraževanje bo tako kot doslej imelo na akciji svoje mesto. Potekala bo politična šola Edvard Kardelj, za vsebino programa pa je zadolžena delavska univerza iz Nove Gorice.

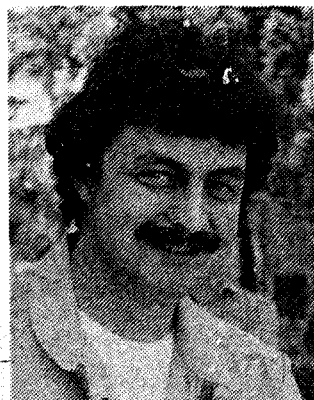
Nedavni sestanek s predstavniki krajevne skupnosti je že s številno udeležbo letih dal brigadirjem občutek,

da so zaželeni in da jih bodo krajani sprejeli medse. To sta v pozdravnih besedah brigadirjem zagotovila tudi predstavnik KS Bovec Franc Čopi ter predsednik skupščine zvezne MDA Po-

Silvo Jaš bo skrbel za interesne dejavnosti

soje 84 Robert Trampuž, ki je brigadirjem spet obnovil zavest, da so bili prav oni med prvimi, ki so pomagali odpravljati posledice potre-

soje 84 Robert Trampuž, ki je brigadirjem spet obnovil zavest, da so bili prav oni med prvimi, ki so pomagali odpravljati posledice potre-

Traser Klavdij Bergine

snega razdejanja v Posočju, potem pa še dodal: »Tu, na skrajnem robu naše domovine dokažite, daleskupno delo in trud rodita uspehe. V Bovcu boste srečali tudi tuje go-

Robert Trampuž, predsednik skupščine zvezne MDA Posočje 84

ste. Tudi njim pokažite, kakšen je pravi lik jugoslovanskega brigadirja – udarnika, pokažite jim, da težave, ki jih imamo, lahko premagamo skupaj in s trdim delom.»

Mladinske delovne akcije so preizkus akcijske in mobilizacijske sposobnosti mladit. Za brigadirje je to mesec nabiranja izkušenj, razvijanja enotnosti, tovarštva, mesec, ki se globoko vtisne v spomin. Kakšen pa bo ta spomin, je odvisno od več stvari. Brigadirji so s tem, ko so se odločili za akcijo, sprejeli tri temeljne naloge, ki jih je še posebej poudaril v svojem nagovoru predsednik slovenske mladine Andrej Brvar: prva je očistiti pašnike, urediti ceste, napeljati PTT kable, druga je samoupravna angažiranost v popoldanskem času, tretja pa sklepanje novih poznanstev, ki naj obogatijo brigadirsko življenje.

Živa Drole

Pohod po poteh AVNOJ šele septembra

Na 22. seji predsedstva RK ZSMS so spregovorili tudi o usodi letošnjega pohoda po poteh AVNOJ. »... Za nami je 13 izpeljanih pohodov. Akcija, zasnovana v začetku sedemdesetih let, kot izvirna oblika ohranjanja revolucionarnih izročil, ima za seboj začetek, vzpon in v zadnjih letih občuten padec. Iz izvirne oblike, ki je temeljila na samoiniciativnosti in razvijanju različnih spretnosti, je pohod AVNOJ prerasel sicer v odmevno manifestacijo, ki pa vsebinsko ne uresničuje osnovnih ciljev, kot so: revolucionarna izročila, širjenje bratstva in enotnosti, idejnopolitično usposabljanje mladit, spoznavanje samoupravnih oblik organiziranja, usposabljanja za SLO in DSZ, spoznavanje širše domovine in nenazadnje usposabljanje kadrov za ZSMS...« beremo med drugim v poročilu predsednika komisije za revolucionarne tradicije ter komandanta lanskega pohoda

AVNOJ 83.

Res je, da se v zadnjih letih manjša priljubljenost pohoda med mladimi prav zaradi navedenih programskih stališč, vendar bi bilo treba pokazati s prstom prav na tiste, ki toliko besedičijo o revolucionarnih izročilih in še marsičem, medtem ko med pohodom vztrajno molčijo. Prav te odgovorne je treba iskati v vrstah mladinske organizacije, ki niti tega ne vedo, da med pohodniki nimajo prostora tisti, ki želijo predvsem napravljati čas. Grejo se neke vrste turizem, seveda na račun družbe, ki ta pohod omogoča. Sicer pa naj bi bil letošnji pohod šele v septembru, in namesto klasičnega bi raje usmerili transverzalo po poteh delegacije na drugo zasedanje AVNOJ. V nerazvitih krajih, kjer so delegacije potovale, pa naj bi organizirali lokalne delovne akcije.

Jože Čurin

Tekmovanje v SLO in DS

V današnjem času vse bolj čutimo potrebo, da se tudi mladi usposabljam v splošni ljudski obrambi in družbeni samozastiti. Usposabljam se v šolah, kjer delujejo za to primerni krožki. Seveda je cilj SLO in DS, da smo tudi mi mladi pripravljeni in usposobljeni za obrambo domovine. Pripravljeni moramo biti, da branimo našo neodvisno domovino pred sovražnikom.

Takšen namen je imelo tudi tekmovanje osnovnih in srednjih šol občine Maribor Pesnica in Maribor okolica. Tekmovanje je potekalo pri OŠ v Spodnjem Dupleku. Nanj smo se že dalj časa pospešeno pripravljali. V šoli smo izbrali vsako prosto uro in vadili v streljanju, razstavljanju puške, ravnanju s kompasom in podobno.

Na dan tekmovanja smo vsi čutili rahlo tremo, ki pa je že po prvih nalogah minila. Za začetek smo morali rešiti teste, ki se nam niso zdeli težavni. Sledilo je streljanje z zračno puško. Dosegli smo uspešne rezultate. Višek tekmovanja je bil orientacijski pohod, dolg 6 km. Dobili smo kompas, specialno karto kraja in krenili smo na pot. Ker je že ves dan deževalo, je bila pot težavna – blatna in razmočena, tako je nismo bili nič kaj veseli. Hodili smo po bregovih in stru-

gah potokov in po gozdovih. Na poti smo morali sami poskati kontrolne točke, to pa ni bilo tako lahko. Na teh točkah smo morali odgovorjati na vprašanja o DS, prometu, puški, gasilstvu, skratka vse, kar moramo vedeti v posebnih vojnih razmerah. Pri orientaciji smo uporabljali kompas. Pot nam je posebej oteževalo blato, ki nam je ponekod segalo tudi do gležnjev. Zgodilo se nam je tudi, da smo zgrešili kontrolno točko, zato smo se morali večkrat vračati. Končno smo le prispeli do cilja. Tam so nam povedali čas, ki smo ga porabili za pot in število točk. Potem smo blatni in mokri odšli v šolo, kjer smo imeli kosilo. Kasneje smo se zabavali ob glasbi vojaškega ansambla in čakali na rezultate. Izvedeli smo, da smo dosegli 3. mesto v občini Maribor Pesnica. S tem smo bili že kar zadovoljni, a smo vedeli, da bi lahko bili še boljši. Imeli smo minimalni zaostanek za prvo in drugouvrščeno ekipo.

Sicer pa, pomembno je bilo sodelovati. Dokazali smo, da tudi mi mladi lahko veliko pripomoremo pri obrambi svoje domovine.

MATJAŽ VERČKOVNIK, 7. a
OŠ »Kerenčičevih«
PESNICA
pri MARIBORU

Planinstvo za cicibane

Planinski naraščaj ilirskobistriškega planinskega društva, ki že deseto leto marljivo deluje v vseh otroških vrtcih v občini, je letošnji mesec mladosti proslavil še posebno slovesno. Pod vodstvom svojih vzgojiteljic se jih je zbralo skoraj štiristo v Knežaku na Pivki, kjer so jim njihovi vrst-

Takole je bilo 7. srečanje cicibanov planincev v Knežaku

niki, cicibani planinci, pred kneško šolo pripravili lep sprejem in jih v polurnem pohodu popeljali do ostankov Vilharjevega gradiča na Kalcu. Tu so v sproščeni igri in razvedrili preživeli nekaj brezskrbnih uric.

Na njihovi poti so s cvetjem okrasili spomenik in se poklonili spomenu treh junakov tega območja: Miroslavu Vilharju – pesniku in narodnjaku, Alojzu Valenčiču – bazoviški žrtvi in Tonetu Tomšiču – narodnemu heroju.

Foto in tekst: Vojko Čeligoj

Beseda o delovnih akcijah

Ali so delovne akcije sploh potrebne? Zanesljivo so. Ni so pa potrebne zgolj zato, da bi z njimi dobili čim več trajnih dobrin in da ne bi bilo potrebno tega dela plačati, pač pa so potrebne tudi zato, da bi se v njih ljudje spoznali, da bi v njih začutili skupna hotenja. Za nas mlade pa pomenijo delovne akcije koristno trošenje mladostne energije in možnost medsebojnega spoznavanja.

Pred nekaj leti so se zelo resno lotevali organizacije mladinskih delovnih akcij, in akcije so doživljale predvsem pohvale. Zadnje leto ali dve pa opažajo organizatorji veliko slabosti: prijavljajo se mladi, ki se potem

akcij ne udeležijo, vse manj je prijav nasploh, rezultati dela so manjši od pričakovanih, kulturni del akcije je vedno slabši.

Najbližji primer tako na pol uspele delovne akcije je sajenje cipres ob pokopališču. Najprej je bilo tu precej slabo obveščanje o akciji, zelo slaba udeležba mladincev na njej, od jutraj navzočih pa jih je do konca delovne akcije zdržalo bolj malo. Mislim, da bi bilo prav, da bi akcije jemali bolj resno, saj še zdaleč nismo tako bogati, da bi se prostovoljnemu delu lahko odpovedali.

EVALD ROŽMAN, 7. a OŠ
Artiče

Naša ura zgodovine ob dnevu šole in dnevu mladosti

Mesec maj, najlepši mesec. Naša šola praznuje v tem mesecu dan šole. To je dan, ko se učenci in učenke naše šole še posebej potrudimo, da je pri nas zares lepo. Na ta dan je pri nas posebej lepo tudi zato, ker gostimo učence iz prijateljske šole iz Gabrovke pri Litiji. Dva dni so naši gostje. Jaz imam prijateljico Nuško, s katero si stalno dopisujem. V Gabrovki pa sem bila tudi že dvakrat.

Ker je dan šole 24. maja, imamo pouka prosto tudi 25. maja, ko je dan mladosti. Letos pa sem v sedmem razredu in sem postala mladinka. Na razrednih urah in pri pouku smo se velikokrat pogovarjali o liku mladincev v današnji družbi in njegovem mestu.

Že zgodaj jutraj smo se zbrali pred šolo s prijatelji iz Gabrovke. Osmi razredi so odpešali na Bazo 20, mi pa smo imeli na igrišču uro zgodovine. Naši gostje so bili Dušan Frank, Rafko Mikečič. Čik in še en borec (ime sem pozabila, naj oprostite!). Tovariš Frank nam je lepo pripovedoval o delu VDV, njenem pomenu in vlogi med NOB. Mikečič pa je bil skoraj naših let, ko so zapokale prve puške. Ker je izhajal iz napredne družine, se je kmalu znašel v vrstah tistih, ki so sklenili osvoboditi domovino. Postal je kurir VDV. Kljub mladosti, saj je šel komaj šestnajst let, so mu zaupali veliko in odgovorno nalogo – prenašanje pošte. Velikokrat je moral s praznim želodcem in polno torbo pošte na pot v Belo krajino.

A je rad šel, kajti dolžnost je dolžnost, in tudi v Beli krajini – deželi zlatih src, kot je zapisal pisatelj Seliskar –

je dobil vedno kaj za podzob. Nekoč so bili s tovariši zelo lačni, a pot do Starega trga je bila še dolga. Na poti so našli ježa, ki so ga nato skuhal v menažki in pojedli. Pa zopet naprej.

Ko je nekoč korakal skozi gozdove, so ga pri Vražjem kamnu (to je ob cesti Brezovica–Črnomelj) obkolili in zahtevali, da odloži pošto in orožje. A ni se dal. Zagrozil jim je, da bo aktiviral bombo in pognal v zrak sebe in nje. Ustrašili so se pogumnega kurirčka in izginili v gošči rekoč: »Mi nismo videli tebe, ti pa ne nas!«

Pot od Dolenjskih Toplic pa do Črnomlja čez Rog je prepešal ničkolikokrat. Včasih je hodil počasi, opazoval pastirje na paši, rad bi se jim pridružil in pozabil na vojno, a torbica, ki je visela na rami, je priganjala naprej. Velikokrat je bežal, saj Italijanov in izdajalcev ni manjkalo. In vedno je imel srečo, da je prišel na cilj. Ko se je vračal iz Bele krajine, se je v njegovi torbi vedno našlo kaj za soborce in tovariše – sol, špeh, kos kruha, ki je bil taklo dober, ali čik. In ker je vedno uspel prinesiti cigarete, ki jih je delil s tovariši, se ga je prijel ime Čik.

Kramljanje s tovarišem Mikečičem je bilo prijetno, a avtobus se je odpravil proti Rogu in z njim tudi mi.

Na Bazi 20 je bil sprejem v mladinsko organizacijo. Tudi naši prijatelji borci so si napravili nekaj posnetkov za spomin.

To je bil zame najlepši dan mladosti pri mojih trinajstih letih. Hvala vsem, ki so prispevali k temu!

INGRID MOZINA
OŠ Baza 20
Dol. Toplice

Izlet v neznano

Tudi letos je za dan mladosti mladina Doma učencev Majde Šilc iz Novega mesta in drugih domov Dolenjske šla na tradicionalen izlet v neznano, ki so ga spet organizirali borci 10. SNOUB Ljubljane. Ilova gora, kamor smo se letos podali, nas je pričakala v cvetju in zelenju. Borci so nam govorili o bojih, ki so jih bili med NOB na tem območju, mladinci pa smo izvedli kulturni program in kviz tekmovanje TITO-REVOLUCIJA-MIR. Letos so na tem tekmovanju zmagali mladinci iz doma v Črnomlju.

Vsakoletnih izletov v neznano se mladi veselimo, saj tako v živo spoznavamo zgodovino NOB.

MARJETA KOREN
Dom učencev Majde Šilc
Novo mesto

Ob dnevu osnovne šole Trbovlje

Osemnajstega aprila so imeli učenke in učenci ter prosvetni delavci osnovne šole v Trbovljah krajše slovesnosti. Ta dan je bil pred sedmimi leti razglašen za dan šole, posvečen pa je spominu na ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije, ki je bil v noči s 17. na 18. april 1937. Ob dnevu šole organizirajo vsako leto razne kulturne, športne in druge prireditve.

Letošnji dan šole so člani te šolske skupnosti proslavili delovno. Že ob 8. uri jutraj je bila v večnamenskem prostoru PE Revirski borci slovesna seja sveta šole s podelitvijo priznanj šole. Slavnostna govornica je bila Marjana Pragar, priznanja pa so letos prejele zaslužne pedagoško-prosvetne delavke: Zofija Češnovar, Marinka Matko, Marinka Pirc, Franjo Šprogar in Milena Zidar, odličnikinja Jelena Mičović – učenka 8. razreda in Viktor Žorž – član občinske SIS izobraževalne skupnosti. Ta se je šoli zahvalil v imenu vseh, ki so prejeli priznanja.

Učenci višjih razredov so se pomerili v uličnem teku, v

šahu (v učilnicah PE Revirski borci), na poligonu v telovadnici, učenke in učenci nižjih razredov pa so se pomerili v igrah brez meja in v risanju na asfalt pred šolskimi stavbami PE ter javnimi objekti v njihovi neposredni bližini.

V galeriji Delavskega doma v Trbovljah je bila odprta likovna razstava, v avli pa razstavi tehničnih in ročnodelskih izdelkov. Izvedli so tudi kulturni predstavi v gledališki dvorani z naslovom »Moje mesto nekoč in danes«. Vse prireditve so bile zelo dobro obiskane in tudi dobro organizirane.

Osnovna šola Trbovlje je dosegla pomembne uspehe pri izvajanju celodnevne pouka, in za to prejela visoko družbeno priznanje. Predlagali so, naj bi se osnovna šola Trbovlje poimenovala po tovaršu Josip Brozu-Titu, šolski center (srednjih šol) pa po pokojnem tovaršu Mihi Marinku. Oba predloga sta navdušila navzoče, saj je to posebna čast za vse občane Trbovelj in hkrati tudi priznanje.

Rudi Matko

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMI Primeri nediscipline

»Tudi v naši šoli se pojavljajo razne kraje. To je vzrok nediscipline. Takšnih učencev, ki kradejo denar, copate, dežnike in tako dalje, je veliko. Pa ne samo da kradejo; med odmorom gredo v garderobo in vržejo čevlji stran, tako da je drugi potem neuporaben. Tudi grobo ravnanje z maljšimi se je pojavilo. Od njih izsiljujejo denar na vse mogoče načine. Takšni učenci se seveda potem ne učijo, saj porabijo čas za pohajkovanje. Ne opravljajo šolskih dolžnostih, in to se jim bo slabo obrestovalo pozneje v višjih šolah.«

Takšno pismo nam je poslala Duša Eržen iz 6. a razreda osnovne šole Solkan. Zbežalo me je, predvsem tisti začetek »TUDI V NAŠI ŠOLI...« Torej se je takšno početje razpaslo. Pismo zveni kakor klic v sili in pravzaprav tudi je klic v sili! Takšnemu ravnanju je treba napraviti konec! Ni primerno za pionirja in pionirsko zaobljubo, še manj mladinsko. Iz učenca, ki krade, ne more zrasti dober državljani, graditelj naše družbene skupnosti. Le kako, če nima čuta za tovarštvo, enotnost, pomoč, če v njem živi nekaj razdiralnega? Sprašujem se, koliko tak človek vidi v svoji nepremišljenosti? Verjetno ne dlje od sebe in tudi vase ne. Takšen ni vreden dediščine, ki so nam jo v štiriletnem boju izbojevali naši borci, ponosni na svoje vrednote, z željo, da te vrednote še naprej klijejo med novimi in novimi generacijami.

Dragi mladi dopisniki, se tudi pri vas, v vaši šoli to dogaja? Kako ukrepite v tašnih primerih?

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Lepo je v naši domovini biti mlad

Na vseh mladih sloni prihodnost naše domovine. Prihodnost oziroma sedanjost pa bo lepa in srečna le, če si bomo pomagali med seboj. Ustvarjamo zase in za druge. Ljubimo drug drugega in si med seboj pomagamo! Med nami naj ne bo sovraštva!

Danes smo še otroci. Učimo se, da bi znali čim več in bi lahko z znanjem koristili družbi. Učimo se, kaj je pozitivno in kaj negativno ter se trudimo po pozitivnem tudi ravnati. Radi imamo starše, učitelje, sošolce, prijatelje, radi imamo vse ljudi.

Radi živimo v naši domovini! Pogovarjamo se o njej, njej prepevamo, beremo. Želimo jo ohraniti tako, kot je, brez vojne in nasilja. Hočemo ohraniti mir, srečo, svobodo in ljubezen!

BOJAN BRATINA
5. razred
COŠ Narodni heroj
Ivan Bizjak Otlica

Poimenovanje osnovne šole v Trnovem pri Novi Gorici

Prebivalci krajevne skupnosti Trnovo pri Novi Gorici so 26. maja praznovali krajevni praznik z lepimi prireditvami. Dopoldan so izvedli meddružinsko strelsko tekmovanje v streljanju z zračno puško. K pestrosti praznovanja pa so prispevali tudi uslužbenci Ljubljanske banke s svojim desetim pohodom po poteh 9. korpusa. Višek slavlja pa je pomenila v popoldanskem času slavnostna seja sveta KS Trnovo. Na seji je med drugim krajevna skupnost podelila knjigo »Boj pod Olimpom« sorodnikom pokojnega Jožefa Podgornika, ki je herojske smrti padel na Karaormanu v zahodni Makedoniji leta 1944. Ob tej priložnosti je soborec pokojnega Podgornika izročil tudi spominski plaket 1. makedonsko-kosovske udarne brigade.

Po slovesni seji so se zborovalci preselili v prostore vaške šole, kjer je sledil zadnji in najbolj pomemben slavnostni del krajevnega praznika. Pred precejšnjo množico zbranih krajanov in gostov se je začel slavnostni del poimenovanja podružnične osnovne šole po Jožetu Podgorniku.

Slavnost je začel domači mešani pevski zbor, temu je sledila recitacija šolskih otrok in recitacija »Padlemu soborcu J. Podgorniku«. Lik borca je v slavnostnem govoru podal Podgornikov soborec. Sledila so obdarovanja šole, delegacija preživelih borcev Slovenske čete iz 1. makedonsko-kosovske brigade je šoli podarila povečano sliko s podobo Jožefa Podgornika. Ravnatelj Peter Žigon se je z zgoščenimi besedami zahvalil darovalcem, posebno zahvalo pa je izrekel krajevni skupnosti in krajanom kakor tudi krajevni organizaciji ZZZB NOV, po zaslugi katerih je bilo mogoče ne samo šolo poimenovati, ampak jo tudi dostojno obnoviti, oziroma jo funkcionalno preurediti.

Trnovska osnovna šola je svetel primer, kako je šola zrasla s kraji in kako kraji poleg ponosa na svojo šolo tudi precej skrbijo za uresničevanje podružabljanja vzgoje in izobraževanja. To dejstvo si je lahko ustvaril sobotni obiskovalec, ko si je po poimenovanju lahko ogledal poleg novih obnovljenih prostorov tudi skupno razstavo del otrok varstvenega oddelka, izdelkov svobodnih aktivnosti in učnovzgojnih del osnovnošolskih otrok kakor tudi del odraslih krajanov, predvsem spretnosti vezanja narodnih motivov in gobelinov.

Ob koncu je ravnatelj centralne šole trnovskim šolarjem izročil obnovljeno šolo s priporočilom, naj bodo ponosni na svoj kraj, še bolj naj jim bo v ponos ime šole, ki ga je s sobotnim dnevom dobila po domačinu, ki je daroval svojo mladost za naš boljši jutri.

Bruno Čermelj

Spominu 19 žrtev pri Češči vasi

V Češči vasi pri Prečni se bodo v soboto, 23. junija, ob 16. uri spomnili 19 žrtev – borcev 3. čete drugega bataljona Krškega odreda, ki so 16. julija 1942 padli pod svinčenkami in noži belogardistov. V okviru krajevnega praznika Prečne pri Novem mestu jim bodo odkrili spominsko ploščo, posebej pa še ploščo z imeni 7 vaščanov, ki so tudi dali življenje za svobodo.

Potem ko so 13. julija 1942 partizani pregnali Italijane iz Žužemberka in se je 3. četa 2. bataljona Krškega odreda vrnila v taborišče na Brezovi rebri, je med Dol. Stražo in Frato 14. julija obiskal borca Peter Kalan-Boris Kidrič. Komandir Drago Suhi-Liko in komisar čete Lado Babič sta mu povedala, kako so potekali boji v Žužemberku, tovariš Kidrič pa ju je seznanil s položajem na Dolenjskem in ju posebej opozoril, da se belogardistični »Stajerski bataljon« premika iz tabori-

šča pri stopiškem Šentjoštu proti Dolenjskim Toplicam in da naj ga nikar ne podcenjujejo. Svetoval jima je nujno povezavo s Prlekovo četo, s katero naj bi skupno udarili po taborišču belih, čim bi ga ugotovili.

Ponoči med 14. in 15. julijem je belogardistični bataljon prešel Krko pri Volavskem jezu in se utaboril v gozdu blizu Breitenaua. Začel je moriti, medtem pa sta Suhi in Babič razporedila vode, ki naj bi belogardiste napadli le na izrecno povelje, saj so čakali še na Prlekove partizane. Vodnik Jože Medved pa je proti navodilom čete sam z okrepljenim vodom udaril po zelo dobro zakritih sovražnikih, pri čemer je s 50 borci prečkal širok travnik in tako izpostavil partizane neposrednemu napadu belogardistov. V vijugasto strelno črto partizanov so zasekale puške belih in njihove bombe. Umik nazaj čez travnik je terjal nove

žrtve: belogardisti so postrelili in poklali 17 ranjenih borcev, dva pa sta utonila v Temenici. Med klavci je bil tudi mirnopoški kaplan Šinkar, ki je pozival svoje pobesnele pajdaše, naj koljejo ležeče ranjene partizane, kar je z bajonetom delal tudi sam.

Pomoč borcev obeh čet je kljub vsej vnemi prišla prepozno: belogardisti so se medtem umaknili proti Novemu mestu v italijansko zavetje. Nepotrebne žrtve so bile resen opomin bataljonu in drugim enotam, da sovražnika ne kaže nikoli podcenjevati.

V spomin padlih tovarišev in pokojnih vaščanov-borcev NOV bodo mladinci iz sosednjih krajevnih skupnosti 23. junija v pohodih iz Straže, Mirne peči, Birčne vasi in Drske prišli na partizansko srečanje v Češčo vas pri Prečni, kamor vabijo tudi svoje padlih borcev in druge udeležence NOB.

Tg.

Doprnski kip Vidi Janežičevi

Ob navzočnosti številnih predstavnikov družbenopolitičnega življenja in borčevskih organizacij, članov sveta federacije, med njimi Lidi-ja Šentjurčeva, krajanov KS Poljane ter pripadnikov JLA je v torek 6. junija, v avli srednje šole za družboslovje in splošno kulturo v Ljubljani narodna herojinja Mira Svetinova odkrila doprnski kip revolucionarki, ljudski

nih izkušenj je postala vzor poznejšim generacijam, zlasti sedanji, ki s ponosom nadaljuje njeno življenjsko delo.

»Današnja slovesnost dokazuje, da Vidin lik še živi med nami, njenimi tovariši in sodelavci. Želeli bi, da njen lik zaživi tudi v sedanjih in prihodnjih mladih rodovih. Hkrati z njeno osebnostjo pa naj bi zaživila tudi

Šentviški pevski tabor vabi

Jubilejni 15. Tabor slovenskih pevskih zborov, posvečen miru, bratstvu in sožitju med narodi, bo 16. in 17. junija v Šentvidu pri Stični. Letošnjega tabora se bo udeležilo okrog 9.000 nastopajočih, združenih v 268 zborih. Med nastopajočimi bodo tudi letos pevski zbori iz zamejstva in nekaterih izseljenjskih društev ter pihalne godbe.

Prireditve se bo začela že v soboto, 16. junija, ob 19. uri z odkritjem spomenika dolgoletnemu organizatorju, pokojnemu Petru Šoštarču, in nastopom zamejskih pevskih zborov, nato pa bo pred rojstno hišo pisatelja Josipa Jurčiča tovariško

srečanje pevcev. V nedeljo, 17. junija, bo najprej slavnostni sprehod nastopajočih, nato ob 12. uri nastop združenih pevskih zborov in koncert pihalnih godb.

Predsednik upravnega odbora Marjan Kotar je ob tej priložnosti med drugim dejal: »Res je, v preteklosti je bilo nekaj pomislekov o množičnosti v pevski kulturi in o tem, če ne bi bilo bolje razvijati le kvaliteto. Spominjam se, da nam je tovariš Mitja Ribičič ob neki priložnosti dejal: Kaj hočete, če je ideja dobra, se bo sama potrdila. S tem da jo bodo sprejeli pevci, tisoči pevcev, se bo Tabor sam potrdil.«

Jože Čurin

junakinji in narodni herojini Vidi Janežičevi.

Življenje Vide Janežič se je začelo pred 70 leti v Baški grapi na Primorskem, končalo pa z mučeniško smrtjo 6. oktobra 1944. v ljubljanskih zaporih. Za življenjsko delo in revolucionarne zasluge je bila leta 1953 posmrtno kar trikrat odlikovana z najvišjim državnim odlikovanjem – redom narodnega heroja.

Čprav je diplomirala, je v tej šoli, kjer ji je odkrit doprnski kip, opravljala le tajniška opravila. Zaradi svojih naprednih idealov in revolucionar-

edinstvena podoba cene takratne generacije mladih, ki so se s hrabrostjo in gorečnostjo predali krvavemu spopadu za ohranitev svojega naroda in za globoke družbene spremembe v njegovi biti. Tudi med gimnazijci, ki so se pred vojno in med njo šolali prav v tej stavbi, bi lahko odkrili veliko zgodovinsko pomembnih dejanj in njihovih posnemanj vrednih nosilcev, je med drugim dejala Mira Svetina v svojem nagovoru in odkrila doprnski kip Vidi Janežičevi.

Jože Čurin

Srečanje borcev NOV

V idrijski občini je bilo dvoje srečanj borcev NOV. V osnovni šoli »Kap. Mihevca« v Idriji so se srečali borci prekomorci iz idrijske občine. Zbranim je spregovoril nekdanji oficir 3. prekomorske brigade dr. Bojan Držaj.

Poudaril je, da so se srečali, da si podajo roke in voščijo srečo v nadaljnjem življenju. Obenem pa se spominjajo hudih bojev na zmagoviti bojni poti od dalmatinskih otokov, skozi Dalmacijo, bitke pri Kninu, Mostarju, Drvarju, kjer je padla večina borcev 1. in 2. prekomorske brigade, predvsem Primorcev, ter dalje do Trsta. Kljub temu pa se je bilo treba bojevati za družbeno priznanje.

Nekdanjim borcem so na srečanju pripravili pester kulturni program, v katerem so sodelovali: Ženski pevski zbor Slovenijales, mladi recitatorji in mladinska oziroma pionirska godba na pihala.

Drugo srečanje je bilo na Oblakovem vrhu nad Kanomljo. Tu so se srečali nekdanji borci Zaščitne čete točke 360. Ta četa je skrbela za varnost najvišjega politične-

ga vodstva na Primorskem, ki je bilo na Utrskem vrhu od jeseni 1943 do poleti 1944.

Srečanja se je udeležila velika množica od blizu in daleč. Med gosti so bili tudi Lidi-ja Šentjurc in dr. Joža Vilfan ter družbenopolitični delavci iz idrijske občine. Zbranim je spregovoril dr. Joža Vilfan. V govoru je poudaril, da bi za ta organ ne smel vedeti nihče. Toda kljub največji tajnosti in kljub temu, da je za to skrbela tudi zaščitna četa, je okoliško prebivalstvo vedelo, da se na Utrskem vrhu nekaj dogaja. Vendar to sovražnik ni nikdar zvedel. Vse to je bilo za sluga zavednega prebivalstva teh krajev. Kulturni program so izvajali moški pevski zbor Združenja šoferjev in avtomehanikov iz Idrije in šolska mladina osnovne šole iz Spodnje Idrije.

Po uradnem delu srečanja so se nekdanji borci zadržali v prijetnem pogovoru s prebivalci okoliških krajev. Čeprav je čas štiridesetih let razredčil takrat mlado generacijo, se je tradicija prenesla tudi na mladi rod.

Janez Jeram

Devetdesetletnik Jože Grahor

V Spodnjih Bitnjah pod Premorj smo obiskali Jožeta Grahorja, ki praznuje devetdesetletnico. Domačija stoji ob reki Reki. Vrata nam je

Jože Grahor

odprla gostoljubna Jožetova hči. Pred seboj smo uzrli čilega starca, še polnega življenjske energije. Navduše-

no je brskal po spominih. Šolal se je na gimnaziji v Ljubljani, nato pa na trgovski šoli v Krškem, kjer se je izučil za trgovca. V šolskih letih je velikokrat na svoji koži občutil krivice, ki so se godile našemu narodu. Že takrat se je v njem razvnela iskra upora, ki je kasneje prerasla v mogočen plamen.

Po očetovi smrti je prevzel domačijo s trgovino in gostilno. Bil je vedno naprednega mišljenja. Okrog sebe je zbiral somišljenike. Sodeloval je z bazoviškimi junaki. Na njegovem domu so se sestajali tigrovc. Ob pohodu fašizma po Evropi je postal aktiven protifašist. Takratne fašistične oblasti so ga hotelo pridobiti zase, a ni klonil. Zato so ga avgusta 1940 internirali v okolico Avellina v Italiji. Bivanje v tujini ga je še bolj spodbudilo za našo stvar, zato je bil dvakrat zaprt.

Takoj po padcu fašizma v Italiji se je vrnil domov. Takoj je nadaljeval delo za

NOB. Delal je v komandi mesta Mašun. Bil je predsednik OF okraja Snežnik, nato prvi predsednik okrajnega LO Snežnik-Ilirska Bistrica. V tem času se je udeležil kočevskega zbora. Vodil je delegacijo primorskih Slovencev. Nikdar se ni ustrašil regljanja strojin in treskanja bomb, kajti želja po svobodi in boljšem življenju je bila močnejša od strahu. Poslali so ga na teren. Vsi njegovi so bili napredno usmerjeni in so sodelovali v NOB. Trije sinovi so bili borec NOV, žena pa je bila aktivistka. Padel je sin Stanko. Končno je prišla svoboda.

Zaradi svojega poštenja, doslednosti, dobrosrčnosti in pripravljenosti pomagati sočloveku je med vsemi zelo priljubljen. Za zasluge v NOV je bil odlikovan z redom zaslug za narod in z medaljo za hrabrost. Ob njegovem visokem jubileju so ga že mnogi obiskali in mu zaželeli veliko zdravja.

P. Nikolič

Aforizmi

★ Prihaja čas, ko bodo naša gradbena podjetja uspešno gradila samo še mostove zdihljajev.

★ Zanimivo: ko smo mladi, se v šoli bojimo spraševanja, ko odrastemo, pa nas je v službi strah odgovornosti!

★ Ni res, da je TV naročnina predraga. Le TV program je prepoceni!

★ ★ ★

★ Ni tako hudo, če je družbeni SPORAZUM spor razumov, hujše je, če je poraz umov!

PETELIN

★ Že večkrat sem opazil, da pri nas prvo violino igrajo – trobente!

★ Nov pregovor: kdor ne raste v glavo, raste v komolce.

Zakaj ne – »veseli časi?«

Delo je ustvarilo človeka, človek pa je iznašel počitnice. Ni pa treba naštevati prav vsega, kaj vse smo iznašli. Zakaj bi venomer, do onemoglosti ponavljali, da so časi resni, hudi, nič kaj veseli? To sicer ljudje počno od davnine. Niti ne čudimo se, da zgodovinarji ali kronisti ne opisujejo ali ne omenjajo nobene dobe vesele, čeprav nam je nekdo nekaj natvezel o »starih zlatih časih«. Zdej pa samo pomislite, ali so v starih časih poznali kakšne počitnice ali nekakšne »turistične sezone«! Doslej se ni še nihče domislil, da bi imenoval pomembno dobo zgodovine človeštva, imenovano »doba preseljevanja narodov«, da je bila najpomembnejša in najdaljša turistična sezona. Dandanes pa pleteničimo vsi o turizmu (včasih smo ga imenovali tujski promet), kakor da je to poglavitna vsebina naših dejanj in nehanj, in kakor da bo nastopil konec sveta, če bodo turisti začeli stavkati. Turizem je nekakšno božanstvo, ki lahko (edino) prežene sedanje in grozeče svetovne stiske, nekakšno gospodarsko recesijo ali krizo, mednarodno napekost, lakoto in sušo tako imenovanega nerazvitega sveta – pa saj to že veste. Torej je treba le pospeševati svetovno preseljevanje narodov ali povzročiti povodenj deviz, spremeniti »zaostale«, nerazvite dežele v turistični raj.

Krivoverci seveda nimajo besede, sicer pa jih je čas ali turizem že povozil. Če se že kdo noče udeleževati tega svetovnega gibanja in verovanja (kulta), pa vsaj naj ne ovira turizma v svojih podzemeljskih jamah in spodmolih, kamor se je »zatekel« kot troglodit (jamski človek) s svojo miselnostjo! Saj vendar gojimo tudi jamarski turizem, da vseh drugih ne naštevamo. Koliko je teh turističnih vrst, je res težko ugotavljati – izletniški, romarski, lovski (nekakšen safari), zdraviliški, kongresni, naturistični (časčenje golote ali sovraštva od vseh cunj na prečudovitem človeškem telesu), pa še splošno kulturni (časčenje trebuhov, pogoltnih užikov), športni, navtični, gorski (planinski) in menda tudi shujševalni turizem, kakršen bi naj bil v letih pešajočega tujskega prometa. V mislih moramo imeti namreč tudi naš »rezervni« turizem, ko slabo kaže našemu imenitnemu hotelirstvu, ki je pač toliko žrtvovalo, da je povzdignilo naše kraje, pokrajine itd. na raven priznanih, svetovnih turističnih postojank; dogaja se namreč skoraj redno vsako leto, da pred začetkom letoviške sezone napovedujemo nezaslišane rekorde, uspehe našega turizma, strahovit naval »deviznih« gostov, nato pa se začnemo čuditi, zakaj se napovedi ne uresničujejo, preklinjamo »planerje«, nerodnost našega gostinstva, okornost potovalnih (turističnih) uradov (agencij), vzdihujemo nad nezaslošino slabim vremenom in pišemo nadalje filozofske razprave o turizmu. Končno nastopi trenutek za tako imenovani rodoljubni turizem. Namreč zdraviti je treba čut za rodoljubno dolžnost, da mi rodoljubi te imenitne turistične dežele, izpolnimo vrzeli v naših hotelih in »kampih« svetovnega slovesa – kakor pač vemo in znamo, čeprav po stari rodoljubni navadi naših prednikov, ki so odhajali na daljnja romanja peš in s kuhanim fižolom v žepih.

efes

tv-15naš TOVARIŠ

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika: MILENKO STRAŠEK – reportaža: BOJANA ŽOKALI-JESIŠ – naša organizacija: Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENICAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. o. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec, p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije šteje 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35